जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको विकास अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल

Agriculture Journal

मासिक

कृषि जर्नल २०८१ माघ (krishijournal–2025, (January-February)

दर्ता नं. का.जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३
जल, जमीन र जंगल हाम्रो सरोकार, कृषि क्षेत्रको अर्थतन्त्रको आधार

कृषि जर्नल
Agriculture Journal
मासिक

काठमाडौं जि.प्र.का.द.नं. १३६/०६२/०६३

वर्ष-२०, अङ्क १२७ माघ ०८१

यस अङ्कमा

१. प्रस्तावित कृषि विधेयक, २०८१ मश्यौदा माथि छलफल ३
२. वनस्पतिको जात संरक्षण र कृषक अधिकार विषयमा अन्तरक्रिया ८
३. कृषकले राम्रो काम गरेर कृषि उत्पादन वृद्धि भएको हो : मन्त्री अधिकारी ११
४. डा.नर्मन बोर्लगले भने, यु गो टु फिल्ड, अगेन एण्ड अगेन १३
५. जैविक विविधताको महत्व बढ्दै गएको छ : महानिर्देशक सञ्जेल १४
६. खाद्य मापदण्ड विपरित खाद्य उल्लंघनका घटनाहरु प्रति खाद्य प्रविधिको प्रेस विज्ञाप्ति १६
७. प्रदेशस्तरमा किसान सूचिकरण सम्बन्धि समन्यय गोष्ठी सम्पन्न १८
८. समाजवादी आन्दोलनमा किसानहरुको भूमिका : शिशिर श्रेष्ठ १९
९. नेपालको पहाडी भूभागमा टिमुर खेतिको बढ्दो सम्भावना २१
१०. एक्वारियम फिस कल्चर सौन्दर्यका लागि माछा खेती २२
११. रातो बादरलाई हानिकारक वन्यजन्तु घोषणा २३
१२. वायोचार कृषिको लागि उपयुक्त प्रविधि २५
13. New UN Report: Climate ...... countries 27
14. Gaza: Immediate action .... production 29
15. The skills that saved one 30
16. FAO ensures transparency 31
17. Benchmark for world food commodity prices down in January 32
18. IFAD and India reinforce commitment 34
20. Communities power up their food security35

व्यक्तिगत मूल्य रु.१००/-
संस्थागत मूल्य रु.२००/-

प्रकाशक : कृषि सूचना तथा सञ्चार प्रविधि प्रकाशन प्रा.लि
सल्लाहकार : कृष्ण कोपिला, छविन्द्रराज कँडेल
प्रधान सम्पादक : धनबहादुर मगर, सह-सम्पादक : वैरागी जेठा, बजार व्यवस्थापक : रमेश श्रेष्ठ
मुख्य कार्यालय : बागबजार २८, टौखेल मच्छेगाउँ ९, चन्द्रागिरी नगरपालिका
फोन : ०१४२८८७४३, मोवाईल नं. ९८४१४४५७५३, मुद्रण : प्रिन्ट स्काई, भुरुङ्खेल, काठमाडौं
website : www.krishijournal.com.np, इमेल : krishijournal@yahoo.com

कृषि क्षेत्रको विचार विमर्श राम्ररी गरौं

सम्पादकीय

नेपालको कृषि प्रमुख बाली धान भएपनि अन्य सहायक बालीह मकै, गहुँ, कोदो , फापर अन्य बालीहरु पनि हामीले खेती गर्दै आएको छ । अन्य बालीमा फलफूल गेडागुडी अर्को महत्वपूर्ण क्षेत्र पशुपालनको क्षेत्र हो आज हामी यस क्षेत्रमा आमनिर्भ भएको घोषणा समेत गेको छ । कृषि बाली पशुपालन हो ।

फलफूल तकारीमा पनि आत्मनिर्भर बन्न सक्ने सम्भावना हामीसँग छ । त व्यवस्थापन गर्न नसक्दा पछि पेको अवस्था छ । विचा विमर्शको हिसाबमा यसलाई आत्म निर्भर बनाउने योजनाको खाँचो पेको छ । विगतलाई हेदा हामीले हाम्रो देश नेपाल भने कृषि प्रधान देशको गौरवमय प्रसंशा हुने गरेको थियो । कृषिको बोका उत्पादन ४० देशको कृषि निर्भर थिए । रायका आधामा भएको कृषिका काण जनतालाई पानी दोस्रो युद्धपछि पहुँच संसाभरि
रासायानिक प्रयोग हुन गयो । सन् १९७० का दशकमा
रासायनिक मल प्रयोग गरी हरित स्थान कृषिमा जोडदिएका थिए । नेपालमा पनि रासायनिक मलको प्रवेश जैविक मलको प्रयोग कमी भएको देखे कृषिमा रासायनिक मलको प्रयोग भयो । कृषिलाई उत्पादनमुखी बनाउन सकाले अनुदान दिने घोषण गऱ्यो । सायनिक मलको प्रयोग भइहेको छ । ४० वर्ष अघि नै नेपालको सकाले मलमा अनुदान दिन थाल्यो ।

जनताको कबाट प्राप्त राजस्व अनुदान जनताको हो । विश्व बैंकले समेत विकास निम्ति अनुदान दिएको यस्तो अनुदानमा व्यापक अनियमितता भएको पनि सुन्नमा आएको थियो । आर्थिक वर्ष २००९ देखि २०८१ कृषि सहकी, कृषि समूह तथा कृषि फार्मको नाममा ऋणमा प्रवाह अनुदान दिएको थियो । नक्कली फार्मको नाममा प्रयोग गरिहेको कृषिमा पनि ऋण प्राप्त भएको छन् ।

कृषि सहकारीले २०३० गरी रासायनिक मलका लागि ८७ अर्ब २२ कोड ९० लाख पाँच वर्षमा अनुदान ३० कोड १४ हजार रुपैयाँ अनुदान लिएको देखिन्छ ।

७१ हजार मेट्रिक टन अनुदानको मल वितण भएको पाइएको छ । यस अवधिमा सकाबाट प्रत्यक्ष अप्रत्यक्ष गरी दुई प्रकाका अनुदान प्रवाह भएका छन् । विदेशी तथा विदेशी प्रर्त्याप्त पयियोजनामार्फत कृषि सहकी, कृषि समूह तथा कृषि फार्मलाई दिएको अनुदान दिने गेको छ । अप्रत्यक्षतर्फ रासायनिक मलका निम्ति अनुदान दिइएको छ । वितरण गरिएको अनुदानको अवस्था के कस्तो छ भने अध्ययनका लागि सकाले समिति नै बनाए काम थालेको जानकारीमा दिएको थियो । कृषि अनुदानको कम वास्तविक किसानले पाउन निकै कठिन भएको गुनासो आएको छ । खेती लगाउने समयमा अनुदानको प्रयास गरेपनि बारम्बार अनुदानको मल कम गुणस्तरको आउने गरेको चर्चा बजामा आउने गरेका छन् । उत्पादनमा कृषि ३२ प्रतिशतको हाराहारीमा योगदान भएको भने कृषि उपज आयात हुन थालेको छ । कतिपय कृषि वस्तु स्वनिर्भर मुलुक उन्मुख छ । यस्तो अवस्थामा वास्तविक किसानसम्म पुग्नेगरी अनुदानलाई सदुपयोग गर्न सकेको छैन । सबैभन्दा बढी कृषि ऋण दुपयोग गर्ने गरेको देखिन्छ । कृषिको नाममा ऋण लिएपनि सही सदुपयोग नगरेको पाइन्छ । कृषि ऋण, अन्या सेवा सुविधा व्यवस्थापन गरि सही तवले वास्तविक किसानसम्म पुग्ने सुनिश्चित गर्ने संरचना बनाउनु पर्छ । बेलैमा मलखादको व्यवस्थापन, उन्नत जातको बीउ लगायतका कारणले यस वर्ष धानको उत्पादनको बढेको हो । कृषि तथा पशु विधान बालीको उत्पादन अनुमान गरेभन्दा बढी भएको जनाएको छ । धान बालीको क्षेत्र कम लगाएको भएपनि उत्पादनमा वृद्धि हुनु राम्रो कुरा हो ।

गत आर्थिक वर्ष २०७९/०८० मा १४ लाख २० हजा ६ सय २ हेक्टरमा धान लगाइएको थियो । गएको वर्षको तुलनामा धान खेतीको क्षेत्रफल १.२० प्रतिशतले कम हो । त्यस्तै औसत उत्पादकत्व पनि बढेको कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयले जनाएको थियो । मन्त्रालयले निकालेको विज्ञप्तिमा औसत उत्पादकत्व ४.१९ मेट्रिक टन प्रतिहेक्टरमा पुगी अहिलेसम्मको उच्च विन्दु कायम हुन पुगेको उल्लेख गरेको छ । उत्पादकत्व उत्पादन बढेको छ । तथ्याङ्क अनुसार चारवटा प्रदेशमा धानको उत्पादन बढेको छ । कोशी, मधेश लुम्बिनी सुदूपश्चिम प्रदेशमा धानको उत्पादन हो कर्णाली प्रदेशमा उत्पादन घटेको छ ।

धानको कुम पश्चिममा धान बाली लगाइएको क्षेत्रफलमा कमी आएकाले कर्णालीमा धानको उत्पादन घटेको नवलपासी (पूर्व) को केही भागमा धानको बाला नल समस्या देखिँदा उत्पादनमा केही कमी आएको लमजुङमा धान बाली लगाएको क्षेत्रफल परिमाण परि मार्जन गण्डकीमा उत्पादन कम भएको कृषि मन्त्रालयले जनाएको छ । बागमती सहित देशका केही ठाउँमा गत असोज १०, ११ १२ अविरल वर्षाका काण धान बालीमा क्षति पुगेको थियो । अलि वर्षा कतै-कतै रोगकीराको समस्या भए पनि समयमा धानको उत्पादन बढेको छ ।

रोजगीको अभाव जीवन दैनिकले गर्दा विदेश पलायन भएको नेपालीह विदेशमा गएर श्रमबाट विप्रेशनमा सहयोग पऱ्याई-रहेको छ ।

धान उत्पादन धान विश्वको एक प्रमुख अन्न वाली हो । हाम्रो देशमा संयौं वर्षदेखि नै धानबाली लगाउँदै आएका छ ।

परापूर्वकालमा धानको त्यति प्रचलन नभएपनि पछिल्लो अवस्थामा धानको महत्व झनै बढ्दै गयो । पहिले भारत, चीनमा धानको व्यापक खेती गर्ने गरेपछि नेपालमा पनि यसको खेती गर्ने परम्परा बढ्दै गयो । त्यसपछि गहुँलाई पनि नेपालले विस्तारै प्राथमिकता दिदै गहुँ उत्पादन बढाउँदै लग्यो । धान रोपिने क्षेत्रका आधामा विश्वको कबि ९० प्रतिशत क्षेत्र एसियामा लगाउने गरेको तथ्या हामीले पाउन सक्छौं । अनि विश्वको लगभग ९० प्रतिशत धान एसियामै उत्पादन खपत हुन्छ । संसाभरि १ सय ५० मिलियनभन्दा धेरै ठाउँमा धानको उत्पादन गरिन्छ । भात, चीन दुबैले एकसाथ कि लगभग आधा धान क्षेत्रले ओगटेका छन् अनि १० प्रतिशतभन्दा धेरै मानिस चामल खान्छन् । चामल एसियाको एक प्रमुख खाद्य पदार्थ पनि हो । सम्भवतः १० हजा वर्षअघि एसियाको गर्मी क्षेत्रमा धानखेतीको शुवात भयो भने मान्दै आएको छ । चामल विश्वका जनसंख्याको ६५ प्रतिशतभन्दा अधिक मानिसको मुख्य खाद्यान्न हो । विश्वका ११० देशमा धानको ………………

बाँकी १८ पृष्ठमा …….

प्रस्तावित कृषि विधेयक, २०८१ मश्यौदा माथि छलफल

समुदायले बिउ विजन आफैमा राख्ने साटासाट गर्न रहेको छ । कृषि प्राविधिक सेवा प्रवाह मूल्य तोक्न सक्छ । किसान आन्दोलनबाट मात्र सम्भव हुन्छ । किसानको हक अधिकार संरक्षण गर्न छुट्टै परिच्छेद राखेर जाने सहमति भयो ।

काठमाडौं पुस १८ गते अखिल नेपाल किसान महासंघको आयोजनामा समाजवाद उन्मूम अर्थतन्त्रको निर्माण, कृषि क्षेत्रमा आमूल परिवर्तन सहितको पान्तरण, प्रस्तावित कृषि विधेयक माथि परामर्श गोष्ठी कार्यक्रमको आयोजना गरेको छ ।

कार्यक्रमको आयोजना अखिल नेपाल किसान महासंघले काठमाडौंस्थित साफ फाल्चामा गरेको हो ।

उक्त अवसरमा कृषि विकास तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयको सह-सचिव रामकृष्ण श्रेष्ठले 'कृषि विधेयक, २०८१ मश्यौदा' खुलस्त भन्न नसकिने बताउँदै सरोकार वालाह कित्ताकातमा विभाजित भएको देखिन्छ । कृषि सकिदा हामी सबै सकिने हो । पार्टी र सरकारले नागरिक र मिडियालाई मात्र देखाएर हुँदैन ।

समस्या चुनौंती १० वर्ष पछि सम्झौं भने खेतबारी वनमारा र जंगलले ढाकिएको छ । जलवायू हाम्रा कृषि उद्योगह जलवायू परिवर्तनसँग जुध्ने अवस्था आएको छ । आर्टिफिसिएल रेनको खेती गर्ने गर्न थालेकोले सानो घटना घट्यो भने कृषिमा फरक पर्छन् । समाजमा हुने खाने र नहुनेको स्थिति कस्तो हुन्छ ।

आफै खेती गरेर बिउ बचाउने, कम्पोष्ट मल प्रयोग गर्ने, माटोको उर्वरा शक्ति बढाउने तिर लाग्नु पर्छ । ६६ प्रतिशत माटोमा अम्लियपन भएको छ । वायोमास, रसायनिक मल बढाउँदै गर्दा माटोको शक्ति घटेको छ । मल ल्याउन टेण्डर खुलाउँदा मल आउन २२७ दिन लाग्छ । मलको विषयमा छुट्टै वहस गर्न सकिन्छ । कृषि अनुदानका विषयमा सबैले मिलेर समस्याको समाधान खोज्नु पर्छ । डिएपी ल्याउन सकेको छैन । बाहिरको बजारको भरपर्दा र छिमेकी देशले बेलाबेलामा खेल खेल्छ । अनुदान सुविधा किसानसम्म पुऱ्याउन सकिएको छैन । माटोको पर्यावरणीय ह्रास भएको छ । परागसेचन नहुने अवस्था छ । ४०/५० प्रतिशत रैथाने बालीह लोप हुने अवस्था छ । उत्पादन गर्दा डब्लुटिओ सदस्य भएकोले

आफ्नो मात्र कुरा हुँदैन । पारवाहन सन्धीको कारण शून्य भन्सार दरमा उताको हजारौं रोपनीमा गरेको वस्तु नेपालमा आइदिन्छ । हाम्रो सानो स्केलको चामल निर्यातमा समेत कर बढाएको छ । निर्यात कर घटायो भने ठूलो हलचल ल्याउँछ । पलायन हुने क्रम झन् बढ्छ र कृषि उत्पादनमा लागत बढेको छ । जंगली जनवारका कारण बस्ती वस्ती उठ्नु परेको छ । स्थिति हस्तान्तरण नभइकन छिमेकी देशको देशबाट सिक्नु पर्छ । नीतिगत दस्तावेजहमा उपलब्धीमूलक लगानी अनुसन्धानमा लगाउने बेला आएको छ । प्रतिस्पर्धी क्षमता बढाउन कृषि गर्नुपर्छ । मल पाएन भने मन्त्रीलाई फोन गर्छु । कृषि मन्त्रालयको आफ्नो वाणिज्य छैन । तिन तहका सरकार छ । अन्तर सरकार समन्वय र सहकार्यको कार्यविधि बन्दै छ । आयत कति बढेको छ । आयत भएन भने भोकमरी हुन्छ कि भन्ने अवस्था छ । भोली त्यो पैसा बढी होइन । रेमिटन्स कर्कलाको पातमा पानीको थोपो जस्तै भएको छ । मृत्यु पर्वमा कुन बेला भएको हो भनेर हामी क्षयको अवस्थामा आउन सक्छ । संकटमा कृषि नै भएन भने हामी नै नरहने अवस्था हुन्छ । रैथाने जात हराउँदै गएको छ । हाम्रो कृषि प्रणाली, कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन गर्न कृषि व्यवसायलाई चटक्क छोडेर अर्को व्यवसाय गर्न सक्दैनौं । कृषि पेशाको सम्मान गर्ने विषय राखेको छ । तीन तहको सरकारबाट अनुदान, वर्गीकरण शुमै कानुन मन्त्रालयमा पुऱ्याएको छ । कृषि विमा कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । युवाका समूह र सहकारी माध्यमबाट खेतीबारीमा फेरि ए आई कृषि जैविक विविधता संघीय सरकारले मापदण्डको व्यवस्थापन । दर्ता, नविकरण, सूचीकरण गर्ने व्यवस्था छ । त्यसको आधारमा व्यवसायको मापदण्डको व्यवस्थापन गर्नु हो । कृषि व्यवस्थापन, मल, बीउ, विषादी व्यवस्थापन तत् तत् नियमनमा जाने कृषि क्रमश प्रयोग गर्ने । कृषि व्यवसाय प्रवर्द्धन व्यवस्थापन समिति छन ।

न्यूनतम् समर्थन मूल्य सरकारलाई सिफारिस गर्ने अधिकार दिएको छ । खासगरी उद्योग र निर्यात प्रवर्द्धन गर्ने उत्पादन हुनेलाई संरक्षण गर्ने समस्या भोग्नु परेको कृषि बजार व्यवस्थापन गर्न सकेको छैन । बिचकोले नाफा खायो भन्ने छ । नाशवान कृषिमा संघले व्यवस्था कायम गर्न बजार सञ्चालनमा कस्तो हुने नियमन कसरी गर्ने भन्ने छ ।

सिँचाई र कृषि आत्मनिर्भर भएकाले समन्वय गर्ने रैथाने बालीको घोषणा गर्न सक्ने छ । मुख्य मुख्य ठाउँमा चक्लावन्दी नगरीकन खेती गर्न सक्दैन । सहकारी कृषिको व्यवस्था गर्न खोजियो । कृषि ऋण र बीमाको व्यवस्था बीउ, विजन, नश्ल, सुधार स्थानीय विशेषको बिउ, विजनको प्राथमिकतामा जोडदिनु पर्छ । समुदायले बिउ विजन आफैमा राख्ने साटासाट गर्न रहेको छ । कृषि प्राविधिक सेवा प्रवाह मूल्य तोक्न सक्छ । किसान आन्दोलनबाट मात्र सम्भव हुन्छ । किसानको हक अधिकार संरक्षण गर्न छुट्टै परिच्छेद राखेर जाने सहमति भयो । त्यसमा समावेश गर्नुपर्ने प्रक्रिया छ । फराकिले ढंगले लागु गर्नु पर्छ भनेर अगाडि बढाएका छौं । बोलाउने सुझाव दिने अधिकार छैन । तलदेखि माथिसम्म किसानको अधिकार कसरी संरक्षण गर्ने भन्ने मुख्य विषय रहेको छ । सामाजिक सुरक्षा र न्याय, हक, अधिकार सुरक्षित हुनु पऱ्यो ।

अदालतमा सम्बन्धित मुद्दाह शुमा छुट्टै इजलास हुनुपर्छ । किसानहलाई राज्यले नै कानुनी सहायता दिनुपर्छ ।

समानुपातिक प्रतिनिधित्वको कुराको उठाएको छ । आकर्षक हुनुपर्छ । कृषकको

कुरा निवृतिभरण हुनेछ । खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐनमा त्यस विषयलाई व्यवस्था गरिएको छ ।

किसानहलाई सम्मानका खातिर भएपनि निवृतिभरण व्यवस्था हुनुपर्ने विषय छ । उक्त कार्यक्रममा ४१ लाख किसानलाई सूचीकरण गरेर वर्गीकरण गर्ने, खाद्य सम्प्रभत्ता नियमावालीमा वैज्ञानिक प्रणाली समावेश गर्नु पर्नेछ ।

खाद्य सम्प्रभुत्ता नियमावालीमा कृषि सुशासनको कुरा हुन्छ । फाइदा र बाँडफाँड गर्नेपर्ने कुरा आएको छ । सेवा सुविधा र पहुँचको कुरा वर्गीकरण बढी आउन सक्छ । स्थानीय तहदेखि केन्द्रसम्म कसरी दर्ता गर्ने स्थानीय तहमा गर्ने भए कहाँ गर्ने ? किसानको समन्वय कोसँग राख्ने, मजदुर हको जस्तै श्रम अदालत, आय कृषिनै हुने । कृषिलाई होस्ट बनाउनु पर्छ । वजेट प्रदेशबाट फिर्ता नजाने बनाउन दर्ता र नियमित सेवा सुविधा पनि त्यहीबाट गरिनु पर्छ । आवश्यक परे निर्वाचनमा जानुपर्छ । किसान आयोग माथि मात्र होइन तल्लो तहमा पनि जानु पर्छ ।

सदस्यताको कुरा छ । १० वटा संघ मिलाउनु दर्ता गर्ने प्रक्रिया हुन सक्छ । खाद्य सम्प्रभुत्ताको महत्वपूर्ण भूमिका हुन्छ । सूचीकरण र नीति आफैले बनाउनु पर्छ । अविछिन्न उत्तराधिकारी संस्थाको पदमा रहनु पर्छ । सदस्यको हकहितको पक्षपोषण गर्ने विभिन्न तहको हकहितको पक्षमा हुनुपर्छ । संगठन सदस्यको हकहितको रक्षा गर्ने धेरै गृहकार्य गरिनु पर्छ ।

ऐन नियम, कानुन, बन्दा अधिकारिक संघ संगठनको संस्थागत व्यवस्थापन हुन्छ । स्थानीय तहमा कानुन बनाएर व्यवस्थित गर्न केन्द्रीय तहमै केन्दीय उद्देश्यका प्राप्तीका लागि राज्यले निर्देशिका जारी गर्न सक्छन् ।

७५३ वटै पालिकाका सर्वसधारण जनतालाई विभेद र अपेहलना गरेको बताईको छ । कृषि प्रधान देश खेती नगरेर विदेश जाने बढेको छ । कर्मभूमिको सेवा गरेपनि सुकुम्वासीले भन्दा हुकुम्वासीले लालपुर्जा पाएको छ । एक घर एक रोजगार दिनु पऱ्यो ।

राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघका अध्यक्ष पञ्चकाजी श्रेष्ठले प्रस्तावित विधेयकमा दुईवटा भाग हेर्नु पर्ने बताउँदै किसान पहिलो नागरिक पमा हुनुपर्छ । कृषि विद्युत उत्पादनका आधार जडान गरिएको विजुली जमीनको आधारमा परिचय पत्र दिएर र

राज्ले दिने सबै सेवा सुविधा दियो भने भ्रष्टाचार हुँदैन । आसेपासे बन्नु पर्दैन । सूचीकरण गर्दा काठमाडौं र गाउँमा भएको परिचय पत्र उस्तै छ । गाउँमा भू-उपयोग नीति झन् लथालिङ्ग भयो । कसरी उत्पादन बढाउने र बजारीकरणको तयारी कहाँसम्म पऱ्याउने भन्ने विषय हुनु पर्छ । संघ-संस्थाह तीनै तहमा दर्ता गर्ने गर्दा राम्रो हुन्छ । गैर -राजनैतिक तवरले गर्नुपर्छ ।

किसान नेता रामबहादुर कार्कीले जग्गा हुनेले खेती गर्दैन, खेती गर्नेको जग्गा छैन ।

बाँदरको अन्त्य गर्नु पर्छ । खेती गर्ने कृषि खेतीयोग्य जमीनमा घर फलाएको छ ।

कृषि मेशिनरी संघका पूर्व अध्यक्ष खोजराज कटुवालले छिमेकी देशको कृषिसँग कसरी प्रतिस्पर्धा गर्ने भन्ने हो । औजारह नबन्दा आयत मात्र गर्दा आरटी नेपालले नेपाल कृषि उद्योग खोल्ने वित्तिकै ७५०० पर्ने मल्चिङ्ग प्लाष्टिकलाई ३५ सयमा उत्पादन गर्न सकेको छ । ५२ वटा कृषि औजार बनाउँछौं । कृषि औजार चाहिन्छ भने यही बनाऔं । आयत प्रतिस्थापन गर्नको लागि उत्पादन गर्नु पर्छ । व्यवसायी व्यवसायी र आयतकर्तालाई आयतकर्ता नै भन्नु पर्छ । हिजो म पनि आयतकर्ता, मान्छे भोली आयतबाट उत्पादक बन्न सक्छौं । कृषि सामाग्री केही अट्छ भने पनि प्राविधिक भनियो । शब्द अर्थ नमिल्दा फेरि बसौं । नेपालको कषि उद्योगलाई परिच्छेद बनाएर जाऔं ।

खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐन मौलिक हकलाई भूमिका र वास्तविक किसान हुन् बोलिदिनु पर्छ ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघ सचिव पार्वता गौतम युरिया र डिएपी ल्याउँदा खुशी हुने अवस्था छ । जलवायू असर गर्ने अवस्था चाही ख्याल गर्दैन । वायोमासलाई

प्रवर्द्धन गर्न रैथाने प्रजातिका स्थानीय कृषिलाई उठाउन किसानहमा लगानी गर्न जरी छ । व्यवसाय सञ्चालन गर्दा, वन, जंगल खाद्यलाई पनि जोड्नु पर्छ । कृषि सँगमात्र होइन अर्गानिक खाद्यमा जोडदिनु पर्छ ।

प्रजातान्त्रिक किसान संघका अध्यक्ष भाष्कर मणी काफ्लले स्थानीय तह विना कृषि गर्न सक्दैन । अध्ययन अनुसन्धान नगरिकन स्थानीय तहका निकायले तलमाथि नगरि कन गरिने बजार व्यवस्थापन गर्न सोच्नु पर्छ । स्थानीय तहले अनिवार्य कृषि कर्म गर्दा आयत पनि घटेको छ । कृषि औजार ह ५-८ वर्ष भित्रमा कवाडी हुने अवस्था छ । कहाँ राख्ने ? ९५ करोड विमामा लगानी गरेको छ । आयत घटेका छन् ।

च्याउ उत्पादन संघका अध्यक्ष सन्तोष कार्कीले च्याउ उत्पादन पूर्व न्यनतम् मूल्य तोक्ने, नगदे बाली बाह्रै महिना उत्पादन गर्ने । कृषिमा अनुसन्धान खड्किरहेको छ । पर्यावरणमा च्याउले एकदमै सकारात्मक भूमिका खेल्छ ।

साफ फाल्चाका कार्यक्रम निर्देशक जनक कार्कीले मधेश प्रदेशमा गरिब परिवार धेरै छन् । ति परिवारहलाई कृषि उत्पादनमा लगाउन सकियो भने नेपालको कृषि माथि उठ्न सक्छ । क्यारेन्टाइनको कुराह कमजोर छन् । अनुदानका रकम हिनामिना हुन्छ । ट्रेक्टर बाँड्दा तामझाम गरेर बाडिन्छ । बाँडेको ट्रेक्टर ६ महिनामा बिग्रन्छ । ईनार , सिँचाई एक लिटर पानी तान्न पनि प्रयोग भएन । राजनीतिक निकायाले अनुदान पाइन्छ । अनुदान पाउनेमा २० जनामा ४ जना हुन्छ । सबै अनुदान दिने नियमनकारी निकाय हुन् । एकवटा चिस्यान केन्द्र, १ केजी कृषि उपज बजारमा बाँडदैनौं ।

लगाएको बालीले ४ महिना पनि खान पुग्दैन । सेवा सुविधा कसैले पाउँदैन । कि त कृषिको जम्मै जग्गा बेच्नु पर्ने कि त बाँझै राख्नु पर्ने अवस्था छ ।

सामुदायिक आत्मनिर्भर केन्द्रका अध्यक्ष तथा भूमि अधिकारकर्मी जगत देवजाले कृषिको नाममा किसान परिभाषा जे छ परिच्छेद २ किसान अधिकार निर्धारित हुन पर्छ । कृषिका निजी र संस्थागत जग्गाका कुरा भूमिहिन शब्द राम्रोसाँग आउनु पर्छ । हामी कृषिमा कुन बाटो जाने मिश्रिति अवधारण ल्याउने हो । हामी कृषि अवधारण विदेशीलाई दिएर उत्पादन र कृषि बचाउने सक्दैनौं । कृषि नसप्रिएको होइन मल, बिउ सिँचाई नपुगेर होइन । कृषिलाई नियमन नगरेसम्म कृषि माथि उठ्न सक्दैन ।

किसानले ऐनलाई पर्वद्धन, बिउको संख्या बढाउन सकेको छैन । महिला किसानको कुरा, युवा किसानको कुरा कसरी प्रवर्द्धन गर्ने । रैथाने बाली प्रयोग गर्दा आएको छ । हिजोको प्रयोगको चक्लावन्दी कृषि गर्दा । चक्लावन्दी कृषिले के पाउँछ भन्ने कुरा आउनु पऱ्यो । बालीनाली र बीउको आधार मा मान्नु पर्छ । आवासको कुरा गर्ने तराई पहाड र सडकमा पनि घर बनाउने धेरै जग्गा ओगट्छ । कति जग्गा मात्र जोडिन्छ भएकाले हद तोक्नु पर्छ । कृषिको उत्पादन उपलब्ध गराउनु पर्छ ।

उखु उत्पादनको पनि समस्या उही छ । कृषि बढ्ने भनेको कृषि उत्पादनको मूल्य जबसम्म पाइदैन तबसम्म उत्पादन बढ्दैन । सिण्डिकेट लगाइन्छ । चिनी उद्योगीहले किसानलाई सहभागीता गराउँदैन । लागत र चिनीको मूल्य पनि बढेको छ । प्रति केजी ७ पैयाँ बढेको छ भने प्रतिक्विन्टल ३९०० बढेको छ । किसानलाई लागत उद्योग मन्त्रालयको लागि किसान लागत मूल्याङ्कन गर्नु पर्छ ।

किसान नेता हिमाल लुइटेलले कृषि जमीन बाँझो छोडियो भने राम्रो जरिवाना तिर्न पर्ने व्यवस्था गर्दा उत्पादन बढ्ने बताइएको छ । संघीय सरकारको कृषि लिंक टुटेको छ । संघ, प्रदेश र पालिकामा ज्ञान केन्द्रले समन्वय गरेको छ । नेपालमा पालिकाहले स्थानीय क्षेत्रमा जसरी योगदान गरेको छ । पालिकासम्म स्थानीय निकायको क्षमता के छ ? भूमि वर्गीकरणलाई लिएर भरतपुर महानगरपालिकामा जाने मान्छे छैन । पहाड तराईमा ५ वटा गाइडलाइनको छुट्टा-छुट्टै भू-उपयोग नीति आउनु पर्छ ।

सामुदायिक वन उपभोक्ता महासंघका महासचिव कमला पौडेल उर्वरा शक्ति बचाउने कम्पोष्ट मल बनाउने बिर्सी सक्यौं । वन जंगलबाट मल बनाउन कुरा बिर्सी सक्यौं । भुमि सुधार शिक्षा सार्वजनिक शिक्षाको माध्यमबाट कृषि ज्ञानको कुरा आउनु पर्छ । रसायनिक मल प्रयोग गर्ने किसानहको संख्या ७० प्रतिशतले बढेको छ । परिवार धान्नको लागि आत्मनिर्भर हुनुपर्छ । व्यवसायिक कृषिलाई फाइदाजनक

अनुदान एकद्धार प्रणालीमा जानु पर्छ । परिच्छेद ३ मा वैदेशिक लगानी ल्याउने सम्बन्धमा क्लिष्ट भाषाको प्रयोग हुनु पर्छ ।

कसरी बनाउने । आत्मनिर्भर कसरी बनाउने, गाईपालन गरेको व्यक्ति जग्गा बेचेर जानु पऱ्यो । नगदे बाली टिक्ने खालको हुनुपर्छ । विदेशी मुद्रा भित्र्याउने खालको हुनुपर्छ । हामी सबै विभेदपूर्ण किसानमा परिभाषित गरेको छ । गरिवै छौं भनेर अनुदानको लागि होला, प्रस्तुत हुन खोजेका छौं ।

विज्ञ समूहले बाली विशेषाज्ञमा आयोजना स्तरमा काम गर्ने हो । सरकारी स्रोतको फार्म केन्द्रमा आवश्यकता अनुसार सञ्चालन, अनुसन्धान, विकास, तालिम उपभोक्ता हुनुपर्छ ।

किसान नेता ईस्वरीप्रसाद कडरिया कृषि विश्वविद्यालय कीर्तिपुर समृद्ध अर्थतन्त्रको आधारमा प्रस्तावनामा थप्नु पर्छ । अनुदान एकद्धार प्रणालीमा जानु पर्छ । परिच्छेद ३ मा वैदेशिक लगानी ल्याउने सम्बन्धमा क्लिष्ट भाषाको प्रयोग हुनु पर्छ । पहुँचवालाको हातमा भएकाले दोहोरो कर प्रणालीलाई ख्याल गर्नु पर्छ । करको दायर स्पष्ट गर्नु पर्छ । विभिन्न संरचना निर्माण हुनुहुन्न पूरानै ढंगले आए पनि स्वतन्त्र ढंगले दिनुपर्छ । वडालाई उत्पादनको केन्द्र बनाउनु पर्छ ।

३ वर्ष लगाएर १ वटा स्याउको बोट तयार हुन्छ । विवा उत्पादन गर्दा पछिसम्म हुने गरि गर्नु पर्छ ।

राष्ट्रिय किसान आयोगका सदस्य टेक बहादुर बोगटीले प्रस्तावित कृषि विधेयकमा मन्त्रालय मौन बसेको छ । राष्ट्रिय किसान आयोग गठन दिएका सुझावह देखिएन ।

किसानका ४२ वटा मुद्दाह सिफारिस गर ेको थियो । देहायका विधेयकमा किसानको सामाजिक सुरक्षा सुरक्षा, पोषणमा खस्किएको देखिएको वहसमा किसान आयोगले त्याएको छ ।

कृषि मन्त्रालयका सह(सचिव रामकृष्ण श्रेष्ठले थुप्रै सुझावह आएको छ । कतिपय फरक पर्ने हो । छलफलमा छ । राजनीति कुरा धेरै छन् । समयको व्यवस्थापन ठूलो चुनौंती छ । म सरकारी कर्मचारी भन्छौं भन्दा पनि बाहिर आएर बोलेको छु ।

कृषि अभियानकर्मी महेन्द्र बहादुर शाहीले तेजपात १ केजीको १०० पैयाँ केजी पर्छ, बाँझो जमीनमा ५ वर्ष १० लाख टन उत्पादन गर्नसके विदेशी मुद्रा आर्जन गर्न सकिन्छ ।

(कृषि श्रमिक सबै किसान श्रमिक नहुन सक्छ राज्यले दिने सेवा पहुँचह छुटेको छ । (अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र) का केन्द्रीय सदस्य र मेश तुफानले नेपालको कृषिको भविष्य के होला । कृषि विकास नीतिमा छलफल हुन सकेन । हामीले किसान आयोग भनेर बुझेका छौं त ? किसान आयोग अधिकार सम्पन्न छैन । अध्ययन व्यवस्थापन र बोर्डर कन्ट्रोल पनि गर्दैनौं । पृष्ठभूमिमा गएन भने विषयवस्तु अन्तै मोडिन्छ ।

साँढे ९३ लाख विदेशमा गएका छन् । उत्पादक शक्ति विदेशमा छन् । भूमिमा किसानको पहुँच छैन । मुख्य उत्पादनको साधान जमीन हो ।

कृषि विधेयक माथि छलफल गर्नु पर्छ । भूमि, जल, सिँचाई, वन अन्य मन्त्रालयका बिच कसरी समन्वय गर्न सक्छौं त्यस विषयमा ध्यान केन्द्रीत गर्न जरी छ ।

अ मन्त्रालयले पनि मेरो क्षेत्राधिकार हो भन्लान । खाद्य उत्पादनका दृष्टिले हेऱ्यो भने किसानले उत्पादन गरेको मूल्य उत्पादकत्व बढाउने कृषि र पशुपालन कसर ी जोडदिने ?

भूमिको संरचनालाई कसरी संरक्षण गर्न सक्छौं । हाम्रो क्षेत्रका होकि होइन । भूमि, कृषि, वन, छुट्टाछुट्टै विधेयकह छन् यसलाई समेत्न सकेन भने कसरी हित गर्छ भन्ने हो ।

कृषि अभियन्ता थानेश्वर भण्डारीले कृषि सहकारी ४ वटा सरोकारवालालाई राखेर काम गर्नु पर्छ कि । किसान मात्र भएर हुँदैन वैदेशिक कृषि र संरक्षित कृषि लेखिएको छैन । पढाई पनि भईराखेको छ ।

साना किसानको व्यवस्थापन अव्यस्थित छ । साना किसान ठूलो किसान हुन सक्छ । वर्गीकरणमा आउन सक्छ ।

कृषि बजार ऐनसँग आउँछ कि, कृषि बजार

कसरी कहाँ बनाउने पूर्ण भएको छैन । बजारसँग जोडिने कुरा स्पष्ट आउनु पर्छ । जनशक्ति व्यवस्थापन तालिम दिने विश्वविद्यालयको भूमिका आउनु पर्छ । अनुवांशिक स्रोत जेनेटिक रिसोर्सहको विषय आउनु पर्छ ।

(वाग्वानी विज्ञ, पुषोतम खतिवडाले व्यवसायी र उद्यमीहको तहमा किसान प्रतिनिधि भन्नु भन्दा पनि विषयगत महासंघको प्रतिनिधित्व गराउने हुनु पर्छ । किसान त दोस्रो दर्जाका नागरिक जस्तो भएको छ । शिक्षाको शब्दमा कृषक परेको छ भन्ने गरिन्छ । अन्तर्राष्ट्रिय सन्धीले फाइदाको लागि गर्नु पर्छ भनेको छ ।

कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका माननीय सदस्य पा शोषी चौधरीले विश्वमा खाद्य संकट आउने भनेको नेपालमा पनि आउने हो । एकीकृत कृषि विधेयक ल्याउनु पर्छ भन्दा(भन्दै कृषि ९० प्रतिशतबाट ६० प्रतिशत झर्‍यो । कृषि श्रमिकमा महिलाको योगदान बढी छ । संसदमा घरमा ४६ प्रतिशत छ । कृषि उत्पादनमा महिलाको योगदान छ । गहन अध्ययन अनुभूति भएका छन् । किसानलाई कसरी समृद्ध बनाउने भन्ने तिर पहिलो प्राथमिकता हुनुपर्छ । अहिलेको अन्तरविरोध के हो ? उत्पादन किन कम भयो ?

उखु उधारो गएको छ । पीडाको विषय हो । चिनी उपभोक्तालाई सस्तोमा दिने भन्ने रहेको छ । तर उपभोक्ताले महँगोमा किनेर खानु परेको छ । नेपालको कुल ग्राहस्थ उत्पादनमा २३ प्रतिशत कृषिको योगदान छ । त्यसलाई बढाउनु पर्छ ।

कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका माननीय सदस्य सरस्वती सुब्बाले हामी समितिमो २६ जना सदस्य छौं । अहिलेको मश्यौदा गरेको विधेयक प्रगतिशील देखिएको छ । सबै कुरा हामीले गर्न सक्दैनौं दफावार छलफल गर्न पाउँ भनेको छु । साँच्चीकै किसानह सडकमा नआएको भए सम्भव हुन्थ्यो ? टुङ्गो भाङ्ग्रो लगाउने किसान चाहियो, कोट लगाउने किसान बढी भयो ।

कृषि, सहकारी तथा प्राकृतिक स्रोत समितिका माननीय सदस्य सरस्वती सुब्बाले वन, भूमि, कृषि, प्राकृतिक स्रोत हुन्, नहुनेले अब भूमि पाउँनु पर्छन् भनेर छलफल गर्ने छौं । विधेयकको पमा आओस वनमा जाने हो भने सुपारी उत्पादन भएको र बजार नपाएको अवस्था छ ।

कृषि समितिका अध्यक्ष कुशुमदेवी थापाले

बाली जातको संरक्षण गर्न बिउको व्यवसाय गर्ने हो । दर्ता गर्नुपर्छ स्थानीय बाली बिउको स्थानीय पमा नै संरक्षण, वितरण र सात-साट गर्ने रहेको छ ।

दूग्ध किसानको हक अधिकार पाउने प्रतिवद्धता गर्दछौं । जडीबुटी खेती गर्ने किसान हुने, जडिबुटी किसानको विषय विधेयक मौन रहेको देखियो । हामी निर न्तर सम्वादमा रहन्छौं ।

अखिल नेपाल किसान महासंघ डा.प्रेम दंगाल अध्यक्ष निवृतिभरण र संघ(संस्थाको विषय समावेश भएर आएन । छलफलको विषय राखिको थिएन । उपयुक्त विकल्पमा जानु पर्छ । किसान आयोगले विदेशी लगानी, कृषि विकास रणनीतिले निषेध गरेको छ । किसान संघ(संगठनको कुरा छ । वैदेशिक लगानी ल्याउनु हुन्न भन्ने छ । आत्मनिर्भर भइसकेको क्षेत्र चाहीँ आत्मनिर्भरको जाने भन्ने हो । नेपाल सरकारको मनोवृति कस्तो छ ? बुझ्ने सकेन । उद्योग वाणिज्य महासंघ अन्तर्गत निर्देशन समिति छ । राष्ट्रिय किसान आयोगलाई हटाएछ । निर्देशिन समितिमा वाणिज्य सचिव अध्यक्षता छ, सचिवले बैठक राखेर भत्ता पचाउने काम गरेको छ । त्यसमा पनि उच्च अधिकार भएको बनाएको छैन । राष्ट्रिय किसान आयोगका प्रतिनिधी हटाएर बनाएको छ । नियमावाली संशोधन, किसान प्रतिनिधीको ठाउँमा राष्ट्रिय किसान आयोग राख्ने भनेको छ । किसानह बुल्गेरिया देखि आन्दोलनमा छन् । समय आएपछि तोकिन सक्छ । धेर्यताको आवश्कता छ । राम्रो कुराले मान्दैन आन्दोलनबाट गर्नुपर्छ ।

जीएमओ बिउ विजनको पमा आएको छैन । तर, उपभोग वस्तुको पमा आएको छ । अन्तर्राष्ट्रिय अभ्यास के छ भनेर २८ सेप्टेम्वर २०२५ मानव अधिकारको ड्राफ्टमा ति सुझाव आएको छैनन् हस्तक्षेप गर्छौं ।

दातृ निकायको सम्बन्धमा सिफारिस लिएर राहत कोष बनाउने हो । महामारी नियन्त्रण कानुनमा तोकेको बाहेक आयत र निर्यात ढुवानीको साधान छ भनेर भन्नुपर्छ । कतिको कार्यन्वयन हुन्छ थाहा छैन । रैथाने बालीलाई संरक्षण गर्न तोकियो भने नेपालको माटो र अर्थतन्त्र जोगिन्छ । १ अर्ब बजेट रैथाने बालीको लागि छुट्याएको छ । छलफलकै क्रममा छ ।

संघ-संगठन सञ्चालन, व्यवस्थापन छरिएर रहेको किसानहको हक हितलाई कसरी संरक्षण गर्ने र जमीनको मालिक किसानलाई कसरी बनाउने मूल धारमा रहेका कसान संगठनमा विभिन्न संघ(संगठनमा रहेको किसान मध्ये सबैभन्दा महिला किसानको अधिकार व्यवस्थित गर्न जोडदिनु पर्छ ।

सँग-सँगै किसानहसँग सँधै कसरी संविधानमा खाद्य अधिकारको व्यवस्था, शिक्षा, संरक्षण गर्ने भनेर स्पष्ट पमा २०७५ मा पारित खाद्य सम्प्रभुत्ता ऐनले गरेको छ । त्यसैलाई टेकेर अगाडि बढ्नु पर्छ । किसानको हक, अधिकार, ल्याउने सैद्धान्तिक सहमति चाहिन्छ ।

बाली जातको संरक्षण गर्न बिउको व्यवसाय गर्ने हो । दर्ता गर्नुपर्छ स्थानीय बाली बिउको स्थानीय पमा नै संरक्षण, वितरण र सात(साट गर्ने रहेको छ । मापदण्ड छ । ठाउँ अनुसार मापदण्डको तोकी परिक्षण गर्न सकिन्छ छ । कृषि गर्ने युवाहलाई देवानी संहिताले मार्ग प्रशस्त गरेको छ । करार खेतीमा आधारित छ । कृषि भुमिको संरक्षण सूचना केन्द्र, भूमि बैंक, को कुरा छ ।

करार खेती गर्न सहजीकरण गर्ने भन्ने छ । भू(उपयोग, कृषि संरक्षण गर्ने हो भने पहिले ऐन, नियम, कानुनको संरक्षण गर्नु पर्ने देखिन्छ ।

हावापानीमा खेती गर्ने सक्दैनौं । खेतीगर्ने जमीन बढाउने नसके पनि घट्न नदिनु हो । निर्णय दिनु भन्दा अगाडि पुन: सहमति हुनुपर्छ मापदण्ड पुऱ्याएर गर्न सकिन्छ ।

अनुदान लिन सिफारिस समितिमा दोहोरो अनुदान र दोहोरो कर हुने व्यवस्था हटाउनु पर्छ । दण्ड जरिवाना अधिकार निरीक्षकलाई दिएको र जिल्ला अदालतमा जान सकिन्छ ।

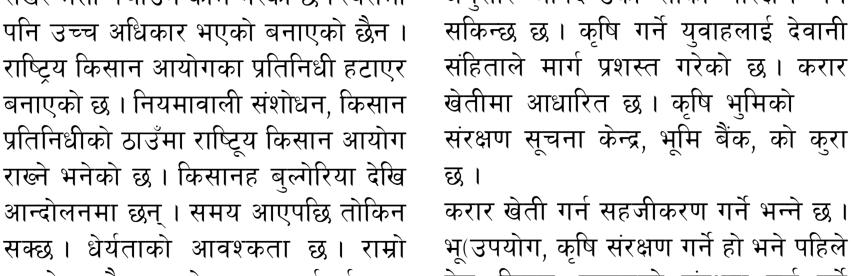

कृषि जमीनको कुरा किसानमा प्रत्यक्ष जोडिएको छ : सचिव शर्मा

'काठमाडौं पुस २२ बाली प्रजनन् तथा आनुवंशिकी समाज नेपाल (पिवाग्सन) द्वारा आयोजना गरिएको 'कृषकहरुको अधिका विषयक दुइदिने अन्तक्रिया गोष्ठी कृषि अनुसन्धान प्रतिष्ठानको माटो अनुसन्धान केन्द्र खुमलटारमा शुरु भएको छ।

उक्त अन्तक्रिया गोष्ठी कार्यक्रमका प्रमुख अतिथि कृषि तथा पशुपन्छि विकास मन्त्रालयका सचिव डा.गोविन्द प्रसाद शर्माले

हामी महत्वपूर्ण विषयमा छलफल गरिरहेका छौं। बिउविजन संक्षण सोचेर जसरी हुन सकेन। संरक्षण गर्नु पर्ने बिउविजनका जातहरु लाइभस्टकका जातहरु पर्दछन्। किसानहरुले सदियौं देखि गरिरहेको प्राविधिको पक्षमा कानुन बनाएर संरक्षण गर्नु सकेको छैन। कानुन मन्त्रालयले परिमार्जित रुपमा कृषि विधेयक पठाएको छ। कानुन मन्त्रालयमा पुगेर प्राविधिक विषय भएकाले तल माथि नगरी कानुन बनाउन पर्ने अडानमा हेको छ। कहिले काहीँ धेरैका सुझावहरु लिँदा कलाकाको चित्र जस्तो हुने बताए।

शर्माले जोडदिए भने, किसानको अधिकार तलबाट ल्याउन सकेको छैन। हामीसँग ईस्वी संवत् २००४ को कृषि नीति छ। पमार्जित कृषि नीति अन्तिम चणमा पुगेको छ। माघ ६ ७ गते बस्ने बैठकले पूरा गर्ने छ। अहिले कृषि विधेयक म कहाँ आएको छ। ६/७ गते पछि त्यसमाथि छलफल गे अगाडि बढाउने सोच बनेको छ। कृषि नीतिमा फोकस गर्ने सहमति भएको छ। कानून मन्त्रालयले प्राथमिकताका साथ सुझाव दिने भनेको छ। उत्पादन, बजा, जमीनको का किसानसँग प्रत्यक्ष जोडिएको छ। त्यसकाण गम्भी भए विधेयकलाई पाति गोस् भन्न चाहान्छु।

कृषि, उद्योग सँग जोडिएको छ। वन, जैविक विविधता मात्र होइन कृषि, जैविक विविधता पनि हो।

कृषि जैविक विविधतामा ठूला चुनौती आएको छ। त्यसको महत्वकासाथ संरक्षण गर्नु

भौगौलिक पहिचान प्याटेन्ट अर्थात बौद्धिक सम्पति संरक्षण गर्ने निकाय भने उद्योग मन्त्रालयलाई मात्र बुझिन्छ। जुम्ली मार्सी धानको कोड गर्नु पर्छ।

जरुी छ। क्याविनेटमा पेश गे संघीय संसदबाट पाति गर्नु छ। नेपाललाई जैविक विविधताको हिसाबले ठूलो खतरामा परेको देशको रुपमा हेरिन थालेको बताए।

कृषि अनुसन्धान परिषद् (नार्क) अनुवांशिक स्रोत विकास केन्द्रका प्रमुख बालकृष्ण जोशीले 'वनस्पतिको जात संरक्षण कृषक अधिका विषयक' कार्यपत्र प्रस्तुत गर्दै बौद्धिक सम्पतीलाई कसैले चोर्न नसक्ने बताए। पहुँच फाइदा किसानसँग आदन प्रदान गर्नु पर्छ। विश्वमा प्याटेन्ट राइट संक्षण अधिका छ। नेपालमा पनि प्याटेन्ट राइट अधिकार बाट कृषि बालीका जातहरु सुक्षा गर्नु पर्छ। भन्ने कुामा जोडदिदै भने भोली हामीले आफ्नो भने दाबी गर्न अवस्था नआउन सक्छ। भातका किसानहरुले ४ हजा जातहरु दर्ता गसिकेको छ। हामीले एउटा पनि दर्ता गर्न सकेका छैनौं। उद्योगको प्याटेन्ट कानून आयो त हाम्रो कृषिले बनाउन सकेन। कृषिको भविष्य हुनु पर्छ। आइटिपी मेम्बर बन्न कृषिको ज्ञान हुनुपर्छ। हामीकहाँ स्पेशिफिक भएन। भौगौलिक पहिचान प्याटेन्ट अर्थात बौद्धिक सम्पति संरक्षण गर्ने निकाय भने उद्योग मन्त्रालयलाई मात्र बुझिन्छ। जुम्ली मार्सी धानको कोड गर्नु पर्छ। नभए हामीले आफ्नो धान समेत बेच्न पाउँदैनौं। धेरै जसो कृषकको अधिका गुम्न सक्छ। कृषि मन्त्रालय अन्तर्गत जिआई हुनुपर्छ। जिआई प्रक्रिया विना शुल्क निशुल्क गाउनु पर्छ। सचिवज्यूले उद्योग मन्त्रालयमा गएर प्रक्रिया मिलाउनुहुन अनुरोध गर्दछु।

यूएसआईडीसँग मिले सन् २०२५बाट संस्थागत ढंगले अगाडी बढाऔं। ब्रिडर्सेले, संसाले चाहे जस्तो जातहरु निकाल्न सक्छ। सबैलाई समेते किसान अधिका ल्याउनु पर्छ। कसैले फार्मस राइट, कसैले ब्रिडस राइट, भनेपनि कुरा कृषिकै हुन्छ। विषय बारम्बार उठेको छ। किसानहरुबाट सूचना लिएको छ त त्यही किसानको अधिका सुक्षित गर्न सकेको छैन। किसानले के पायो ? जोशीले जोडदिदै भने।

वनको भन्दा कृषिको अवधारण फरक छ। जिन, प्याटेन्टका विषय मेजर इस्यू आएको छ। राजपत्रमा उल्लेख गरेका बिउविजनका जातहरु १०० प्रतिशत नै विदेशी जातहरु छन्। अन्तर्राष्ट्रिय सम्मेलनको सहमती अनुसार जिन प्याटेन्टको लागि उपयुक्त हुनुपर्ने मापदण्ड तोकिएको छ। कृषि विभागका मनिर्देशक प्रकाश कुमा सञ्जेलले किसानको अधिकार संरक्षण गर्न फराकिलो दायाबाट सोच्नु पर्ने कुामा जोडदिएको छ। सञ्जेलले त्यसमा नीति निर्माताहरुको महत्वपूर्ण हात हुने बताए। जलवायू पविर्तनले नेपाललाई हिट गरिरहेको अवस्था छ। अब नेपालले पनि ल्याण्ड रेसेस, जर्म प्लाज्महरुको विकास गरे समयानुकूल कृषि जैविक विविधतालाई बचाउँदै अगाडि बढ्न पर्ने कुरा बताए। कृषि जैविक विविधता नीति छ। कार्यन्वयन गर्न सकिहेको छैन। तिनलाई अगाडि बढाउनु पर्ने समय आएको बताए।

वनस्पतिको जात संरक्षण र कृषक अधिकार विषयमा अन्तरक्रिया

प्रेस विज्ञप्ति

२२-२३ पुस २०८१, खुमलटार

२२ र २३ पुस २०८१ मा खुमलटारमा "वनस्पतिको जात संरक्षण र कृषक अधिकार " विषयमा दुईदिने अन्तरक्रिया गोष्ठीको आयोजना गरिदै छ । यस गोष्ठीको आयोजना बाली प्रजनन् तथा आनुवंशिकी समाज नेपाल (पिबाग्सन) र बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्रले गरेका हुन् । नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद (नार्क) सह(आयोजकको रूपमा रहेको यस कार्यक्रममा कृषि, नीति निर्माण, अनुसन्धान, र किसान समुदायका सरोकार वालाहरूको सहभागिता रहने छ ।

गोष्ठीको मुख्य उद्देश्य वनस्पतिको जात संरक्षण र कृषक अधिकार सम्बन्धमा विस्तृत छलफल गर्नु छ । यसले कृषि क्षेत्रमा कार्यरत वनस्पति प्रजनक, किसान, तथा अनुसन्धानकर्ताहरूको धारणा, समस्या, र सुझावहरू संकलन गर्न मद्दत पुग्ने छ । गोष्ठीले मस्यौदामा आवश्यक सुधारका लागि सरोकारवालाहरूका विचारलाई सम्बोधन गर्दै यसलाई छिटो मान्यता दिने उपायहरूको खोजी गर्न प्रयास रहने छ । कार्यक्रमले विशेष गरी कृषकहरूको अधिकारलाई सशक्त बनाउने र वनस्पतिको जात संरक्षणमार्फत जैविक विविधताको दीर्घकालीन सुरक्षा, जातीय विकास लाइ द्रुत्तर गति प्रदान गर्न र वनस्पति प्रजनकहको अधिकार सुनिश्चित गर्ने विषयमा केन्द्रित रहने छ । मस्यौदा छिटो स्वीकृत गर्न सहकार्य र समन्वयका उपायहरू पहिचान गर्नु पनि यस गोष्ठीको अर्को महत्वपूर्ण लक्ष्य हो । रैथाने वा स्थानीय जातहरू क्रमशः हराउँदै जानु, बाह्य प्रविधि र स्रोतहरूमा कृषक तथा अनुसन्धानकर्ताहरूको निर्भरता अत्यधिक बढ्नु, र आफ्नै प्रविधि तथा जातहरूलाई प्रतिस्पर्धी बनाउन आवश्यक चासो र वातावरणको अभाव हुनु जस्ता समस्या गम्भीर रूपमा देखा परिरहेका अवस्थामा यस प्रकारका अन्तरक्रिया गोष्ठीहरूले नीति निर्माण प्रक्रियामा समावेशिता र प्रभावकारिता बढाउन सहयोग पुग्ने अपेक्षा गरिएको छ ।

कृषि विकास, दिगो खाद्य, पोषण, स्वास्थ्य, व्यवसाय र वातावरण सुरक्षा, तथा कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धनका लागि वनस्पति/ बालीको जातको विकास र संरक्षण अनिवार्य छ । यस सन्दर्भमा, नेपालले डब्ल्यूटीओ, जैविक विविधता महासन्धी, र खाद्य तथा कृषि क्षेत्रका लागि वानस्पतिक आनुवंशिक स्रोतसम्बन्धी

सन्धीको सदस्यता लिने क्रममा व्यक्त गरेका प्रतिवद्धता र सहमति कार्यान्वयन गर्नुपर्छ । साथै, यस क्षेत्रमा अनुसन्धान, लगानी, र प्रविधि हस्तान्तरणलाई प्रोत्साहन गर्दै कृषक र प्रजनकका अधिकार सुनिश्चित गर्न कानूनी व्यवस्था गर्न आवश्यक भएकोले संघीय संसदले यो ऐन जति सक्दो छिटो कार्यन्वयनमा ल्याउनु पर्छ ।

वनस्पतिको जात संरक्षण र कृषक अधिकार (Plant Varieties Protection and Farmers's Rights-PVP-FR) विषयले कृषिमा जैविक विविधताको संरक्षण, नयाँ वनस्पति जातको विकास, र कृषकहरूको अधिकारको सुरक्षालाई सम्बोधन गर्छ । नेपालजस्ता कृषि प्रधान देश, जहाँ धेरैकिसिमका कृषि प्रविधि/ सिप/ ज्ञानहको सिर्जना/ विकास भएको छ, मा यसले कृषकहरूको जीविकोपार्जनलाई सुदृढ बनाउँदै कृषि प्रणालीलाई दिगो बनाउने र कृषि क्रान्तिमा महत्वपूर्ण भूमिका खेल्छ । अन्य योगदानहमा निम्न रहेको छ ।

१. बौद्धिक कार्यलाई प्रोत्साहन र प्रदर्शन स्तर सुधार :

नयाँ वनस्पति जातमा विशेष अधिकार प्रदान गरेर, यो प्रणालीले अनुसन्धान र विकासमा लगानी गर्न प्रेरित गर्दछ । यसले ब्रीडरहरूलाई उच्च उत्पादन दिने, रोग प्रतिरोधी, वा जलवायु(अनुकूल जात विकास गर्न केन्द्रित हुन प्रोत्साहित गर्छ, जसले कृषि प्रदर्शन/ विकासमा सुधार ल्याउँछ ।

२. आर्थिक लाभ :

ब्रीडर तथा कृषकहरूले आफ्नो प्रयासलाई रोयल्टी, लाइसेन्सिङ, र संरक्षित जातहरूको बिक्रीमार्फत आर्थिक लाभमा परिणत गर्न सक्छन् । अनौंठो जात विकास गर्ने किसान र ब्रीडरहरूले दीर्घकालीन आय आर्जन गर्न सक्छन्, जसले नवप्रवर्तनका लागि वित्तीय प्रोत्साहन सिर्जना गर्छ ।

३. बजारमा एकाधिकार (विशेष आईपी अधिकार) :

विशेष एकाधिकार अधिकारः ब्रीडर/ कृषकहरूले आफ्नो जातको व्यवसायिकरणमा विशेष नियन्त्रण पाउँछन्, जसले उनीहरूको नवप्रवर्तनलाई इनाम दिन अस्थायी एकाधिकार सिर्जना गर्छ । यो विशेषताले वनस्पति प्रजननमा निजी लगानीलाई प्रोत्साहन गर्छ, किनभने यो लगानीको प्रतिफल सुनिश्चित गर्छ ।

४. निष्पक्ष प्रतिस्पर्धा, गुणस्तर, र नवप्रवर्तनको गति :

नियन्त्रित संरचनाले प्रतिस्पर्धीहरूले भिन्न वनस्पति जात विकास गर्न नवप्रवर्तन गर्नुपर्छ भन्ने सुनिश्चित गर्छ, जसले निष्पक्ष प्रतिस्पर्धालाई प्रोत्साहन गर्छ । गुणस्तर र विशिष्टतालाई इनाम दिएर, यस प्रणालीले मापदण्डहरू उच्च बनाउँछ र कृषि प्रविधिको उन्नति तीव्र पार्छ ।

५. मान्यता :

पीभीपी (एफआर योजनाले ब्रीडर, किसान, र समुदायहरूको योगदानलाई औपचारिक मान्यता दिन्छ, जसले उनीहरूको प्रतिष्ठा र आत्मबल वृद्धि गर्दछ ।

परम्परागत जात संरक्षण गर्ने वा नयाँ जात विकासमा योगदान गर्ने किसान वा

समुदायले मान्यता र कहिलेकाहीँ पुरस्कार पाउँछ ।

६. सामाजिक लाभ :

कृषि उत्पादनशीलता सुधारले खाद्य/पोषण/स्वास्थ्य सुरक्षालाई सुनिश्चित गर्दै ग्रामीण क्षेत्रमा आर्थिक स्थिरता ल्याउँछ । भने जस्तो, खोजे जस्तो उत्कृष्ट बाली जातहरूले कम इनपुट आवश्यक पर्ने र जलवायु तनाव सहन सक्ने भएकाले वातावरणीय दिगोपनमा योगदान पुऱ्याउँछन् ।

७. रैथाने/ स्थानीय कृषि आनुवंशिक स्रोतहरूको संरक्षण :

किसानको अधिकारको संरक्षणले परम्परागत र रैथाने आनुवंशिक स्रोत/बालीका जातहरूको संरक्षणलाई प्राथमिकता दिन्छ । किसानहरूले आनुवंशिक स्रोतहरू कायम राख्न र प्रयोग गर्न प्रोत्साहन दिइन्छ, जुन जैविक विविधताका लागि र भविष्यमा प्रजननका लागि अत्यावश्यक हुन्छ ।

८. लाइसेन्सिङ र रोयल्टीले लगानीलाई सहयोग :

विशेष आईपी अधिकारले ब्रीडरहरूलाई आफ्नो जातलाई लाइसेन्स गर्न अनुमति दिन्छ, जसले अनुसन्धान र प्रजननमा पुनः लगानीका लागि आम्दानीको स्रोत सिर्जना गर्छ । बीउ कम्पनी वा किसानले यी जातहरू प्रयोग गर्दा तिरेको रोयल्टीले निरन्तर नवप्रवर्तनलाई सहयोग पुऱ्याउँछ ।

एकाधिकार र पहुँचको सन्तुलन :

विशेष अधिकार प्रदान गर्दा, यो संरचनाले सन्तुलन सुनिश्चित गर्छः किसानहरूले संरक्षित जातको बीउ बचत गर्ने, प्रयोग गर्ने, र बाँडफाँड गर्ने अधिकार राख्छन् । ब्रीडरहरूले आफ्नो जातलाई थप अनुसन्धान र सुधारका लागि उपलब्ध गराउनुपर्छ, जसले नवप्रवर्तनमा स्थिरता रोक्छ ।

वनस्पतिको जात संरक्षण :

नयाँ जातका वनस्पतिको आविष्कार गर्ने ब्रीडर (बाली/ वनस्पति प्रजनक वा कृषक) ले आफ्नो अधिकार सुरक्षित गर्न पाउने कानुनी प्रक्रिया हो ।

लक्ष्य :

वनस्पतिको विविधता जोगाउने । अनुसन्धान र विकासलाई प्रोत्साहन गर्ने । कृषकलाई गुणस्तरी बीउ उपलब्ध गराउने ।

नियम :

नयाँ जातको संरक्षणका लागि यसले निश्चित मापदण्डहरू तोक्छ, जस्तैः नयाँ, विशिष्ट, एकरूपता, विविधता, स्थिरता, विविधता

कृषक अधिकार :

कृषक अधिकारले किसानहरूको पारम्परिक ज्ञान, अभ्यास, योगदान र कृषि आनुवंशिक स्रोतहला

यी मान्यता दिँदै उनीहरूलाई निम्न अधिकारहरू प्रदान गर्छ ।

बीउ बचत गर्ने अधिकार :

कृषकले आफूले उत्पादन गरेको बीउलाई सुरक्षित राख, पुनः प्रयोग गर्न, आदान(प्रदान गर्न, वा बिक्री गर्न पाउँछ ।

परम्परागत ज्ञानको सम्मान :

कृषकहरूको परम्परागत ज्ञान र योगदानलाई कानुनी मान्यता दिने ।

क्षतिपूर्ति अधिकार :

यदि बीउ वा जातको गुणस्तर प्रतिज्ञाअनुसार नभएमा कृषकले क्षतिपूर्ति माग गर्न सक्छ ।

मान्यता र पुरस्कार : नयाँ जात विकास गर्न सहयोग गर्ने कृषक वा समुदायलाई विशेष मान्यता र पुरस्कार दिने प्रावधान ।

चुनौतीहरू :

चेतनाको अभाव :

किसानहरूलाई आफ्नो अधिकार र संरक्षण प्रक्रियाबारे थाहा नहुन सक्छ ।

कानुनी प्रक्रियाको जटिलता :

संरक्षणका लागि आवश्यक प्रक्रिया र मापदण्ड पूरा गर्न कठिन हुन सक्छ ।

वित्तीय स्रोतको कमी :

अनुसन्धान र विकासको लागि पर्याप्त लगानी अभाव ।

मस्यौदामा उल्लेखित अधिकारह :

५.१ कृषकका जातका सम्बन्धमा :

५.१.१ कृषकले आफूले प्रयोग, संरक्षण, सम्वर्द्धन गरी विकास गरेको वनस्पतिका जात र सम्बन्धित ज्ञान निशुल्क दर्ता गरी स्वामित्वको प्रमाणपत्र पाउने अधिकार,

५.१.२ कृषकले स्वामित्व प्राप्त गरेको जातको विस्तार पदार्थ, आनुवंशिक स्रोत र सम्बन्धित ज्ञानमा व्यापारिक प्रयोजनको लागि गरिने अनुसन्धान र प्रयोगको लागि पूर्व सु(सूचित सहमति दिने अधिकार, ५.१.३ आफ्नो जात, विस्तार पदार्थ, आनुवंशिक स्रोत र सम्बन्धित परम्परागत ज्ञानको व्यावसायिकरणको लागि गरिने जैविक उपयोग (बायोप्रोस्पेक्टिङ) को क्रममा गरिने हरेक चरणको व्यापारिक प्रयोगको

बारे जानकारी पाउने अधिकार ।

५.१.४ कृषकले स्वामित्व प्राप्त गरेको जात वा तिनको आनुवंशिक स्रोत र सम्बन्धित परम्परागत ज्ञानको व्यावसायिकरणबाट आर्जित लाभांशको अधिकार ।

५.१.५ उपदफा (५.१.४) बमोजिम आर्जित लाभांशको अधिकार तोकिए बमोजिम हुनेछ ।

५.२ बिवाको नयाँ जातको सम्बन्धमा :

५.२.१ बौद्धिक सम्पत्ति अधिकारद्वारा

संरक्षित बिवाको नयाँ जातको बीउलाई जीवीकोपार्जनको उद्देश्यले जगेर्ना, साटासाट र पुर्नप्रयोग गर्न पाउने र ब्राण्ड प्रयोग नगरी बेच्न पाउने अधिकार ।

५.२.२ बिवाको नयाँ जातको प्रजनकले सो जात विकास गर्न कृषकको जात वा परम्परागत ज्ञान वा दुबैको उपयोग गरेको भए सो जात र सो जातको बीउको जैविक र व्यापारिक उपयोगबाट सिर्जित लाभमा समन्यायिक पमा हिस्सेदार बन्न पाउने अधिकार ।

५.२.३ प्रजनकले सो जात विकास गर्नुपूर्व सरकार र कृषकसँग पूर्व सु(सूचित सहमति नलिएको र

लाभको बाँडफाँड सम्झौता नगरेको वा सो जात उपर बौद्धिक सम्पत्ति अधिकार लिने क्रममा सही स्रोत

स्थल, समुदाय र मूल जात नखुलाएको ठहर भएमा क्षतिपूर्ति पाउने वा सो जातमा स्वामित्व दावी गर्न वा खारेज गर्न पाउने अधिकार ।

५.२.४ प्रजनकले सो जातको खराब बीउ आपूर्ति गरेको वा झुक्याउने वा भ्रम पार्ने गरी त्यस्तो जातको विस्तार पदार्थको बिक्री वितरण, आयात, निर्यात वा अन्य कुनै किसिमले प्रयोग गरेको वा गलत सुचना दिएको कारणले कृषकलाई हानी नोक्सानी भएमा उचित क्षतिपूर्ति पाउने अधिकार ।

५.२.५ प्रजनकले सो जातको बीउ आपूर्ति नगरे वा आपूर्ति गर्दा बदनियतपूर्ण र गैर प्रतिस्पर्धात्मक ढंगले गरे सो जातको बीउ उपर पहुँच पाउने अधिकार ।

५.२.६ खण्ड (५.२.४) मा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएतापनि प्राकृतिक प्रकोप, विपत्ति वा मानवीय नियन्त्रणभन्दा बाहिरका

कारणह उत्पन्न भई कृषकलाई हानि नोक्सानी पुग्न गएमा त्यस्तो क्षति उपर प्रजनकलाई उत्तरदायी बनाइने छैन ।

५.२.७ उपदफा (५.२.४) बमोजिम कृषकलाई क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउँदा निम्न कुराहलाई आधार मानिने छ :

५.२.७.१ कृषकलाई भएको वास्तविक क्षति ।

५.२.७.२ प्रजनकले अपनाएको सजकताको स्तर ।

५.२.७.३ कृषक एवं प्रजनकको नियत ।

५.२.८ कृषकलाई उपदफा (५.२.४)

बमोजिम क्षतिपूर्ति उपलब्ध गराउनु पूर्व प्रजनकलाई प्रतिवादको मौका प्रदान गरिने छ ।
५.३ स्थानीय जात र परम्परागत ज्ञानका सम्बन्धमा आनुवंशिक स्रोतमा पहुँच तथा आनुवंशिक स्रोतको उपयोगमा लाभको बाँडफाँड तोकिए बमोजिम हुनेछ ।
२३. प्रजनकको अधिकार :
२३.१ दर्ता भएको बिवाको नयाँ जातको विस्तार पदार्थमा दफा २५ वमोजिमका अपवाद र सीमाको अधिनमा रही प्रजनकको स्वीकृति विना देहाय वमोजिमको कार्य गर्नबाट रोक लगाउने अधिकार प्रजनकलाई हुनेछ :
२३.१.१ उत्पादन र पुनरोत्पादन गर्ने,
२३.१.२ विस्तार गर्ने प्रयोजनका लागि आवश्यक पर्ने कार्य गर्ने,
२३.१.३ बिक्री वितरण गर्ने,
२३.१.४ आयात निर्यात गर्ने ।
२३.२ प्रजनकले आफ्नो अधिकार हस्तान्तरण वा बेचविखन गर्न वा निश्चित अवधिका लागि प्रयोग गर्न पाउने गरी अलाई दिन सक्नेछ ।
२३.३ प्रजनकले मूलत :
माऊ जातबाट प्राप्त गरिएको जात उपर समेत उपदफा (२३.१) वमोजिमका अधिकार ह निम्न अवस्थामा प्राप्त गर्न सक्नेछ :
२३.३.१ यदि माऊ जातमा निजलाई नै अधिकार प्रदान गरिएको भएमा, वा
२३.३.२ माऊ जातमा स्वामित्व भएको व्यक्ति, समुदाय वा संस्थाले मूलतः माऊ जातबाट प्राप्त गरिएको जात उपर प्रजनकलाई अधिकार प्रदान गर्न लिखित सहमति दिएमा ।
२४. अग्राधिकार :
२४.१ प्रजनकले बिवाको नयाँ जात दर्ता गर्न अन्य कुनै देशमा दरखास्त दिएको भएमा त्यसरी दरखास्त दिएको मितिले १२ महिनाभित्र नेपालमा पनि दर्ताको लागि दर खास्त दिँदा अग्राधिकारको दाबी गरिएको हुनु पर्नेछ ।
२५. प्रजनकको अधिकारका अपवाद र **सीमाह :**
२५.१ प्रजनकले देहाय बमोजिमको अवस्थामा नयाँ जातको विस्तार पदार्थ माथिको उपयोगमा बन्देज लगाउने गरी अधिकारको दाबी गर्न पाउने छैन :
२५.१.१ निजी वा गैर व्यापारिक उद्देश्यले त्यस्तो नयाँ जातको विस्तारित पदार्थ उपयोग गर्ने, २५.१.२ अध्ययन, अध्यापन र अनुसन्धानका लागि नयाँ जातको विस्तारित पदार्थ उपयोग गर्ने, २५.१.३ अन्य जात प्रजनन र विकास गर्ने उद्देश्यका लागि नयाँ जातको विस्तारित पदार्थ उपयोग गर्ने । यसरी प्रजनन र विकास गरिएको जात उपर सो जातको प्रजनकले दफा २३ उपदफा (२३.१)मा उल्लेखित प्रजनकका अधिकारह प्राप्त गर्न सक्नेछ । अत्यावश्यकीय पमा प्राप्त गरिएको जातको सन्दर्भमा भने दफा २३ को उपदफा (२३.२) को प्रावधान लागु हुनेछ ।
अबको बाटो :
१. मन्त्रिपरिषद्बाट सहमति लिने,
२. प्राविधिक कार्य समूह बनाउने, र सम्पादक(शाला सञ्चालन गरि मस्यौदामा थप घट गर्ने,
३. जानकारी पत्र तयार गरि प्रचार(प्रसार गर्ने,
४. प्रदेश स्तरीय अन्तरक्रिय कार्यशाला गोष्ठी सञ्चालन गर्ने,
५. अन्तराष्ट्रिय सम्मेलन गर्ने,
६. मान्यता प्रदान कार्यशाला गोष्ठी गर्ने,
७. मस्यौदालाई अन्तिम प दिई कृषि तथा पशुपन्क्षि विकास मन्त्रालयमा पेश गर्ने,

बालकृष्ण जोशी
प्रमुख
बाली प्रजनन् तथा आनुवंशिकी समाज नेपाल (पिबाग्सन)⁄ राष्ट्रिय जिन बैंक
इमेलः वयकजष्दबबिप२थबजयय।अक
ज त त उ क स् र र
उबिलतदचभभमष्लन।यचन।लउर

बर्ड फ्लुको रोकथाम तथा नियन्त्रणमा नेपाल सरकारको प्रयास

संरचनाहलाई परिचालन गरिएकोछ । यसको लागि रोगको नियमित निगरानी सर्भिलेन्स, नमूना संकलन तथा परिक्षण कार्य निरन्तर पमा संचालन भइरहेकोछ ।
-नेपाल सरकारले रोग फैलिएको देशहबाट रोग सर्ने वा सार्ने पंक्षी तथा पंक्षी जन्य पदार्थहको आयतमा प्रतिवन्ध लगाएकोछ ।
-अवैध आयत नियन्त्रणको लागि सम्पूर्ण पशु क्वारेनटाइन कार्यालय तथा चेकपोष्टहलाई सतर्क अवस्थामा राखिएको छ । पशु तथा स्वास्थ्य सेवाका निकायह जिल्ला प्रशासन कार्यालय, सुरक्षा निकाय, भन्सार, स्थानीय निकाय र तथा व्यवसायिहको समन्वयत्मक प्रयासमा अवैध आयत नियन्त्रण गर्न सोको रिपोर्ट र भित्रिएको भेटिएमा तत्काल नष्ट गर्ने कार्य जारीछ ।
-पोल्ट्रीको आन्तरिक ओसार प्रसार व्यवस्थापन गर्न अनिवार्य पले निरोगिताको प्रमाणपत्र र श्रोत खुलेको अधिकारिक विवरण हुनुपर्ने व्यवस्था गरिएकोछ ।
-कुनै क्षेत्रमा रोग देखा परेमा यथासक्य चाँडो पहिचान गर्न पशु सेवाका
-पशुपंक्षीमा रोग निदानका लागि केन्द्रीय पशु रोग निदान प्रयोगशाला, राष्ट्रिय पंक्षी रोग निदान प्रयोगशाला तथा क्षेत्रीय पशुरोग निदान प्रयोगशालाहमा र मानवमा रोग निदानको लागि राष्ट्रिय जनस्वास्थ्य प्रयोगशाला मार्फत हुने व्यवस्था मिलाइएकोछ ।
-पंक्षीहमा अस्वाभाविक विरामी र मृत्यु भएको देखिएमा सम्बन्धित पशु सेवाका अधिकारी निकायमा खबर गर्ने विषय पोल्ट्री व्यवसायी तथा कृषक साथै सर्वसाधारणलाई सार्वजनिक संचार माध्यम र जनतेतना कार्यक्रमह मार्फत जागक बनाउने काम गरिएकोछ ।
-मानवमा रोगको तथ्य सूचना संप्रेषणको व्यवस्था गरेकोछ । देशको ग्रामीण भेकमा रोगको निगरानी र रिपोटिङ्ग गर्न सहभागितात्मक रोग निगरानी इकाईह

बाँकी २६ पृष्ठमा ......

कृषकले राम्रो काम गरेर कृषि उत्पादन वृद्धि भएको हो : मन्त्री अधिकारी

कृषि मन्त्री रामनाथ अधिकारीले मल वितरण गर्ने सहकारी संघ-संस्था रहेको बताए । आफू सामन्य खेती गरेर बाँच्ने परिवारबाट हुर्केको मान्छे । म मन्त्री हुँदा मैले गरेको काम पनि, सार्वजनिक होस् भन्न चाहना पक्कै पनि हुन्छ । संयोगले यो आर्थिक वर्ष अनुदान दिने पैसा रहेन छ ।

सरस्वती मानन्धर

काठमाडौं पुस २८, कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयले कृषिमा गएको अनुदान, रासायिनक मल वितरण, उखुमा गएको अनुदान, बैंक व्याजको अनुदान, उत्पादनमा आधारित भएको अनुदान एवम् आ.व २०८१/८२ मा धानको उत्पादन विवरण सार्वजनिक गरेको छ ।

कृषि मन्त्री रामनाथ अधिकारीले मल वितरण गर्ने सहकारी संघ-संस्था रहेको बताए । आफू सामन्य खेती गरेर बाँच्ने परिवारबाट हुर्केको मान्छे । म मन्त्री हुँदा मैले गरेको काम पनि, सार्वजनिक होस् भन्न चाहना पक्कै पनि हुन्छ । संयोगले यो आर्थिक वर्ष अनुदान दिने पैसा रहेन छ । पेचिलो प्रश्न आएको छ, फाइदा कति भयो ? कृषकलाई अनुदान दिनु पर्छ हाम्रो कारणले कृषि वृद्धि भएको होइन । कृषकले राम्रो काम गरेर कृषि उत्पादन वृद्धि भएको हो । जहाँसम्म आयत गर्नु नपरोस् भन्ने उद्देश्य मन्त्रालयले बोकेको छ, सफल कति होला, सपना त देख्नु पर्‍यो, आयत मात्र कति गर्ने !

मन्त्री अधिकारीले कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट पछिल्लो पाँच वर्षमा १ खर्ब ७ अर्ब ६६ करोड २७ लाख ८९ हजार पैयाँ कृषि अनुदानमा खर्च भएको जनाएका छन् । मन्त्री अधिकारीले आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि २०८०/८१ सम्म कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट अनुदान लाने कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूका नाम सार्वजनिक गरेका छन् ।

यस अवधिमा मन्त्रालयबाट प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष गरी दुई प्रकारका अनुदान प्रवाह भएका छन् । त्यसमध्ये प्रत्यक्षतर्फ मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालित स्वदेशी तथा विदेशी लगानीमा सञ्चालित परियोजनामार्फत कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्मलाई वितरण गरिएको अनुदान, कृषि सहकारी र समूहले लगे २० अर्ब ३० करोड ३० लाख १४ हजार पैयाँ रहेको जनाएको छ । अप्रत्यक्षतर्फ अनुदानित रासायनिक मल ८७ अर्ब ३५ करोड ९७ लाख ७३ हजार पैयाँ अनुदानमा वितरण भएको छ । मन्त्री अधिकारीले मन्त्रालयको जिम्मेवारी सम्हाले देखि नै कृषि अनुदानको रकम दुपयोग भएको आशंका व्यक्त गर्दै अधिकारीले अनुदान लिनेको नाम सार्वजनिक गर्ने जनाउँदै आएका थिए । सोही अनुसार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट अनुदान लैजानेहरूको नाम सार्वजनिक गरिएको जनाए ।

आम जनता, सञ्चार माध्यमलाई अनुदान रकमको प्रयोगका बारेमा खोज्न र जान्न पनि आग्रह गरे । 'मन्त्रालयबाट लगिएका र दिइएका अनुदानको अवस्था के कस्तो छ भनेर अध्ययनका लागि हामीले समिति नै गठन गरेर काम शुरु गरिसकेका छौं,' कृषि अनुदान लगेर दुपयोग गरिएको छ भने कार बाही हुन्छ र हुनुपर्दछ ।

लोकतान्त्रिक शासन व्यवस्था देश र जनताप्रति उत्तरदायी र जवाफ देही शासन व्यवस्था भएको जनाउँदै कृषि मन्त्री अधिकारीले भने,'पारदर्शिताले मात्र यो शासन व्यवस्था र सरकारप्रति जनताको विश्वास तथा भरोसा जागृत हुने भएकाले प्रदेश र स्थानीय सरकारलाई पनि कृषि अनुदान लाने संघ/संस्था, सहकारी र व्यक्तिको नाम सार्वजनिक गर्न अपिल गर्दछु ।' मन्त्रालयले सार्वजनिक गरेको सूचीमा प्रदेश र स्थानीय सरकारबाट वितरण गरिएका अनुदान रकम नपर्ने पनि उनले स्ष्ट पारे ।

कृषि सहकारी र समूहले लगे २० अर्ब ३० करोड ३० लाख १४ हजार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट प्रत्यक्षतर्फ मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालित स्वदेशी तथा विदेशी लगानीमा सञ्चालित परियोजनामार्फत कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्ममार्फत पछिल्लो ५ वर्षमा १० अर्ब ५८ करोड ७६ लाख ४६ हजार पैयाँ अनुदान प्रवाह भएको जनाएको छ । कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्री रामनाथ अधिकारीले आइतबार आर्थिक वर्ष २०७६/७७ देखि २०८०/८१ सम्म कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयबाट अनुदान लाने कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूका नाम सार्वजनिक गर्दै प्रत्यक्ष ५ वटा आयोजनाबाट अनुदान रकम प्रवाह भएको जानकारी दिएका हुन् । जसमा प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजना, रानी जमरा गुलरिया सिँचाई आयोजना कृषि कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ, कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रम, नेपाल लाईभस्टक इनोभेसन आयोजना र (खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजनाह पनि परेका छन् । प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट ६ अर्ब ६१ करोड ९५ लाख ३१ हजार पैयाँ रकम प्रवाह भएको छ । उक्त रकम १ लाख ४१ हजार ६ सय ७० कृषि सहकारी,कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूले लगेको कृषि मन्त्री अधिकारीले जानकारी दिए । रानी जमरा गुलरिया सिँचाई आयोजना कृषि कार्यक्रम कार्यान्वयन एकाइ बाट १८ करोड ४८ लाख ६१ हजार

रुपैयाँ प्रवाह भएको छ भने त्यसबाट २१ हजार ४ सय ५० कृषि सहकारी, समूह, फर्महरूले रकम जनाएका छन् ।
त्यस्तै, कृषि क्षेत्र विकास कार्यक्रमबाट ८० करोड १९ लाख ६१ करोड पैयाँ रकम प्रवाह भएको छ भने त्यस कार्यक्रममार्फत २७ हजार ६ सय ५० कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूले रकम लगेका छन् । नेपाल लाईभस्टक इनोभेसन आयोजनाबाट १ अर्ब ९२ करोड ७५ लाख १३ हजार पैयाँ प्रवाह भएको छ । त्यसबाट ११ हजार १ सय ५० कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूलाई रकम वितरण भएको छ ।
खाद्य तथा पोषण सुरक्षा सुधार आयोजनाबाट १ अर्ब ५ करोड ३७ लाख ७९ हजार रुपैयाँ प्रवाह भएको छ । ४६ हजार २ सय २६ कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरूले रकम वितरण भएका छन् ।
उखु कृषक प्रोत्साहन अनुदानमार्फत ४ अर्ब ७ करोड २४ लाख २० हजार पैयाँ यसबिचमा वितरण भएको मन्त्री अधिकार ीले जानकारी दिए । त्यस्तै, कृषि बिमाको प्रिमियम अनुदान तर्फ ५० करोड ४८ लाख ८२ हजार, पशुपन्छी तथा मत्स्य बिमाको प्रिमियम अनुदान तर्फ ५ अर्ब १३ करोड ८० लाख ६६ हजार पैयाँ प्रवाह भएको बताए ।
यस अवधिमा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्ष गरी दुई प्रकारका अनुदान प्रवाह भएका छन् । जसमा जम्मा १ खर्ब ७ अर्ब ६६ करोड २७ लाख ८९ हजार पैयाँ रहेको छ । त्यसमध्ये प्रत्यक्षतर्फ ९यस मन्त्रालय अन्तर्गत सञ्चालित स्वदेशी तथा विदेशी लगानीमा सञ्चालित परियोजनामार्फत कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्मलाई वितरण गरिएको अनुदान० १० अर्ब ५८ करोड ७६ लाख ४६ हजार पैयाँ रहेको छ । प्याक्ट परियोजनाबाट १२ सय २३ कृषि सहकारी, कृषि समूह तथा कृषि फर्महरू मार्फत २ अर्ब १० करोड २६ लाख पैयाँ अनुदान प्रवाह भएको पनि मन्त्रालयले जनाएको छ । विगतमा फेज आउट भएका परियोजना मार्फत पनि अनुदान रकम प्रवाह भएका छन् सो को विवरण भने चाडै सार्वजनिक गरिने बनाएका छन् ।
कृषि विकास मन्त्रालयका सचिव गोविन्दप्रसाद शर्माले ७ अर्ब भन्दा बढी कृषिलाई फाइदा भएको बताउँदै धानको क्षेत्रफल घटे पनि उत्पादन बढेको छ । चैत्रे धान बढाउने प्रयास गर्न सके डेढ गुना बढी उत्पादन बढ्छ ।
पिएमपीको कार्यक्रम प्रभावकारी भएको छ । साँढे ६ लाख मेट्रिक टन बढेको छ । यसमा ६ हजार मेट्रिक टन उत्पादन गत सालको भन्दा बढी बढेको छ । प्रयाप्त सिँचाई नभएको कारण सोचे जति धान उत्पादन हुन सकेको छैन । मल कारखाना कहिले खुल्छन् भन्ने थाहा छैन, तर कच्चा पदार्थ उत्पादनको क्षमता र अवस्था विश्लेषण नगरीकन मल कारखाना गर्न सञ्चालन सम्भावना छैन । ३ वर्षदेखि मन्त्रालयले एक पैसा पनि अनुदान दिएको छैन ।
बिचको मान्छेहले पैसा खानको लागि कृषि मन्त्रालयमा परियोजना पेश गरेको झुठो कुरा गरेर त्यो फाइल अर्थ मन्त्रालयमा पुगेको छ भन्ने गरेको पाउँछ । बीमा वितरणको लागि सफ्टवयर बनाएको छ । विवरणह सफ्टवयर मार्फत आउँछ । फार्मसह को सक्कली, को नक्कली, थाहा छैन तर स्थानीय तहबाट आउँछ । हालसम्म १९ लाख किसान सूचीकरणमा आएको छ । त्यसको कार्यविधि राष्ट्रिय परिचय पत्रसँग समावेश हुनेगरि स्थानीय तहले बनाउने छ । वास्तविक किसानलाई अनुदान पाउने योजना बनाएको छ ।
मलको वितरण, विवरण पनि आजको आजै हुन्छ । किसानसम्म नपुगे पनि सहकारीसम्म पुगेको छ । उत्पादनमा आधारित अनुदान प्रदेश सरकारले दिन्छ । सार्वजनिक गरेको रिपोर्टमा प्रदेश र स्थानीय तहको अनुदान समावेश छैन । अनुदान दिने महत्वपूर्ण पाटो छ । अनुदान लिन पारदर्शी मापदण्ड बनाएर लैजान्छौं ।
साथै शर्माले कुनै किसानले अनुदान लगेको तीन चार वर्षसम्म राम्रो सँग काम गरेको बताए । भुकम्प पश्चात उक्त फार्म क्षत विक्षत भएपछि । छिमेकीले डाहा गरेर अख्तियारमा मुद्दा हालेको रेकर्ड छ ।
त्यसरी नै खेदिरहने हो भने कति दिन टिक्छ । २० औं रोपनी जमीनमा २० औं लाख भाडामा तिरेर लगानी गर्छ । जग्गा बेचिस्क्यो भनेर जमीनवाला आउँछ । त्यसमा व्यवस्थापन गर्न सकेको छैन । लगानीको हिसाबले राष्ट्रिय वजेटको सर दर बजेट ३ प्रतिशत लगानी छ । सरकार को ५० प्रतिशत, किसानको २५ प्रतिशत गरि जम्मा ७५ प्रतिशत लगानी कृषि उत्पादन गर्न लाग्छ । वास्तविक किसानह चुनौतीपूर्ण अवस्थामा छन् ।
बाढी पहिरोका कारण यो वर्ष पनि कृषि बालीमा मात्र १० औं अर्ब क्षति भएको छ । र पुर्वाधारमा पनि त्यतिकै क्षति पुगेको छ । व्याज अनुदान, बीमा गर्नेले मात्र अनुदान पाउँछन् । अनुदान भनेको रकम भनेर सोच्नु हुन्न ।
दूरुपयोग गर्‍यो भने अख्तियारमा जान्छ । र ाज्यबाट ५० प्रतिशत अनुदान कृषि गर्नेले पाएको छ । लाइभस्टकलाई भनेर अनुदान दिएको छैन तर भौतिक संरचनामा अनुदान छ । सेक्टरल ऐन छ । कम्प्रेहेशिन्भ कृषि ऐन बनाउँनु पर्छ ।
अनुदान लिएर अनियमितता कहाँ भएको छ ? छानविन गर्ने छ । कारवाही गर्न मन्त्रालयले टिम बनाउने छौं । कमजोरी हुन दिन्नौं । कृषि मन्त्रालय शिर ठाडो गर ेर जवाफ दिन तयार छ ।
विवरण सार्वजनिक कार्यक्रममा कृषि विकास मन्त्रालयका खाद्य सुरक्षा विभाग प्रमुख मटिना वैद्य जोशीले इसिमोडका सहयोगमा बालीहको विवरण लिन रिमोट सेन्सिङ्गबाट तथ्याङ्कह संकलन गरेको बताइन् । आ.व २०८१/०८२ मा धान बालीको उत्पादन विवरण वृद्धि भएको छ । साथै मन्त्रालयको आधिकारिक वेवसाइटमा पुस १९ गते पनि प्रेस विज्ञाप्ति प्रकाशित गरि उक्त विवरण सार्वजनिक गरेको बताईन् ।
कृषि विकास मन्त्रालयका सह(सचिव र ामकृष्ण श्रेष्ठले रासायनिक मल वितरण अनुदान र मलको स्थिति बारे बताउँदै यसै आर्थिक वर्षमा २७ अर्ब ९६ करोडको मल खरिद भएको र मल बजारमा गएको अवस्था बताए । २ लाख २० हजार मेट्रिक टन रासायनिक आयत गरेको छ । ६६ हजार पाँचसय मेट्रिक टन मल मौज्दात रहेको छ ।
४४ हजार पाचसय युरिया, १६ हजार मेट्रिक टन डिएपी, ५ हजार मेट्रिक टन पोटास मोज्दात रहेको जनाएको छ ।
श्रेष्ठले मलमा छिटो छिटो मूल्य वृद्धि हुने गरेकोले नियमित आपूर्तिमा समस्या आएको बताए । उनले अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा मलको मूल्य छिटो-छिटो परिवर्तन हुँदा टेण्डर प्रक्रियामा समस्या आएको छ । टेण्डर नमिल्दा फेरि टेण्डर गर्दा समय सकिने र अर्को टेन्डर गर्ने प्रक्रिया दोहोरी रहँदा समय लाग्ने गरेको बताए । हालको सार्वजनिक खरिद ऐन संशोधन भएपछि मल वितरणमा सहज हुने बताउँदै किसानले समयमा मल पाउँदैन भन्ने विषयलाई निर्देशिका परिमार्जन गर्नु पर्ने रहेछ । अन्तिम चरणमा पुगेका छ । अर्थले राय सुझावको लागि मन्त्रालयमा पठाएको छ । निर्देशिका संशोधन भएपछि

धेरै नै वितरण समस्या सहज हुन्छ ।
कृषि विकास मन्त्रालयका सह(सचिव तथा पूर्व प्रवक्ता हरिबहादुर केसीले कृषिलाई प्रतिस्पर्धी बनाउने अनुदान आवश्यक रहेको बताए । अनुदान चाहिदैन भन्ने कुराले कृषिलाई कमजोर बनाउन सक्छ । मलमा ९० प्रतिशत अनुदान गएको छ । अनुदान वितरण, विवरण प्रदेश र पालिकाबाट आएको छैन । प्रतिफलमा आधारित अनुदान सबै ठाउँमा टाइअप गर्न सक्दैन । परियोजनाको अनुदानमा पूर्वाधारमा दिएको छ । परियोजना मार्फत विकास साझेदार मार्फत पनि अनुदान जान्छ । प्राविधिक सेवा निशुल्क प्रयोगशाला कम मूल्यमा सेवा दिइरहेको छ ।
अनुदान प्रभावकारी छ त ? भन्ने प्रश्नमा समग्रमा प्रभावकारी भएको बताए । उत्पादन दोब्बर भएको छ। २५ वर्षमा २५ अर्ब फाइदा गरेको छ। प्रधानमन्त्री कृषि आधुनिकीकरण परियोजनाबाट प्रभावकारी काम भइरहेको छ । तराईमा ७५ प्रतिशत यान्त्रीकरणको प्रयोग भएको छ । पशुपन्छीमा बीमा, सबभन्दा बढी बिमा अनुदान गएको छ । १०० जनाले अनुदानको लागि फारम भर्दा १० जनाले मात्र पाउने भएकाले त्यसो आम किसानको तहमा नपुगेको हुन सक्छ । मैले मंसीर १८ र पुस १२ गतेको गोरखापत्रमा २ वटा आर्टिकल लेखेको छु । सरदरमा ५० लाख किसानसँग अनुदान कुनै न कुनै पमा पुगेको छ ।
कान्तिपुर टेलिभिजनका कृषि पत्रकार सुमन पन्थले अनुदान कतिले दुपयोग गरे भन्ने केही आएको छ ?
पत्रकार रमेश भारतीले विश्वका धेरै देशहमा अनुदान नभएको र धान उत्पादन गरिने प्रविधि शून्य छ । हाते ट्रेक्टरले मात्र सम्भव छ ? अनुदान लिने एमाले र माओवादी पार्टी नजिकका कार्यकर्ताको सार्वजनिक गरको छ के तपाईलाई अप्ठेरो लागेको छैन ?
वरिष्ठ पत्रकार चन्दा रौनियारले मलको फ्याक्ट्री कहिले खोल्नु हुन्छ ? पार्टीको पहुँच भएका व्यक्तिले मात्र अनुदान खान्छन् भन्ने छ ?
पत्रकार रामगोपाल यादवले अहिलेसम्ममा कति रकम अनुदानको लागि गयो ? त्यसबाट कति उपलब्धी भएको छ ?
कारोवार दैनिकका पत्रकार कौशिला कुँवरले विवरण त सार्वजनिक त गर्नु भयो तर अनुदान दुपयोग गर्ने माथि कारवाही हुन्छ कि हुँदैन ? भन्ने प्रश्न गरेका थिए ।

डा.नर्मन बोर्लगले भने, यु गो टु फिल्ड, अगेन एण्ड अगेन

रितु पाखेती
काठमाडौं पुस २३, बाली प्रजनन् तथा आनुवंशशिकी समाज नेपाल (पिबाग्सन)को

छैठौं वार्षिक साधारणसभा सम्पन्न भएको छ ।
छैठौं वार्षिक साधारणसभामा सम्मानित रमिचन्द्र शर्माले लाइभ ब्रिडिङ्ग पिओरिटीको कुरा भएको बताउँदै । डा.नर्मन वोर्लगको कुरा सुनाए । म सिमिटको हेडक्वादरटरमा थिएँ । मैले भेटेर म तपाई जस्तो बन्नु चाहान्छु भन्दा बोर्लगले भने । तपाई पटक-पटक फिल्डमा खट्नुहोस् भनेको कुरा बताउनु भयो । शर्माका अनुसार (यु गो टु फिल्ड, 'प्लान्ट ह्विजपरीङ्ग यु' बिवाले तिमीलाई बोलाइरहेको छ। ब्रिडर्सले धेरै खुशी पनि पाउँन सक्छ। पहिले पहिले त फिल्डमै सुत्थ्यौं। नेपाल बाहिर भएका ब्रिडसहलाई पनि धेरै चाँसो छ ।
अहिले खाद्य सुरक्षा र शिक्षा परियोजना सम्बन्धी धेरै कार्यक्रमह भईरहेको छ ।
सिमिटले ४ जना ब्रिडस विद्यार्थीका लागि जिमी बोर्लग स्कलरशिप राखेका छन् ।
अमेरिकामा नेपाली प्लान्ट ब्रिडसह छन् । नेपालबाट गएका कपितय बाली बैज्ञानिक तथा ब्रिडर्सह नेपाल आउनु हुन्छ कि हुन्न तर इन्करेज गर्नु पर्छ डा. शर्माले भने ।
कृषि वैज्ञानिक कृष्णहरि घिमरिले आफ्नो व्यवसायिक अधिकारका साथै बढी भन्दा बढी देशलाई योगदान दिएर अगाडि बढ्नु पर्ने बताए । घिमिरले भने संस्था जन्माउनु ठूलो कुरा भएपनि, निरन्तरता भएन भने अगाडि बढ्न नसक्ने बताए । अब स्वयम्सेवकको पमा सोसाइटी आफ्नै हो भनेर लाग्नु होला मेरो शुभकामना छ ।
साधारणसभामा समाजका अध्यक्ष डा.कृष्ण जोशीले कृषि बालीमा विशिष्ठ योगदान पुऱ्याएकाह ब्रिडर्स तथा बाली प्रजनन् वैज्ञानिकह डा.कृष्णप्रसाद शर्मा, डा.रामचन्द्र शर्मा, थानेश्वर पोखेल, डा.महसुदन प्रसाद उपाध्याय, केदारप्रसाद श्रेष्ठ, भरतराज अधिकारी, डा.बद्रीनाथ कायस्थ लगायतलाई सम्मान गरेका थिए ।
उक्त साधारण सभामा डा.बालकुमारी ओलियालाई टप(साइटेड रिसर्च, नेपाल इमजिङ्ग ट्यालेन्टको पमा आउटस्ट्याण्डिङङ्ग अचिभर अवार्ड प्रदान गरेका थिए ।
साथै जीवन श्रेष्ठलाई ५ हजार भन्दा बढी टप साइटेशन गरेकोमा सम्मान गरेको थिए भने त्रिभुवन विश्वविद्यालय कृषि, वन क्याम्पसका विद्यार्थी अस्मिता महत्तोलाई सबैभन्दा बढी अङ्क ल्याउन सफल भएकोमा प्रशंसा पत्र सहित सम्मान गरेका थिए ।
बाली प्रजनन् तथा आनुवांशिकी समाज नेपाल (पिबाग्सन)का अध्यक्ष बालकृष्ण जोशीले सभामा अर्को आर्थिक वर्षका लागि लेखापरिक्षक नियुक्ती, आर्थिक स्रोत सम्बन्धमा, जिम्मेवारी बाँडफाँडको सम्बन्धमा, राष्ट्रिय सम्मेलन गर्ने सम्बन्धमा, संस्थागत सदस्यता शुल्क सम्बन्धमा र सदस्यता विस्तार गर्ने सम्बन्धमा राखेको प्रस्तावमाथि सर्वसम्मतले पारित गरेका थिए ।
कार्यक्रमका अध्यक्षता समाजका अध्यक्ष बालकृष्ण जोशी, कार्यक्रम सञ्चालन धानबाली वैज्ञानिक उज्ज्वल कुशवाह, लेखापरिक्षण प्रतिवेदन प्रस्तुत डा.पल्लवी कुमारी सिंहले गरेका थिए ।

जैविक विविधताको महत्व बढ्दै गएको छ : महानिर्देशक सञ्जेल

काठमाडौं कृषि विभागको संयोजकत्वमा माघ १ देखि ७ गतेसम्म तेस्रो राष्ट्रिय जैविक विविधता दिवस सप्ताहव्यापी पमा देशका विभिन्न ठाउँमा मनाउन तयारी गरेको विषयमा पत्रकार सम्मेलनको आयोजना गरि जानकारी दिएको छ ।

पत्रकार सम्मेलनमा कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाशकुमार सञ्जेलले 'कृषि जैविक विविधता दिवस सप्ताह समारोह २०८१' को महत्व र औचित्यको विषय देशको लागि महत्वपूण बन्दै गएको बताए । सञ्जेलले जैविक तथा बालीको जातीय विधेयक किसानको प्लान्ट ब्रिडर्स कानुन नहुँदा बास्मती चामल (धान) नेपालको पक्षमा हुन नसकेको बताए । प्राथमिकताका आधारमा मश्यौदा तयार भएको छ । लक्षित गरेर संसदीय समितिहमा कानूनी पमा मजबुत हुने प्रक्रियामा छ । आगामी दिनमा छिट्टै स्वप दिन सक्छ । कृषि जैविक विविधताको संरक्षण गर्न (प्याटेन्ट राइट) कानून नभएको अवस्था छ ।

रैथाने उत्पादनहका लागि हाटबजार र स्टलको व्यवस्थापन छ कि छैन भन्ने प्रश्नमा सञ्जेलले पन्देही जिल्लाको बुटवलमा १० प्रतिशत स्टलह छुट्याएको बताए । तर नियमितता छैन । काम गर्ने किसानहमा अपेक्षाकृत हुने सकेको छैन । डिजिटल प्रविधिमा उपभोक्तामा सेन्सिटाइज भएको छ । रैथाने बालीहमा उत्पादनको स्तरमा नै व्यवसायिकरण हुँदै गएको छ । सप्लाई साइटबाट माग बढेको छ । राष्ट्रिय चाँसो बढ्दै गएको छ । रोजगारीको लेयर बढेको छ । ३ वर्षको विचमा राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता विषय राष्ट्रिय विषय बनेको छ । स्कुलमा स्थानीय खाजा हप्तै भरि पुऱ्याउन सकेको छैन । कतिपय स्कुलहमा जैविक विविधताको पाठ्यक्रम समावेश गरेको अवस्था छ ।

रैथाने बाली उत्पादनमा सबभन्दा बढी उपभोक्ताको माग बढेको छ । स्थानीय तहहले रैथाने माछा प्रदर्शन गरिने छ । र उद्यमीहको फोरम, उपभोक्ता र किसानसँग लिंक गराउने कार्यक्रमह रहेको छ ।

साथै कालीमाटी बजारमा रैथाने उत्पादनको छुट्टै स्टलको व्यवस्थापन गर्न के सोच्नु भएको छ भन्ने प्रश्नमा सम्बन्धित निकायसँग छलफल गरि रैथाने उत्पादन राख्न पहल हुने बताए ।

पत्रकार सम्मेलनमा कृषि विभागका उपमहानिर्देशक केशव देवकोटाले नेपालको बाली विशेषलाई प्याटेन्ट राइटको अधिकार लिन धेरै ढिलो भइसकेको बताए । देवकोटाले भने, ऐनको अभावमा अगाडि बढाउन नसकिएको र ऐन प्रारम्भिक मश्यौदाकै पमा रहेको बताए ।

कृषि जैविक विविधता दिवसको अवसर पारी विभागद्धारा प्रसित प्रेस विज्ञाप्तिको प्रस्तुत अंश :

'स्वस्थ जीवन र पर्यावरणका लागि कृषि जैविक विविधता' माघ पहिलो हप्ताभर विविध कार्यक्रमह आयोजना गरि तेस्रो राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवस तथा सप्ताह २०८१ मनाउने कार्यक्रमको जानकारीको लागि प्रेस नोट :

कृषि जैविक विविधता खाद्य तथा पोषण सुरक्षा र गरिव तथा सिमान्तकृत समुदायको जिविकोपार्जनको प्रमुख आधार हो । नेपालको संविधानमा जैविक स्रोतहको संरक्षण र दिगो उपयोगलाई उच्च महत्व दिइ राज्यको नीतिमा उल्लेख गरिएको छ भने जैविक विविधता संरक्षणमा तिनै तहको सरकारको भूमिका रहने उल्लेख छ । यसै गरि नेपाल जैविक विविधता संरक्षण सम्बन्धि विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय महासन्धिहको पक्ष राष्ट्र समेत रहेको छ ।

नेपाल जैविक विविधतामा धनी मुलुकमध्ये पर्दछ । जैविक विविधताले धनी राष्ट्रहमध्ये नेपाल ४९ औ स्थानमा रहेको छ । नेपालमा करिव २४ हजार जीवित प्रजातिह रहेका र सोमध्ये करिव १ तिहाइमा कृषि क्षेत्रले योगदान गर्ने गरेको परिप्रेक्ष्यमा कृषि जैविक विविधताको महत्वपूर्ण स्थान रहेको भए तापनि पछिल्लो समय जलवायु परिवर्तन तथा आधुनिक खेति प्रणालीका कतिपय नकरात्मक प्रभावका कारण समग्र जैविक विविधताको अलवा कृषि जैविक विविधताको ह्रासलाई तिव्र बनाएको छ । नेपालमा कृषि आनुवांशिक स्रोत (कृषि बाली एवम् सम्बन्धित जंगली प्रजाती, घाँसे बाली, पशुपन्छी, मत्स्य एवम् जलीय आनुवांशिक स्रोत, कृषि महत्वका कीरा र कृषि महत्वका सुक्ष्म जीव) मध्ये करिव ४० प्रतिशत लोप भै सकेको अनुमान गरिएको छ । त्यसै गरि हाम्रा कैयन सामाजिक, धार्मिक तथा साँस्कृतिक परम्परा एवम् अवसरह कृषि जैविक विविधतासँग जोडिएका भएता पनि त्यस्ता विशेष पर्व वा अवसरहमा अन्तर निहित कृषि जैविक विविधतासँग सम्बन्धित पक्षहलाई अपेक्षित पमा उजागर एवम् प्रचार प्रसार गर्न सकिएको देखिँदैन ।

कृषि जैविक विविधताको महत्व र यसको संरक्षण बारे आम सर्वसाधारण र सरोकार वाला सबै पक्षह जानकार र सचेत भइ तिनको संरक्षण र दिगो उपयोगमा जोड दिनु पर्ने टड्कारो आवश्यकता देखिन्छ । यसै परिप्रेक्ष्यमा नेपाल सरकारको घोषणा बमोजिम कृषि जैविक विविधताको महत्व र यसको संरक्षणको आवश्यकता बारे प्रचार प्रसार र कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र प्रवर्द्धन सम्बन्धी विभिन्न क्रियाकलाप सञ्चालन गरि वि. सं.२०७९ साललाई राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता वर्षको पमा मनाइएको थियो । साथै नेपाल सरकार मन्त्रीपरिषद्बाट मिति २०७९/५/२७ मा प्रत्येक वर्षको माघ १ गतेलाई राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवसको पमा मनाउने निर्णय भएको थियो । सोहि वमोजिम माघको पहिलो हप्तालाई कृषि जैविक विविधता सप्ताहकै पमा मनाउन शुआत गरिएको थियो । यस दिवसले नेपालमा परम्परागत

पमा रहेका अनेकौं जातजाती तथा धार्मिक एवम् साँस्कृतिक परम्पराहसँग सम्बन्धित कृषि र खानाका परिकार तथा सम्वद्ध सिपको जगेर्ना गर्नमा मद्दत पुर्‍याउनुको अलावा स्थानीय कृषि आनुवांशिक स्रोतहको संरक्षण एवम् दिगो उपयोगको साथै वातावरण संरक्षणमा समेत टेवा पुर्‍याउने अपेक्षा गरिएको छ। नेपालमा कृषि जैविक विविधताको खोज, उपलव्ध जैविक विविधताको अभिलेखीकरण र संरक्षण तथा सम्वर्द्धन, कृषि जैविक विविधता संरक्षणमा परम्परागत ज्ञानको अभिलेखीकरण तथा प्रवर्द्धन र यी सबैका लागि वनस्पति जातीय संरक्षण र किसान हकहित संरक्षण तथा भौगोलिक संकेत र बौद्धिक अधिकार प्राप्तिका लागि कानुनी व्यवस्था गर्ने तथा तीनै तहको समन्वयमा कृषि जैविक विविधताको संरक्षण र सम्वर्द्धन एवम् रैथाने बाली/वस्तुको उत्पादनवृद्धि सहित उपभोक्ताहमा रैथाने बालीको पोषणको महत्वबारे लगायतका कार्यक्रमहको सञ्चालन भइरहेको अवस्था छ।

राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवस २०८१ मनाउने सन्दर्भमा कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश कुमार संजेलको अध्यक्षतामा यहि मिति २०८१/९/१४ गते बसेको सम्बन्धित निकाय र सरोकार वालाहको बैठकबाट यस वर्षका लागि ‘स्वस्थ जीवन र पर्यावरणका लागि कृषि जैविक विविधता’ भन्ने नारा तय गरेको छ र माघको पहिलो हप्ताभर कृषि जैविक विविधताको महत्व र यसको संरक्षण बारे जनचेतनामूलक कार्यक्रमह आयोजना गर्ने तय भएको छ। उक्त बैठकले प्रादेशिक निकायह, स्थानीय तह लगायत सरकारी र गैर सरकारी संस्थाह र निजी क्षेत्रलाई पनि यस सम्बन्धी कार्यक्रमह सञ्चालन गरी मनाउन अनुरोध गरेको छ।

उद्देश्यह :

-कृषि जैविक विविधताको महत्वको बारे आम जनमानसमा चेतना बढाई दिगो संरक्षण तथा उपयोगमा टेवा पुर्‍याउने।

(तिनै तहका सरकारहको विकास नीति एवम् कार्यक्रममा कृषि जैविक विविधतालाई मूलप्रवाहिकरण गर्ने।

-दिगो पमा कृषि जैविक विविधता संरक्षण र उपयोगको लागि उपयुक्त विधि एवम् पद्धतिहको विकास र अवलम्वन तथा मूल्य श्रृंखला विकास गर्ने।

-तेस्रो राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवस २०८१ का अवसरमा माघ पहिलो हप्ताभर आयोजना गरिने प्रमुख कार्यक्रम एवम् कृयाकलापह।

पुस २९ गते पत्रकार सम्मेलन(कृषि विभागको हल।

आयोजक : बाली विकास तथा कृषि जैविक विविधता संरक्षण केन्द्र/कृषि विभाग

माघ १ गते गोरखापत्र राष्ट्रिय दैनिकमा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका माननीय मन्त्रीको शुभकामना सन्देश प्रकाशन।

-कृषि जैविक विविधता संरक्षण र दिगो उपयोग बारेको टेलिभिजन सम्बाद कार्यक्रम, नेपाल टेलिभिजन (कृषि जैविक विविधता मेला।

-भूमिकास्थान नगरपालिका, अर्घाखाँचीा कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्र।

-राष्ट्रिय जीन बैंक, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद्

-राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवस तथा माघे संक्रान्ती मेला टोखा नगरपालिका, काठमाण्डौ आयोजक रैथाने एग्री प्रोडक्ट नेपाल।

-माघ २, राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवस मूल समारोह सँगै कृषि जैविक विविधता एवं रैथाने कृषि उपज प्रदर्शनी र सम्मान एवं पुरस्कार वितरण(कृषि विभाग परिसर।

आयोजक बा.वि.कृ.जे.वि.सं.के. (कृषि विभाग / कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय

-माघ २, कृषि जैविक विविधता अभिलेखिकरण सम्बन्धी अन्तर्क्रिया(राष्ट्रिय जीन बैंक, नेपाल भूमिकास्थान नगरपालिका, अर्घाखाँची।

कृषि अनुसन्धान परिषद् माघ ३, कृषि जैविक विविधता एवम् रैथाने कृषि उपज प्रदर्शनी, आयोजक :कृषि बा.वि.कृ.जै.वि.सं.के. /कृषि विभाग परिसर

-माघ ३, कृषि जैविक विविधता पाठशाला सम्बन्धी छलफल वाणगंगा नगरपालिका, कपिलवस्तु,

ऋायोजक : राष्ट्रिय जीन बैंक नेपाल, कृषि अनुसन्धान परिषद्।

-माघ १ देखि ७ गते सम्म कृषि जैविक विविधता संरक्षण, प्रवर्द्धन र सो सम्बन्धी कृषक पाठशाला सन्चालन बारे अन्तरक्रिया सिरहा, सप्तरी र सुर्खेत जिल्लाका विभिन्न स्थानहमा

आयोजक : राष्ट्रिय कृषक समूह महासंघ।

-माघ १ देखि ७ गते सम्म सातै प्रदेश विशेषका मौलिक खाद्य परिकार प्रवर्द्धन वर्ष शुभारम्भ र मौलिक परिकार प्रदर्शन एवं बिक्रिवितरण मौलिक भान्छाघर, नयाँबानेश्वर, आयोजक मौलिक बजार मौलिक भान्छाघर।

-माघ १ देखि ७ गतेसम्म कृषि जैविक विविधता मेला तथा प्रदर्शनी, कृषि जैविक विविधता संरक्षणको महत्व सम्बन्धी अन्तर्क्रिया र माध्यमिक तहका विद्यार्थीहविच वक्तृत्वकला प्रतियोगिता कैलाली, कन्चनपुर , बर्दिया, दैलेख, सुर्खेत, जुम्ला, सिन्धुपाल्चोक र कास्की जिल्लामा, आयोजक : लीबर्ड, कृषि ज्ञान केन्द्रह र स्थानीय तहको समन्वय एवम् सहकार्यमा।

-माघ ५, रैथाने सबैका लागी, सदाका लागी” विषयक छलफल तथा रैथाने एग्री प्रडक्टस् नेपाल द्धारा प्रदर्शनी-रैथाने कृषी हाटबजार दरवारमार्ग, आयोजक : रैथाने एग्री प्रोडक्ट नेपाल।

-माघ ६, दलचोकी सामुदायिक बीउ बैंक तथा कृषि जैविक विविधता सुचना केन्द्रको उद्धाटन तथा अन्तर्क्रिया

-कोन्जोस्योम गाउँपालिका, वडा नं. ३, दलचोकी, आयोजक : सामुदायिक बिउ बैंक संघ नेपाल सँगको सहकार्यमा।

-माघ ७, कृषि जैविक विविधताको महत्व बारे अगुवा किसान अभिमुखिकरण

-भोटखोला गाउँपालिका संखुवासभा आयोजक रैथाने एग्री प्रडक्टस् नेपाल।

-माघ ७, कृषि जैविक विविधता एवं मौलिक खाद्य परिकारको महत्व बारे अन्तरक्रिया एवम् तेस्रो राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता **सप्ताह समापन कार्यक्रम :**

-कपन, काठमाण्डौ, आयोजक : ग्यास्ट्रोनोमी टुरिजम एसोसियसन नेपाल

अन्तमा, यस वर्षको राष्ट्रिय कृषि जैविक विविधता दिवसको नारा ‘स्वस्थ जीवन र पर्यावरणका लागि कृषि जैविक विविधता’ मा आधारित रहेर कृषि आनुवंशिक सोतह -कृषि बाली एवम् सम्बन्धित जङ्गली प्रजाती, घाँसे बाली, पशुपन्छी, मत्स्य एवम् जलीय आनुवांशिक स्रोत, कृषि महत्वका कीरा र कृषि महत्वका सुक्ष्म जीव र कृषकका परम्परागत ज्ञान समेतको संरक्षणमार्फत स्वस्थ जीवन यापनका लागि उपयुक्त पर्यावरण बनाउने दिशामा सचेतना अभिवृद्धि लगायतका कार्यक्रम तथा क्रियाकलाप सप्ताहव्यापी पमा आयोजना गरि भव्यताका साथ मनाउन सातवटै प्रदेश र मातहतका निकायह, सबै स्थानीय तहह, कृषक, कृषक समुह/सहकारी, विभिन्न संघ/संस्था, मिडिया र सम्पूर्ण सरोकार वालाहमा हार्दिक आव्हान गर्दछौं।

खाद्य मापदण्ड विपरित खाद्य उल्लंघनका घटनाहरु प्रति खाद्य प्रविधिको प्रेस विज्ञाप्ति

काठमाडौं खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागले २०८१ पुस २८ गते काठमाडौ (हङकङ उडान भएको क्याथी प्यारिफीक एयरलाइन्स्को यात्रुहलाई खाद्य विषाक्तता भएको सम्बन्धमा प्रेस नोटः
जारी गरेको छ। विश्व खाद्य कार्यक्रम, विश्व स्वास्थ्य संगठनबाट संयुक्त पमा खाद्य स्वच्छता नियामक निकायहको अन्तर्राष्ट्रिय सञ्जाल सञ्चालनमा रहेको र खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागका महानिर्देशक

उक्त इन्फोसानको इमरजेन्सी कन्ट्याक्ट पोइन्टको पमा कार्य गरिरहेको छ।
मिति २०२५ जनवरी ११ मा इन्फोसान सचिवालयाट प्राप्त इमेल जानकारी अनुसार त्रिभुवन अन्तर्राष्ट्रिय विमानस्थल काठमाडौंबाट हङकङ उडान भएको क्याथी प्यासिफिक एयरलालइन्स्को मिति २०२४ जनवरी ०८ गते उडानमा रहेको १० जना र २०२४ जनवारी ०९ गते उडानमा र हेको १८ जना यात्रुहलाई खाद्य विषाक्तता फुड पोइजनिङ्ग भएको जानकारी प्राप्त भएको छ। सो सम्बन्धमा विभागका महानिर्देशक सञ्जीव कुमार कर्णको अध्यक्षतामा मिति २०८१ पौष २८ गते बसेको इन्फोसान सम्बन्धी बैठकको निर्णयानुसार विस्तृत विवरण सहितको अध्ययन प्रतिवेदन ७ दिन भित्र विभागलाई बुझाउन विभागका वरिष्ठ खाद्य अनुसन्धान अधिकृत एवम् कोडेक्स तथा इन्फोसान सचिवालयका शाखा प्रमुख सुमन धितालको संयोजकत्वमा चार सदस्यीय समिति गठन गरी कार्यादेश दिएको व्यहोरा सबैमा जानकारीका लागि विभागद्धारा प्रेस नोट जारी गरिएको छ।
साथै विमानस्थल परिसर भित्र सञ्चालन गर्ने खाद्य व्यवसाय तथा राष्ट्रिय एवम् अन्तर्राष्ट्रिय हवाई सेवा प्रदायकले यात्रुहको लागि उपलब्ध गराइने खाद्य पदार्थको स्वच्छता र गुणस्तरीयता सुनिश्चितता गरि सेवा प्रदान गर्न गराउन सम्बन्धित सबैमा जानकारी गराइन्छ।
२०८१ पुस २६ खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले मोवाइल फुड ल्याव भ्यान सञ्चालन गरि चन्द्रागिरी नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका डेरी तथा तेल उद्योग निरीक्षण अनुगमन सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गरेको छ।
जिल्ला प्रशासन कार्यालय, नेपाल प्रहरी, नगर प्रहरी, नगरपालिकाका प्रतिनिधि तथा चन्द्रागिरि नगरपालिकाका उप-प्रमुख सहितको टोली मार्फत विभिन्न डेरी तथा तेल उद्योगका खाद्य व्यवसायहमा निरीक्षण अनुगमन गर्ने शिलशिलामा मिति २०८१/०९/२६ गते नगरपालिका क्षेत्रमा रहेका एक वटा डेरी तथा तीन वटा तेल उद्योगहको निरीक्षण अनुगमन गरी बिक्री गर्न राखिएका दूधको २ वटा र तेलको ५ वटा गरि जम्मा ७ वटा नमूनाह संकलन गरि मोवाइल फुड ल्याव भ्यान मार्फत परिक्षण गरेको छ। निरीक्षण अनुगमन गर्ने क्रममा ह्वाईत हिमालायन मिल्क प्रा. लि., चन्द्रागिरी(१२ मा अस्वाभाविक गन्ध तथा धूसी परेको अवस्थामा रहेको १० के. जी, नौनी, १५ के. जी. घ्यु र ३५ के. जी. पनिर नस्ट गरिएको र सोही उद्योगमा रहेको खुला दूधको नमूना परिक्षणमा न्यूट्रलाइज पाइएकोले करिब ६०० ली. दुध नष्ट गरी कारवाही गरिएको जानकारी दिएको छ।
मिति २०८१ पुस २५ गते विभागले सूचना जारी गरि डाइटरी सप्लीमेन्ट, न्युट्रास्युटिकल जस्ता आहारपूरक खाद्य पदार्थ सम्बन्धी मापदण्ड पूरा गर्न आग्रह गरेको छ।
खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१ तथा आहारपुरक डायटरी सपल्मेन्ट खाद्य पदार्थ नियमन कार्यविधि, २०७२ ले परिभाषित गरे अनुसारका यस विभागमा दर्ता भइ बिक्रीवितरण भएका आहारपूरक (फुड, हेल्थ, न्यूट्रिसनल वा डाइटरी सप्लीमेन्ट, न्युट्रास्युटिकल तथा प्रोबायोटिक) खाद्य पदार्थह सम्बन्धमा विभिन्न माध्यमबाट प्रेशित भएका समाचार तथा सुचनाह प्रति विभागको ध्यानआकर्षण भएको जनाएको छ।
पाउडर, ग्रेनुल, ट्याबलेट, क्याप्सूल, झोल, जेली, फ्लेक्स, वार जस्ता स्वपका डाइटरी सप्लीमेन्ट, न्युट्रास्युटिकल जस्ता खाद्य पदार्थ खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, २०८१, खाद्य नियमावली २०२७ तथा आहारपुरक खाद्य पदार्थ नियमन कार्यविधि २०७२" बमोजिम खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागबाट अनुमति लिइ स्वदेशमा उत्पादन भइ बिक्रीवितरण भइरहेका साथै विभागमा दर्ता भई प्रक्रिया पूरा गरि आयात तथा बिक्रीवितरण हुने गरेको छ।
खाद्य प्रविधि तथा गुण नियन्त्रण विभागमा दर्ता भएका डाइटरी सप्लीमेन्ट, न्युट्रास्युटिकल जस्ता आहारपुरक खाद्य पदार्थहको विवरण उपभोक्ता तथा सरोकार

वालाहको जानकारीका लागि विभागको वेबसाइट (डीएफटीक्यूसीडटजीओभीडटएनपी) मा मासिक पमा अद्यावधिक गरि प्रकाशन गर्ने गरिएको छ ।

यस प्रकारका डाइटरी सप्लीमेन्ट, न्युट्रास्युटिकल जस्ता आहारपुरक खाद्य पदार्थह विभागमा दर्ता तथा नविकरण गरेर मात्र आयात, उत्पादन खरिद तथा बिक्री वितरण गर्न गराउन हुन सम्बन्धित सबै आयातकर्ता, उत्पादक तथा बिक्रेताहलाई सूचित गरिन्छ अन्यथा खाद्य स्वच्छता तथा गुणस्तर ऐन, नियम तथा कार्यविधि बमोजिम कारवाही हुने व्यहोरा जानकारी गराएको विज्ञाप्तिमा जनाएको छ । । मिति २०८१ पुस २५ गते खाद्य तथा गुण नियन्त्रण विभागले वनस्पति घ्यू तथा आंशिक पमा हाइड्रोजिनेटेड गरिएको वनस्पती तेल र यस्ता पदार्थ प्रयोग गरी उत्पादन सञ्चय वा बिक्री वितरण गरिने खाद्य पदार्थमा हुने ट्रान्सफ्याट सम्बन्धी जरूरी सूचना जारी गरेको छ ।

नेपाल राजपत्रको खण्ड ७३ संख्या ५३ नेपाल राजपत्र भाग ५ मिति २०८० /१०/२५ मा प्रकाशित अनिवार्य गुणस्तर मापदण्ड ०२.१८ खाद्य पदार्थमा औद्योगिक ट्रान्स फ्याटको अधिकतम् सिमा सम्बन्धी सुचना प्रकाशित भई मिति २०६१।०४।२२ देखी कार्यान्वयनमा आईसकेको व्यहोरा जानकारी गराइन्छ । हाइड्रोजिनेसन विधिद्वारा तयार गरिएको वनस्पती घ्यू तथा आंशिक पमा हाइड्रोजिनेसन गरिएको वनस्पती तेल तयार गर्दा उत्पन्न हुने औद्योगिक ट्रान्स फ्याट र यस्ता पदार्थ प्रयोग गरि उत्पादन, समय वा बिक्री वितरण गरिने खाद्य पदार्थमा प्रयोग हुने ट्रान्स फ्याटको मात्रा उक्त खाद्य पदार्थमा रहेको कुल चिल्लो पदार्थको तौलको २% भन्दा नबढेको हुने पर्ने साथै खाद्य पदार्थको लेवलमा ऐन नियम वमोजिम लगाउने लेवल विवरण साथै अनिवार्य पमा ट्रान्स फ्याटको मात्रा समेत उल्लेख गर्नु पर्ने जनाएको छ ।

लेवलमा ट्रान्सफ्याट रहित भनि दावी गरिएको हकमा सो खाद्य पदार्थमा रहेको चिल्लो पदार्थमा ट्रान्स फ्याटको मात्रा ०.२ ग्राम प्रति १०० ग्राम चिल्लो पदार्थको तौल भन्दा बढी हुन नहुने व्यवस्था रहेको हुँदा सोही बमोजिम गर्नु गराउनु हुन सम्पुर्ण खाद्य उत्पादक, आयातकर्ता, सञ्चयकर्ता तथा बिक्री वितरणकर्ताहलाई सुचित गरिएको छ ।

जनता दुग्ध उत्पादक सहकारीको साधारणसभा

नेपालगञ्ज पुस २७, बाँकेको खजुरामा रहेको जनता दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्था लिमिटेडको वार्षिक साधारण सभा सम्पन्न भएको छ ।

साधारणसभाले आर्थिक वर्ष २००८०/८१ मा ११ लाख २१ हजार १ सय ८३ पैयाँ नाफामा प्रगति प्रतिवेदन पारित गरेको छ ।

पालिकाको दुग्ध उत्पादक किसानहरूका लागि पनि कार्यक्रम ल्याएको बताए ।

खजुरा गाउँपालिका उप प्रमुख मन्जु मल्लले बृहत्तर किसानका हितमा कार्य गर्न आवश्यक रहेको बताइन् । उप प्रमुख मल्लले साना किसानलाई उत्पादनसँग जोडेर आर्थिक विकास गर्न पालिकाको पनि थप

दुग्ध उत्पादक सहकारीले आफ्नो ३० औं वार्षिक साधारणसभामा प्रस्तुत गरेको प्रतिवेदनका अनुसार हाल २४१ शेयर सदस्य रहेको संस्थामा कुल पुँजी ३० लाख ८८ हजार ४ सय पुगेको, सहकारीले किसानहलाई उत्पादनमा प्रोत्साहन गर्नका लागी पशुबिमामा ५० प्रतिशत लागत साझेदारी कार्यक्रम सम्पन्न गरेको, दुग्ध उत्पादक सहकारी संस्थाका अध्यक्ष भीम बहादुर बवालको अध्यक्षतामा भएको साधारण सभामा संस्थाले आर्थिक वर्ष २०८०/८१ मा ५ करोड ७० लाख ४ हजार १ सय पैसी बराबरको कारोबार गरेकोमा खुद बचत नाफा ११ लाख २१ हजार १ सय ८३ पैयाँ गरेको जनाएको छ ।

सस्थाले खजुरा गाउँपालिका र भेटेरिनरी अस्पताल तथा पशुसेवा विज्ञ केन्द्र मार्फत उत्पादनका आधारमा प्राप्त गरेको २१ लाख ७९ हजार ३३७ पैयाँ किसान तथा सेयर सदस्यलाई वितरण गरेको जनाएको छ ।

जनता दुग्ध उत्पादक सहकारीले जनताको उत्पादनलाई बजारसम्म पुऱ्याउन महत्वपूर्ण भूमिका खेलेको बताएको छ । सभामा खजुरा गाउँपालिका प्रमुख डम्बर बहादुर विकले सहकारीले किसान हितको काम गरेको भन्दै प्रसंशा गरेका छन् । पालिका प्रमुख विकले सहकारीले किसानलाई उत्पादनसँग जोड्न प्रत्यक्ष काम गरिरहेको बताए । उनले

काम जिम्वारी हुन गएको बताइन् ।

साधारणसभामा कार्य समितिका पदाधिकारी, पूर्व अध्यक्षह, विभिन्न उप-समितिका पदाधिकारी, सेयर सदस्य, संस्थाका पदाधिकारी, सञ्चारकर्मी लगायत उपस्थिति रहेका थिए ।

फ्लोरिकल्चर एसोसिएसन नेपालको विशेष साधारण सभा तथा कार्यसमितिको निर्वाचनबाट अध्यक्षमा राजेश भक्त श्रेष्ठ निर्वाचित निराज रानाभाट, काठमाडौं । फ्लोरिकल्चर एसोसिएसन नेपाल(फ्यान) को विशेष साधारण सभा तथा कार्यसमितिको निर्वाचनबाट अध्यक्षमा राजेश भक्त श्रेष्ठ भएका छन् । आज राजधानी काठमाडौंमा सम्पन्न विशेष साधारण सभा तथा कार्यसमितिको निर्वाचनले श्रेष्ठको अध्यक्षतामा नयाँ कार्यसमिति चयन गरेको हो । यस्तै, वरिष्ठ उपाध्यक्षमा रामबहादुर तामाङ (निर्विरोध निर्वाचित) र उपाध्यक्षमा सुमन महर्जन रहेका छन् ।

त्यसैगरी, महा (सचिवमा हिरामणि शर्मा, सचिवमा राजु तामाङ र कोषाध्यक्षमा राज कृष्ण बजगाई (निर्विरोध निर्वाचित) रहेका छन् । यसैगरी, कार्यसमितिको सदस्यहमा कृष्णराम थापा, कमला लामा, उत्तम तिमल्सिना, दशराम सुनुवार, सिताराम लामिछाने, इन्द्र कुमार श्रेष्ठ र मन्दिर श्रेष्ठ रहेका छन् ।

प्रदेशस्तरीय किसान सूचिकरण समन्वय गोष्ठी सम्पन्न

ललितपुर । कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्रले ‘प्रदेशस्तरमा किसान सूचिकरण सम्बन्धि समन्यय गोष्ठी ’ सम्पन्न गरेको छ । केन्द्रको चालु आर्थिक वर्ष २०८१/०८२ को वार्षिक स्वीकृत कार्यक्रम अनुसार कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र अन्तगर्तका कार्यलय एवं अन्य सरोकारवाला निकायहबीच किसान सूचिकरण कार्यक्रम बारेमा छलफल तथा अन्तक्रिया कार्यक्रम गरेको हो । संघ, प्रदेश र स्थानीय निकायबाट कृषिसगँ सम्बन्धि सेवा / सुविधा एवं अनुदानलाई पारदर्शी, दोहोरपन
न्यूनिकरणको लागि किसान पहिचान गरेर

वर्गिकरण गर्ने र त्यसैका आधारमा किसान परिचय (पत्र वितरण गर्ने कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्राललयको कार्यक्रम रहेको छ । हालै किसान सूचिकरण प्रणाली व्यवस्थापन तथा संचालन निर्देशन मन्त्रीस्तरबाट स्वीकृत भएको र त्यसको कार्यन्वयनको लागि आवश्यक छलफल एवं राय संकलनलाई कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्रले अगाडि बढाएको छ ।

अन्तक्रिया कार्यक्रममा कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालयका सह (सचिव डा. हरि बहादुर के.सी. ले किसान सूचिकरण कार्यक्रमलाई मन्त्रालयले अत्यन्तै महत्व दिएर शु गरेको उल्लेख गर्दै स्थानीय पालीकाको मुख्य भूमिका रहेकोमा आगामी दिन ३ वटै सरकारको समन्वय र सहकार्यमा किसान सूचिकरणका कार्यक्रमलाई अगाडि बढाउनु पर्ने बताए । यस्तै, कृषि विभागका महानिर्देशक प्रकाश कुमार सन्जेलले
राष्ट्रिय परिचय (पत्र जस्तै किसान परिचय (पत्र नम्बर आधारमा राज्यका निकायबाट प्रदान हुने सुविधा लिन सकिने बताए । सन्जेलले सबै किसानहलाई सूचिकरणमा आवद्धता गराउने र क्रमिक पमा बीमा सहुलियत कर्जालगायतमा लिङक गर्दै जानु पर्ने बताए । त्यसैगरी, कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्रका प्रमुख डा. रामनन्दन
तिवारीले किसान सूचिकरण कार्यक्रमको वर्तमान अवस्था तथा आगामी कार्यदिशा बारेमा प्रस्तुति गर्दै किसान सूचिकरण सबै निकायको कार्यक्रम भएकोले यसलाई प्राथमिताका साथ अगाडि बढाउन जोड दिए । त्यस्तै, कृषि सूचना तथा प्रशिक्षण केन्द्रका सूचना विज्ञ शम्भु खतिवाडाले किसान सूचिकरण सफ्टवेयरमा समावेश विषयवस्तु र यसमा देखिएका चुनौती
बारेमा प्रस्तुति गर्दै अनलाइन पोर्टलमा किसानहका आधारभूत विवरण,
पारिवारिक, खेतबारी, जमिन भाडा वा कर ार, कृषि व्यवसाय फर्म सम्बन्धि, आर्य खर्च, पशुपन्छीको उत्पादन र बजारीकर णका विषयह समावेश हुने गरेको बताए । प्रदेशस्तरीय छलफल कार्यक्रममा वाग्मती प्रदेश पशुपन्छी तथा मत्स्य विकास निर्देशनालय हेटौंडा, कृषि विकास कार्यलय ललितपुर, कृषि विभाग, राष्ट्रिय परिचय पत्र एवं पंजिकरण विभाग कृषि सामग्री कम्पनी लिमिटेड, खाद्य तथा व्यापार कम्पनी लिमिटेड, साल्ट टेडिङ कर्पोरेसन, नेपाल
राष्ट्र बैंक, राष्ट्रिय कृषि तथा अनुसन्धान केन्द्र, सूचना प्रविधि विभागका प्रतिनिधिहले कृषि बीमा, कृषि ऋण,खाद्य सामग्री,
रासायनिक मल वीउ वितरणलाई
प्रभावकारी पारदर्शि र दोहोरोपन अन्त्यका लागि एकिकृत सफ्टवयर प्रणाली आवश्यकता भएको बताउँदै किसान
परिचय पत्रलाई राष्ट्रिय परिचय पत्रसगँ जोड्नमा धेरै समस्याको समाधान हुने भनाई राखेका थिए । यस्तै, ललितपुरको ललितपुर महानगरपालिका, धादिङको गजुरी गाउँपालिका, मकवानपुरको मकवानपुरगढी गाउँपालिका र रसुवाको गोसाईकुण्ड गाउँपालिका प्रतिनिधिहले किसान सूचिकर ण सम्बन्धमा किसान सूचिकरणको सफ्टवयर समयमा नखुल्ने, सूचिकृत किसानहको प्रमाणिकरण नभएको, पारिश्रमी कम भएकोले गणकले काममा निरन्तरता नदिएको किसान सूचिकरण कार्यमा समस्या भएको पालिकाका प्रतिधिनिहको गुनासो राखेका थिए । खाद्य अधिकार तथा खाद्य सम्प्रभुता सम्बन्धि ऐन २०७५ को दफा ४७ ले दिएका अधिकार प्रयोग गरी किसान पहिचान गरी तथ्यपरक योजना तर्जमा गर्न र किसानहलाई उपलब्ध गराउने सेवा / सुविधा पारदशि तथा सुसाशन अभिवृद्धि गर्न वि.सं. २०७७ फागुन २२ गते किसान सूचिकरण कार्यक्रम शु भएको थियो । यस कार्यक्रममा अहिलेसम्म १९ लाख ७५ हजार किसानह सूचिकृत भएका छन् । किसानहको पहिचानको आधारमा वर्गिकरण गर्दै किसान परिचय (पत्र वितरणको लागि कृषि तथा पशुपन्छी विकास मन्त्रालय र कृषि सूचना ~~तथा प्रशिक्षण केन्द्र लागेका छन् ।~~

सम्पादकी ....

खेती गरिन्छ जसमध्ये नेपाल बढी धान उत्पादन गर्ने देश १६ औं स्थानमा पर्न गएको थाहा हुन आएको छ । नेपालले पुर ातन कालदेखि नेपालीको मुख्य पेशा कृषि नै हो अहिले पनि ६२ प्रतिशत परिवार कृषिसँग जोडिएको छ ।

बढ्दो शही क्षेत्रफलको वृद्धिका कारण धानखेती गर्ने क्षेत्र खुम्चदै गएको छ । काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका मुख्य मुख्य शहरी क्षेत्र धानखेतीको उर्वर भूमि मानिन्छ । धानखेत मासिदै गर्दा अन्या
तकारी फलफल लगाउने क्षेत्र समेत खुम्चदै जाँदा शहरी क्षेत्रमा उत्पादन कम भएको छ । ग्रामीण क्षेत्रमा समेत खेती किसानी गर्न छोडेको कारण नेपालको कृषि उपज घट्दै भएको अवस्था छ । यस विषयमा विचार विमर्शको जरी छ ।

अब पशुपालन क्षेत्र व्यवस्थापन गर्न अझै सरिकहेको छैन । त पनि आत्मनिर्भर भइसकेको छ । बजारको व्यवस्थापनलाई थारै मात्र ध्यानदिन सकेको खण्डमा पनि यो व्यवसायलाई दिगो बनाउन सक्ने छ । तकारी बालीको व्यवस्थापनमा सन्तुलन गर्न नसक्दा नेपाली किसानह सबैभन्दा बढी घाटा खान परेको अवस्था छ । नेपाली किसानको उत्पादन भातीय किसानको उत्पादन नेपालमा एकै पटक भित्रिने गर्दा नेपाली किसानह बजारीकणको चपेतामा परेको तितो यथार्थ छ । जसले गर्दा किसानह निराशमा छन् । तकारी उत्पादन गर्ने किसानको समस्यालाई सम्वोधन गर्न नेपाल सकार चुकेको छ । गम्भीर भएर कसरी आत्मनिर्भर बनाउने भन्ने विषयमा विचार विमर्शको जरी छ ।

समाजवादी आन्दोलनमा किसानहरुको भूमिका : शिशिर श्रेष्ठ

समाजवाद उन्मूख कृषि प्रणालीलाई व्यवहारमा उतार्नु जरी छ। अहिले देशमा कृषि क्षेत्र नराम्रोसँग पराजित भइरहेको अवस्था छ। कृषि क्षेत्र विजय तर्फ लम्कन उत्साहित बनाउने कार्यदिशामा मोर्चाले भूमिका निभाउनु सक्छ।

समाजवादको परिचय :
हाम्रो देश कृषि प्रधान देश हो। २०७८को जनगणनामा कृषि क्षेत्रको तथ्याङ्मा घटेको देखिए पनि शहर र ग्रामीण क्षेत्रलाई जोड्ने हो भने अझै पनि ६६ प्रतिशत किसानहको

योगदान रहेको छ भन्न सकिन्छ। कृषिमा पनि प फेरिएको छ। शहरीय कृषि ग्रामीण कृषि बिचमा थोरै भिन्नता छ। गाउँमा गरिने कृषि परम्परागत पमा बढी सीमित छ भने शहरमा गरिएको कृषि केही आधुनिक छ। तसर्थ "समाजवाद" एउटा यस्तो आर्थिक व्यवस्था हो, जहाँ कृषि क्षेत्रको योगदान अनिवार्य छ। यसले समाजवादी अर्थतन्त्रको सही दिशा दिन्छ।

समाजवादी अर्थतन्त्रको मोडल केही भिन्नता हुन्छ। यही मोडल भित्र देशको सम्पूर्ण अर्थतन्त्रको पूर्णतया स्वामित्व सरकारमा निहित रहन्छ, जसलाई सामाजिक स्वामित्व पनि भनिन्छ। यस्तो आर्थिक राजनितिक व्यवस्था अंगिकार गर्ने राष्ट्रलाई समाजवादी राष्ट्र भनिन्छ। स्वामित्व भन्नाले वस्तुको उत्पादन, नियन्त्रण र व्यवस्थापन आदि पर्दछन्। सामाजिक स्वामित्वका पनि विभिन्न प्रकारह हुन्छन्, जस्तैः साझा स्वामित्व, सहकारी संस्थान, प्रत्यक्ष सार्वजनिक स्वामित्व र राज्यद्धारा सञ्चालित स्वतन्त्र संस्थान आदि जनाउँछ। तर समाजवादको निश्चित परिभाषा यिनै स्वामित्वका प्रकारहमा फरक-फरक हुन सक्छ। हाल विश्वमा समाजवादी व्यवस्था भएका देशह चिन, क्युवा, लाओस, भियतनाम र उत्तर कोरिया छन्। नेपालमा पनि समाजवादी सरकारको वर्चश्व देखिन्छ।

नेपालमा समाजवादी मोर्चा :
गत असार ४ गते साजमावादी मोर्चाको, नेपालमा घोषणा भयो। नेकपा (माओवादी केन्द्र), नेपाल कम्युनिष्ट पार्टी, नेकपा (एकीकृत समाजवादी) र जनता समाजवादी पार्टी मिलेर सामाजवादी मोर्चा, नेपाल गठन भएको हो। जनताको व्यापक सहभागिता र भव्य उत्साहका साथ समाजवादी मोर्चा निर्माण सँगै समाजमा विभिन्न तरङ्गह पैदा भएका छन्। यसबाट वामपन्थी, कम्युनिष्ट र समाजवादीह उत्साहित भएका छन् भने दलाल पुँजीवादीह, राजतन्त्रवादीह अत्तालिएका छन्। त्यसो त निरंकुश शक्ति बाहेक कोही पनि हामीसँग तर्सनु नपर्ने यथार्थता मोर्चा आवद्ध नेताहले बताईसक्नु भएको छ। समाजवादी मोर्चा नेपाली जनताको मुक्ति, अधिकार र समानताको लागि निर्माण गरिएको स्पष्ट छ।

समाजवादी मोर्चाको अबको कार्यदिशा नेपालको कृषि क्षेत्रलाई सुधार गर्नु पहिलो प्राथमिकतामा पार्नु पर्छ। मोर्चाले गाउँ र शहर दुबैमा आ-आफ्नो भातृ संगठनहमार्फत जनताको घरदैलोमा पुगी समाजवाद उन्मूख कृषि प्रणालीलाई व्यवहारमा उतार्नु जरुरी छ। अहिले देशमा कृषि क्षेत्र नराम्रोसँग पराजित भइरहेको अवस्था छ। कृषि क्षेत्र विजय तर्फ लम्कन उत्साहित बनाउने कार्यदिशामा मोर्चाले भूमिका निभाउनु सक्छ।

हामीले यो देशको नेतृत्व गर्नु पर्दछ। नेपालीको समस्याको सही समाधान सही विचार, सही नेतृत्वको कार्यदिशाले मात्र हुन्छ। नेकपा (माओवादी केन्द्र) र समाजवाद चाहने पार्टीहले नै यसको हल दिने हो र त्यो नैतिक जिम्मा लिन माओवादी केन्द्र र

माओवादी आन्दोलनबाट आएका पार्टी अनि समाजवादी पार्टी अगाडि सरेका छन्। यो नै नयाँ विचार, लाईन, व्यवहार र संस्कार संस्कृतिको विकास हो। समाजवाद चाहने पार्टीह छुट्टा-छुट्टै पसल खोलेर बस्दा नेपालमा सामाजवाद आउन असम्भव हुन सक्दछ। तसर्थ समाजवादी पार्टीह एक ठाउँमा आउनु समयको माग हो, नेपाली जनताको आवश्यकता हो। हामीलाई विश्वास छ , समाजवादमा नै सर्वहारा वर्ग, उत्पीडित र तमाम किसान, महिला, युवा, विद्यार्थी, मजदुरहको समस्याको सामाधान सम्भव छ तसर्थ सामाजवादी शक्तिह एकजुट हुनु हामी नेपालीको लागि खुशी र गर्वको कुरा हो।

कृषि क्षेत्रको अधिकतम् विकास गर्न मात्र होइन। राज्यको हरेह तहमा किसानको नेतृत्व सुनिश्चितता जरी छ। यही कुराहको पहल अब मोर्चाको माध्यमबाट जनतालाई जागक बनाउने काम थाल्नु जरी छ।

कृषि क्षेत्रलाई नबुझ्ने र गर्न नचाहने मोर्चाको नेता र कार्यकर्ता हुनै सक्दैन। किनकि अहिले कृषि क्षेत्र पराजित भएको अवस्था छ। हरेक वर्ष कृषि वस्तु आयतमा मात्र नेपालले खर्बौको खाद्यान्न खानको लागि भित्र्याउनु परेको अवस्था छ। जो कि हिजो हामी अन्न निर्यात समेत गरेको

इतिहास साक्षी छ ।
राजनितिक, सामाजिक, आर्थिक सांस्कृतिक र बाहिरी प्रतिक्रियावादी हस्तक्षेपको संकटबाट देशलाई मुक्त गर्न यो मोर्चाको निर्माण गरिएको छ । समाजवाद चाहने कम्युनिष्टहरु, प्रगतिशिल, देशभक्त र
राष्ट्रवादी शक्तिह, बुद्धिजीवि र देशलाई मायाँ गर्ने सबै जनताहलाई एक बनाएर, सकिदैन मोर्चामा सहभागी गराएर या कार्यगत एकता गरेर संघर्ष गर्ने र देशमा वैज्ञानिक सामाजवाद ल्याउन हरपल प्रयत्न गर्ने सामाजवादी मोर्चाको योजना हो । सामाजवादी मोर्चामा विप्लवको जस्तो क्रान्तिकारी पार्टी समाहित हुनु गर्वको
कुरा हो । जुन कुरा माओवादी केन्द्रका अध्यक्षले पनि बताई सक्नु भएको छ ।
मानव जातिको उत्पति देखि हालसम्म प्रयोगमा आएका वा ल्याइएका व्यवस्था मध्ये सबैभन्दा उत्कृष्ट व्यवस्था भनेको सामाजवादी व्यवस्था नै हो, यो निर्विवाद कुरा हो । तर अब हामीले नेपाल र विश्वमा ल्याउन थालेको समाजवाद लेनिनले सोभियत संघमा प्रयोग गरेको समाजवाद भन्दा पनि परिस्कृत हुनेछ । समय गतिशिल छ भन्ने मार्क्सको भनाईलाई अनुशरण गर्नुपर्दछ र आफ्नो माटो सुहाउँदो गतिशिल समयको समाजवादको निर्माण हामीले गर्नुपर्दछ । अबको समाजवाद मानव श्रम भन्दा पनि विज्ञान प्रविधिको प्रचुर उपयोग गरिएको हुनु पर्दछ, तब मात्र पुँजीवादसँग प्रतिस्पर्धा गर्न सक्दछौं । कोही कसैले एक्ला एक्लै लडेर दलाल पुँजीवादलाई परास्त गर्न नसक्ने ब क्रमिक पमा अबको केहि वर्षमै कम्युनिष्ट भन्ने वित्तिकै जनताले तिरस्कृत गर्ने अवस्था सिर्जना हुने वस्तुगत र आत्मगत अवस्थाले गर्दा समाजवादी मोर्चामा गोलवन्द हुने र नवउदारवाद एवम् संसदवादको विकल्प खोज्ने सबै भन्दा उन्नत र सकारात्मक सोँच हो । तसर्थ सामाजवादी मोर्चा आजको अपरिहार्य आवश्यकताको पमा बुझौं र बुझाउने कोशिस गरौं । यसैमा सामाजिक न्याय सुशासन र समृद्धि अन्तरनिहित
रहेको छ ।
कृषि क्षेत्रलाई उठाउन सक्ने हाम्रो भौगौलिक अवस्था हामीसँग अनुकूल प्राकृतिक साधान र स्रोत हुन् । यसको उपयोग भूमि वितरण, र लगानीको माध्यमबाट कसरी व्यवस्थापन गर्ने र कार्यन्वयनमा कसरी जाने भन्ने मात्र समस्या हो । मोर्चाको पनि यही धारणा र विचार हुनु पर्छ । अन्यथा मोर्चा बन्दैमा नेपाली जनताको समस्या समाधान हुने सक्दैन भन्ने विचार अघि सार्नु पर्छ ।
हामी आफैंले निकै ठूलो सङ्घर्ष, त्याग र वलिदानबाट निर्माण गरेको संविधानले समाजवादोन्मुख राज्यमा जाने सङ्कल्प गर्दछ । तर, समाजवादका हिमायति शक्तिहरु बिच एकता र सहकार्यको बलियो आधार तयार नहुँदा त्यसको प्रत्यक्ष लाभ व्यवस्था विरोधीहले लिन थालेका छन् । यो कम्युनिष्ट एवम् वामपन्थी शक्तिहका लागि मात्र चुनौतीको विषय नभएर लोकतन्त्र र लोकतान्त्रिक प्रणालीमा विश्वास गर्ने सबै शक्तिका निम्ति साझा सरोकारको विषय हो । तसर्थ, उल्लेखित चुनौतिहलाई
सकारात्मक पमा स्वीकार गरि नेपाली समाजको अग्रगामी पान्तरण एवम् जनअपेक्षा अनुप जनताको जीवनमा परिवर्तन ल्याउन समाजादी मोर्चाको निर्माण गरिएको हो । वास्तवमा समाजवादी मोर्चा नेपाली विशेषता र मौलिकता सहितको समाजवादी क्रान्तिको कार्यभारमा सहमत शक्तिहको संयुक्त मोर्चा हो । नेपालमा अब समाजवादी मोर्चाको निर्माण भईसकेको छ । राष्ट्रिय सभागृहको भव्य कार्यक्रम मार्फत् नेकपा (माओवादी केन्द्र) का अध्यक्ष प्रचण्ड, नेकपाका महासचिव विप्लव सी ,नेकपा (एकीकृत समाजवादी)का अध्यक्ष क.माधव नेपाल र जनता समाजवादी पार्टीका अध्यक्ष उपेन्द्र यादवले संयुक्त पमा समाजवादी मोर्चा, नेपालको उद्घोष गर्नु भएको छ र साझा सहमति पत्रमा हस्ताक्षर पनि गरि सक्नु भएको छ । अब हामी सम्पूर्ण नेकपा (माओवादी केन्द्र)का नेता, कार्यकर्ताह र समाजवादी मोर्चामा आवद्ध पार्टीका नेता कार्यकर्ताह, सम्पूर्ण देशभक्त, क्रान्तिकारी एवम् समाजवादमा विश्वास गर्ने शक्तिह तथा सम्पूर्ण नेपाली जनता मिलेर नेपालमा समाजवाद ल्याउने समाजवादी मोर्चामा गोलवन्द हुँदै समाजवादी मोर्चालाई साथ दिनु पर्दछ, नेपालमा समाजवादको बिहानीको सुनौंलो किरण ल्याउने जिम्मा हाम्रो काँधमा आएको छ । अब सम्पूर्ण नेपालीलाई समाजवादी मोर्चा, नेपालमा आवद्ध हुनुको साथै सामाजवाद नेपालाको निर्माण गर्नको निमित्त एकजुट हुनु विशेष आग्रह गर्दछु । अबको युगमा समाजवादी मोर्चाको जोड र कार्यदिशा कृषि क्षेत्रलाई ध्यानदिनु र देशलाई समृद्ध बनाउने जस लिन सक्नु पर्छ । यो सबैभन्दा प्राथमिकताको माध्यम कृषि क्षेत्र नै हुन सक्छ । अदेशमा अनिकाल पर्दा हाम्रो देशमा सहकाल बनाउनु सक्नु नै समाजवादको उच्चतम् विन्दु पनि कृषि क्षेत्रलाई नै दिन सकिन्छ ।

समाजवादी आन्दोलनमा किसान : जसरी महिलालाई आधा आकाश ढाकेका नारीह भनेर सम्वोधन गरिन्छ । त्यसरी नै किसानह पनि धर्तीका सबै मनुष्यलाई भोजन खुवाउने, पेट भरिदिने शक्तिह हुन भनेर चिनिन्छ । किसानको उत्पादन विना कोही पनि जीवीत् रहन सक्दैनौं । तर पनि अहिले नेपालको किसानह माथि दिन प्रतिदिन ठूला चुनौंतीह थपिदै गएका छन् । वर्गका हिसाबले ठूला किसान भन्दा साना किसानह धेरै छन् । आजको परिवेशमा सबैभन्दा बढी चुनौंती साना किसानहले भोग्नु परेका छन् । दलाल नोकरशाही पुँजीपति वर्गको वर्चश्व भएका कारण देशको सम्पूर्ण स्रोत साधनह उनीहकै पक्षमा गएका छन् जुन जमीन देखि सबै स्रोतह पर्दछन् । समाजवादी व्यवस्था र यसको मुनाफामुखि चरित्र नै यस्को मुल कारण हो । हामी किसानहरु उत्पादन त गर्दछौं, तर उत्पादनले उचित मूल्य पाइरहेको छैन । विचौलियाको हालीमुहाली छ । तसर्थ किसानको उन्नति र प्रगतिको लागि समाजवादी व्यवस्थाको आवश्यक छ भन्न खोजिएको हो । समाजवादमा धनी किसान र गरिब किसान भन्ने विभेद हुँदैन । सम्पूर्ण किसान, मजदुर उत्पीडित जनताहको जिम्मा सरकारले लिन्छ । सबै वर्ग र समुदायह समानपमा फल्ने र फुल्ने अवसर पाउँदछन् ।
कृषि विकासको लागि यस क्षेत्रसँग सम्बन्धित सम्पूर्ण साधन स्रोत तथा नीतिहको सुधार गरिनु पर्छ । कृषि नीति र कार्यक्रमको समीक्षा गरिनु पर्दछ । वैज्ञानिक भूमिसुधार मार्फत कृषि र भुमिको सुधार मात्र होइन, उत्पादनका साधन र स्रोतहको व्यवस्थापन, कृषि भूमिको चक्लावन्दी, भूमिको उत्पादनशिलता, प्रकुति तथा वातावरणीय सन्तुलनलाई समेत ध्यानमा राखि त्यसको समुचित उपयोग गर्न सकिने योजना र नीति आवश्यक छ । नेपालमा परम्परागत पमा रहेको कृषि क्षेत्रलाई आत्मनिर्भर र मर्यादित बनाउँदै कृषि विकासको माध्यमबाट देश र जनतालाई आर्थिक पमा समृद्ध बनाउने उद्देश्यकासाथ संविधानको मर्म तथा खाद्य सम्प्रभुताको कार्यन्वायन हुने गरि कृषि विकासको मार्गचित्र कोरिनु पर्दछ । कृषि क्षेत्रको सम्पूर्ण अधिकार वास्तविक किसानलाई दिनु पर्दछ तब मात्र किसानको स्थिति बलियो हुन्छ ।

लेखक : अखिल नेपाल किसान महासंघ (क्रान्तिकारी केन्द्र)का केन्द्रिय सदस्य हुनुहुन्छ

नेपालको पहाडी भूभागमा टिमुर खेतिको बढ्दो सम्भावना

घनश्याम अधिकारी (वैरागी जेठा)

जिवजन्तु तथा वनस्पतिह पाइन्छ । वनस्पतीकै कुरा गर्दा आज हामी टिमुर बारे जानकारी लिनेछौं । हुन त टिमुर बार े धेर-थोर ज्ञान सबैमा हुन्छ । हामिले दैनिक

पमा यसको उपभोग गरिरहेकै हुन्छौं । हाम्रो भान्साघरमा धेरैजसो यसको प्रयोग मसलाको पमा र चटनी बनाउन हुन्छ जुन सर्वप्रीय छ ।

परिचय :

महाभारत पर्वत श्रृंखलाको १२०० देखि १५०० मिटरसम्मको उचाइमा पाइने यस टिमुर लाइ अग्रेजी भाषामा सिच्यान पेप्पर (Sichyan pepper) भनिन्छ । त्यसैगरी तामाङ भाषामा ग्रुपूमो भनिन्छ भने नेवार ी भाषामा यो "टेबु" नामले प्रख्यात छ । टेसी (च्ातबअभबभ) वनस्पती परिवार भएको यसको बैज्ञानिक नाम भने जान्थोजाइलम अर्मेटम (Zanthoxylum armatum DC) हो । टिमुरको बोट करिब २ मिटर देखि ६ मिटर सम्मको उचाइमा हुन सक्छ । यसको बोट भरिनै केही चेप्टो परेका तिखा-तिखा काला काँडाह हुन्छन,जसलाइ गाउँघर मा बल्छिको पमा समेत प्रयोग गरिन्छ । टिमुरको डाँठको दुबैतिर स(साना २ देखि ६ जोडिसम्म तीखो टुप्पो भएका पातह पलाएका हुन्छन । यी पातह माड्दा एक किसिमको मीठो सुगन्ध आउँछ । टिमुर फल सानो रातो ४(५ मिलिमिटर डायमिटर का हुन्छन । फलको स्वाद तितो पिरो हुनुका साथै जिब्रो पर्पराउने हुन्छ । फलह वास्नादार हुन्छन । काँचोमा हरियो हुने यी फलह पाकेपछि रातो रङ्गमा परिणत हुन्छन । फल भित्र एउटै मात्र गोलो कालो टल्किने बीउ हुन्छ । अन्य बोटबिवामा जस्तै टिमुरमा पनि भाले पोथी फुल फरक(फरक बुवामा हुन्छ । फुल हरिया र केही पँहेला साना आकारका हुन्छन ।

आवश्यक माटो र हावापानी :

टिमुर खुल्ला डाँडा, पाखापखेरोमा पाइने वनस्पति हो । यसको लागि सूर्यको किरण उचित मात्रामा हुनुपर्छ । साथै हिउँदमा ठण्डा र गर्मीमा न्यानो हुने हावापानी भएको क्षेत्रमा यसको राम्रो विकास हुन्छ । माटो चयन गर्दा भिर पाखाको बलौटे एवः पत्थरिलो माटो चयन गर्नुपर्छ । माटोको पीएच लेभल ६.५(७.० सम्म हुनु पर्दछ ।

टिमुर कहाँ पाइन्छ ?

टिमुर कश्मिरदेखि नेपाल, भुटान,पुर्वी चीन, ताइवान, फिलिपिन्ससम्म फैलिएको छ । नेपालमा कुम, रोल्पा, प्युठान, सल्यान, आछाम र जाजरकोट टिमुरका लागि प्रसिद्ध मानिन्छन । विशेष गरेर यो कटुस गुराँस, चुत्रो, सल्लो, बाँझ आदि प्रजातीका वनस्पतीसँग मिसिएको पाइन्छ ।

टिमुर खेती कसरी गर्ने त ?

टिमुरको बिवा फागुन चैत तिर खनजोत गरि नर्सरी ब्याडमा बीउ उमारेर प्राप्त गर्न सकिन्छ । १ हेक्टरमा ५०० ग्रामको दरले बीउ रोप्नु पर्छ । १० सेन्टिमिटरको फर कमा लाइन मिलाएर बीउ रोप्नु पर्दछ । बिउलाइ ब्याडमा रोपे पछि धुलो माटोले हलुकासँग छोप्नु पर्छ । त्यसपछि परालले पातलो गरि ढाक्नु पर्छ । ब्याडमा बीउ उम्रिन थाले पछि परालालाई हटाउने र अर्को ६० सेन्टिमिटर जति अग्लो छाप्रोको छहार ी दिनु पर्छ । प्लास्टिकको थैलामा पनि यसको बिवा उमार्न सकिन्छ । सामान्यतया बिवा एक वर्षको (लगभग १५ सेन्टिमिटर) जति भएपछी रोप्न योग्य हुन्छ ।

बिवा निकाल्ने अर्को विधि भनेको कटिङ (cutting) प्रक्रिया हो । कटिङबाट निकालिएको बिवाले छिटो फल दिने भएकाले यो ज्यादा लोकप्रिय छ ।

बिवा रोप्ने उत्तम समय भनेको असार महिना हो । मनसुन आउनु अगाडि र जाडो समयमा पनि बिवा रोप्दा राम्रै हुन्छ । बिवा लगाउनु भन्दा ३(४ महिना अगाडि नै ४-४ मिटरको फरकमा ३५/३५ सेन्टिमिटर को खाडल खनेको हुनुपर्छ । अनि वेर्नाको प्लास्टिकको थैलो हटाइ बिवा रोप्न मिल्छ । जाडो मौसममा वृक्षारोपण गर्दा माघ, फागुन महिना उचित मानिन्छ । अझ एकझरि पानी परे पछि तयारी अवस्थाको खाडलमा बिवा रोप्नु एकदमै उपर्युक्त हुन्छ । बिवा लगाएको केही समयसम्म सिचाइको व्यवस्था मिलाउनु पर्छ । बिवा रोपेको लगभग ३ वर्षबाट फल लाग्न थाल्छ । यसबिचमा हामिले वर्षको ३(४पटको दरले गाइवस्तुको मल बिवाको वरिपरि लगाएर गोडमेल गर्नुपर्छ ।

महत्व र उपयोगिता :

टिमुर एकदमै ज्यादा आर्थिक, संस्कृतिक, औषधिय, आयुर्वेदिक तथा औद्योगिक महत्व बोकेको वनस्पती हो । विशेष गरि पहाडी क्षेत्रमा बढि पाइने टिमुरको परापूर्वकालदेखि नै अनेकौं तरिकाले प्रयोग भइरहेको छ ।

-गाउँघरमा जंगली जुका फाल्न, पेटको दुखाइ, दाँतको दुखाइ, हाडजोर्नीको दुखाइ कम गर्न, घाउचोट(खटिरा लाग्दा, लेक लाग्दा यसको प्रयोग गरिन्छ । टिमुरको फलको बोक्राबाट स्टिम डिस्टिलेसन (Steam distillation) को माध्यमद्वारा एक प्रकारको सुगन्धित तेल तयार गरिन्छ । हातखुट्टा मर्किदा, हाडजोर्नी दुख्दा, ढाड दुख्दा, टाउको दुख्दा, पिनास हुँदा यस तेलको प्रयोग गरेमा राहत मिल्छ ।

-भोक नलाग्ने अथवा अपची समस्या भएकाहलाइ पनि टिमुरको सेवनबाट फाइदा हुन्छ ।

-फोसफोरस (एजयकउजयचयगक) को मात्रा अत्यधिक हुने भएकाले टिमुरको सेवन बाट हयीह मजबुत बन्छन ।

-प्राय जसो जाडो मौसममा खानामा यसको नियमित सेवन गर्दा शरीरमा न्यानोपनको आभास हुन्छ ।

-टिमुरको सेवनबाट आँखामा हुने धेरै समस्याबाट छुट्कारा पाउन सकिन्छ ।

शरीरमा रक्तचाप, धड्कन आदिलाइ सन्तुलनमा राख्न पनि यसको प्रयोग हुन्छ । औषधिय पले एकदमै ज्यादा महत्व बोकेको टिमुर एलोपेथी र आयुर्वेदिक दबाइहमा एक अभिन्न तत्वको पमा प्रयोग हुन्छ ।

(टिमुरको पात, बोक्रा, जरा आदि सबै भाग केही न केही तरिकाले प्रयोग गर्न मिल्छ । धेरैजसो यी भागहबाट दन्तमन्जन र साबुन

बनाइन्छ ।

सम्भावना र वर्तमान अवस्था :

यति धेरै महत्व बोकेको यस वनस्पतिको हामिले सहि तरिकाले खेती र बजारिकरण गर्न सक्ने हो भने हामीले यसबाट मनग्गे आर्थिक लाभ उठाउन सक्छौँ । टिमुर बिशेष गरि पहाडी क्षेत्रको भिर पाखामा सजिलै खेती गर्न सकिन्छ । जहाँ अन्य अन्न बाली लगाउँदा बाँदर, दुम्सी, चराचुङ्गीहले नष्ट गर्ला भन्ने डर हुन्छ भने टिमुरको खेतीमा त्यस्तो डर हुन्न । साथै एउटै बोटले कयौं वर्षसम्म फल दिइराख्ने, धेरै हेरबिचार गरि रहनु नपर्ने, अमलिन बालुवे माटो र बाँझो जमिनको पनि सदुपयोग हुने भएकाले अहिले आएर धेरैको आकर्षण यसप्रती बढ्दै गरेको देख्न सकिन्छ । यो सकरात्मक लक्षण हो । वर्तमान अवस्थामा राष्ट्रिय तथा अन्तरास्ट्रिय बजारमा यसको अत्याधिक माग भएको तर सप्लाइ भने एकदमै कम भइहेकोले टिमुर व्यवसायले ठूलो सम्भावना बोकेको छ । अहिले हाल नेपाली बजारमा टिमुर प्रति किलो ९०० देखि १२०० सम्ममा बिक्री भइरहेको छ भने अन्तरास्ट्रिय बजारमा यसको मूल्य १४०० छ । एक हेक्टर जमिनमा हामीले १००० बोटहरु लगाउन सकिन्छ र हरेक बोटबाट औसतमा २ देखि ४ किलो फल प्राप्त गर्न सकिन्छ । यो तथ्याङ्कलाई मिलाएर हेर्ने हो भने हामीले एक हेक्टर जमिनबाट लगभग २०००-४००० के.जि. टिमुर उत्पादन गर्न सकिन्छ । यहीँबाट प्रस्ट हुन्छ कि हामिले यसको व्यवसायबाट कुन हदसम्म आफ्नो आर्थिक विकास गर्न सक्छौं । टिमुर व्यवसायको भविष्य यसकारण एकदमै उज्ज्वल छ । यसलाई अन्तरास्टूिय माग अनुसारको सप्लाइ गर्न सक्ने हो भने हामीले यथेष्ट विदेशी मुद्रा नेपालमा भित्र्याउन सक्छौं । यसमा विशेष गरि हामी युवावर्गको ध्यान जान जरी छ । यसो भएमा हामी धेरैले थोरै पैसाको लोभमा खाडीमा गएर खिइनु पर्दैन । आफ्नै देशमा स्वरोजगार भइ देश विकासमा योगदान पुऱ्याउन सकिन्छ । सरकारले पनि यस व्यवसायको प्रवर्द्धन र विकासमा किसानहसँग हातेमालो गरेर अगाडी बढ्नुपर्छ । किसानलाई सहज हुने खालका नियम नीति ल्याउनुपर्छ । बेलाबेलामा टिमुरका बिवाह, प्लास्टिक लगायत खेती गर्दा आवश्यक वस्तुहको किसानह माफ निशुल्क वितरण गर्ने, समय-समयमा आर्थिक अनुदानह दिएर किसानहको मनोबल र उत्साह बढाउने काम सरकार बाट हुनुपर्छ । कृषिविज्ञ र किसान बिचको दूरी हटाउनु पर्छ ।

एक्वारियम फिस कल्चर सौन्दर्यका लागि माछा खेती

राघवेन्द्र प्रसाद पाण्डे सहायक मत्स्या विकास अधिकृत काठमाडौं सेन्ट्रल मत्स्या ह्याचरी, बालाजु ।

बैठक कोठा, होटल बगैचा आदि ठाउँहरु सजाउनका लागि प्रयोग गरिने माछालाई एक्वारियम फिस (सौन्दर्य माछा) भनिन्छ यो माछा रंगीचगीं हुने हुनाले यसले सौन्दर्य बढाउने काम गर्दछ । बैठक कोठाहमा यस माछालाई राखी पाल्ने स्थानलाई एक्वारियम भनिन्छ । हाल काठमाडौं उपत्यका लगायत देशका बिभिन्न भागहमा सौन्दर्यका लागि यस किसिमका माछा पाल्ने प्रचलन निकै बढेर गइरहको छ । ठुला-ठुला होटलहमा त यसको प्रयोग झनै व्यापकपमा विस्तार भईरहेको छ । बैठक कोठा तथा होटलहमा यस माछा पालनले जीवनन्तता प्रदान गर्दछ । कोठामा लगाइएका विवाहलाई राम्रोसुग हुर्कन यस प्रकारको माछा पालनले मद्दत समेत गर्दछ भन्ने भनाई छ । मानिसहले आफ्नो दैनिक कामकाज सकेर घरमा बगैचामा वा होटलहमा गएको बेलामा यस्ता रंगीचंगी र रमाइलो खालका माछासुग मनोरञ्जन लिंदा थकाई मेटिन जान्छ । भनिन्छ यस्तो प्रकारको माछाले त मानिसको रोग निदानमा समेत ठुलो भुमिका खेल्दछ । एक्वारियममा राखिएका माछाको अवलोकनबाट आँखाको ज्योतिमा राम्रो प्रभाव पर्नुका साथै मानिसको थकान तथा तनावलाई कम गर्न समेत मद्दत पुग्दछ । यसरी एक्वारियम माछापालनबाट मानिहलाई धेरै नै फाइदा प्राप्त हुने भएतापनि यो माछामा महूगो तथा पालन गर्न धेरै कठिन भएकाले समुचित व्यवस्थापनको ज्यादै जरत पर्दछ ।

एक्वारियमको आकार :

सोन्दर्य प्रयोजनमा माछापालन गर्न बिभिन्न आकार प्रकार तथा पानी अटाउने क्षमताका एक्वारियम उपलब्ध छन् । एक्वारियम कांच अथवा फाइवार ग्लासबाट बनेको हुन्छ । एक्वारियममा सजिलैसूग माछा अवलोकन गर्न सकिने हिसाबको वनावत हुन्छ आजभोली मानिसहले किसिमकिसिमको डिजाइनमा निर्मित एक्वारियमह आफ्नो बैठक कोठामा राख्ने थालेका छन् । माछाको सुन्दरताको साथ(साथै एक्वारियमको सुन्दरता हुनु पनि जरी हुन्छ एक्वारियम, गोलो चारकुने आयतकार तथा घैंटाको आकारका पाइन्छन् । एक्वारियममा पानीमा पाइने हरियो विवा तथा माछा दुबैलाई संगै राख्ने गरिन्छ ।

एक्वारियममा पानीको व्यवस्थापन :

एक्वारियममा स्वच्छ पानी धारा वा अन्य श्रोतबाट भर्न सकिन्छ । तर पानीमा एककोषीय एल्जी तथा प्रोटोजुवा र प्रर्याप्त मात्रामा खनिज लवण पनि हुने र यस किसिमका मसिना प्राणीहको संख्या बढ्दै जादा पानी धमिलो हुने समस्या आउछ । यो धमिलोपानी हप्ता १० दिनमा आफै हराउँदै गएर पानी सफा हुन्छ । त्यसैले एक्वारिमयममा नयाँ पानी फेर्नु हुँदैन । फिल्टर गरेर पानी सफा गर्न सकिन्छ । खाने पानीको पानी एक्वारियममा राख्नु पर्दा ४८ घण्टासम्म कुनै भाँडो राखेर त्यसमा भएको क्लोरिनको गन्ध हटाउनु पर्दछ ।

एक्वारियमको पानीको पि.एच ६.५-९.० हुनु पर्दछ । एक्वारियमलाई सोझै सुर्यको प्रकाशमा राख्नु हुँदैन किनकी त्यसले पानीमा एककोषीय लेउ बढी उत्पादन हुन्छ । जसबाट वातावरण प्रदुषित हुन्छ ।

एक्वारियममा पानी थप्नलाई सोझै धारा वा अन्या श्रोतबाट थप्नु हुँदैन एक्वारिमकै पानी वा वर्षाको पानी मात्र थप्न सकिन्छ । एक्वारियमको पानीमा केही हानीकारक

बाँकी २६ पृष्ठमा ......

रातो बादरलाई हानिकारक वन्यजन्तु घोषणा

जङ्गली रातो बाँदर 'कृषि हानिकारक वन्यजन्तु' घोषणा, अब के नेपालमा बाँदर मार्न पाइन्छ ?

नेपालमा सातै प्रदेशमा बाँदरले बालीमा क्षति पुऱ्याएको सरकारी अभिलेखले देखाउँछ सरकारले खेत बारीमा आउने जङ्गली रातो बाँदरलाई कृषि हानिकारक वन्यजन्तु घोषणा गरेपछि त्यसले बाँदरलाई धपाउन, लखेट्न र पक्रन कानुनी रूपमा नै बाटो खुलेको अधिकारीहरूले बताएका छन् ।

उक्त कदमले खेतबाली नष्ट गर्न आउने बाँदरलाई मार्नेसम्मको बाटो खोल्ने भन्दै त्यसले समस्याको दिगो समाधान नगर्ने सरोकारवाला पक्षहरूले बताएका छन् ।

तर, वन तथा वातावरणमन्त्री ऐनबहादुर शाही ठकुरीले बाँदरलाई मार्न नयाँ सरकारी सूचनाले अनुमति नदिएको भन्दै बालीनालीमा उक्त जनावरले पुऱ्याइरहेको क्षति रोक्न यो नियम ल्याइएको बताए ।

नेपालमा सातै प्रदेशमा बाँदरले बालीमा क्षति पुऱ्याएका सरकारी अभिलेखले देखाउँछ चार वर्षअघि गरिएको एउटा अध्ययनले देशका झण्डै चार हजार वडामा बाँदरले कृषिजन्य उत्पादनमा असर गरिरहेको पाइएको थियो ।

भारतमा बाँदरको हैरानीबाट जोगिन बन्ध्याकरण अभियान थालिएको छ ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज तथा वन्यजन्तु संरक्षण नियमावली २०३० को नियम ३६ को अधिकार प्रयोग गरी सरकारले जङ्गली रातो बाँदरलाई एक वर्षका लागि कृषि हानिकारक वन्यजन्तु घोषणा गरिएको जानकारी नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित गरेको छ ।

त्यसरी कृषि हानिकारक वन्यजन्तुलाई सोही सूचनामा तोकिएका शर्त र बन्देजका अधीनमा रहेर खेत, खला, बारीमा पनि बिना अनुज्ञापत्र धपाउन, लखेट्न, पक्रन वा मार्न सकिने प्रावधान उक्त नियमावलीमा छ ।

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाले जङ्गली रातो बाँदर र जङ्गली बँदेललाई कृषि हानिकारक वन्यजन्तुका रूपमा राखिएको निर्णयबारे सूचना निकालेको थियो ।

जङ्गली रातो बाँदरका बारेमा रापत्रमा किसानको खेतबारीमा आएर बालीनाली वा धनजनको हानिनोक्सानी पुऱ्याएमा किसान एक्लैले वा सामूहिक रूपमा त्यस्तो बाँदरलाई धपाउन, लखेट्न वा पक्रन सक्ने भनिएको छ ।

नेपाल राजपत्रमा प्रकाशित सूचनाको एउटा अंश

कुनै बाँदरलाई पक्रिएको खण्डमा सम्बन्धित राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार

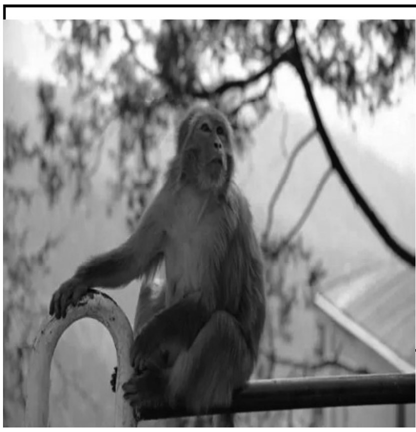

आरक्ष कार्यालय वा त्यस्ता कार्यालय मातहतको नजिकको कार्यालयमा बुझाउनु पर्ने र सम्बन्धित स्थानीय तहको वडा कार्यालयमा समेत जानकारी दिनुपर्ने जनाइएको छ ।

बाँदर धपाउने, लखेट्ने वा पक्रने क्रममा त्यसको मृत्यु भएमा त्यस्तो बाँदरलाई सम्बन्धित वडाका एक जना प्रतिनिधिसहितको रोहवरमा मुचुल्का खडा गरी गाड्नुपर्ने र त्यसबारे सम्बन्धित सरकारी निकायमा जानकारी गराउनुपर्ने भनिएको छ ।

चौथो बुँदामा जङ्गली रातो बाँदर मारिएको अवस्थामा राष्ट्रिय निकुञ्ज कार्यालय, वन्यजन्तु आरक्ष कार्यालय, शिकार आरक्ष कार्यालय, संरक्षण क्षेत्र कार्यालय, डिभिजन वन कार्यालयले प्रत्येक दुई महिनामा नेपाल सरकारको वन तथा वातावर ण मन्त्रालयमा विवरण उपलब्ध गराउनुपर्ने उल्लेख
गरिएको छ ।

राष्ट्रिय निकुञ्ज, वन्यजन्तु आरक्ष, शिकार आरक्ष, संरक्षण क्षेत्र वा राष्ट्रिय वन क्षेत्रमा जङ्गली बाँदरलाई धपाउन, लखेट्न र पक्रन प्रतिवन्ध लगाइएको छ ।

जङ्गली बँदेलसम्बन्धी खण्डमा धपाउने, लखेट्ने वा पक्रने क्रममा बँदेलको मृत्यु भएको खण्डमा त्यसलाई स्थानीय वडाका प्रतिनिधिसहितको रोहवरमा मुचुल्का बनाएर गाड्न वा तौलका आधारमा मूल्य तोकी त्यसलाई बेचेर राजस्वमा रकम दाखिला गर्न भनिएको छ ।

बाँदर र बँदेलजस्ता जनावरले कृषि बालीमा क्षति पुऱ्याएका विवरण नौलो होइनन् । हालैका वर्षमा बाँदरले खेतमा बाँदर पसेर बाली खाइदिने, भाँचीदने अनि बिगारिदिने क्रम बढेपछि कैयौं जिल्लाहरूमा चिन्ता व्यक्त भएका थिए ।

के सरकारले बाँदरलाई मार्न अनुमति दिएको हो ?वन तथा वातावरणमन्त्री ऐनबहादुर शाही ठकुरीले बँदेल र बाँदरले बालीनाली नष्ट गरेको भन्ने गुनासा देशभरका वस्तीवस्तीबाट आएपछि सरकारले पछिल्लो निर्णय लिएको बताए ।

तर राजपत्रमा प्रकाशित निर्णयले बाँदरलाई मार्ने छुट भने नदिने उनको भनाइ छ ।

उनी भन्छन्, "कानुन बनाएर उनीहरूलाई लेखट्न, धपाउन मिल्ने किसिमको एउटा व्यवस्था हामीले गरिदिएका हौं । कृषि मन्त्रालयदेखि सबै विज्ञहरूसँग रायसुझाव लिएर यो उपयुक्त होला भन्ने हाम्रो निर्णय हो ।'

उनले बँदेलको हकमा 'मार्न सक्ने' भनिएको भएपनि बाँदरको हकमा भने लखेट्ने, धपाउने र पक्रनेसम्म मात्रै भनिएको तर्क गरे ।

'बाँदरलाई मार्न मिल्दैन भन्ने स्पष्ट कुरा हाम्रो छ । हाम्रो त्यस्तो सोचाई पनि छैन ।'

ठूलो आवाज आउने यस्ता बन्दुक बाँदर भगाउन कतिपय स्थानीय तहमा वितरण गरिएको थियो
। अचेल देशभरिमा धेरै दुःख दिने प्रजातिको बाँदरको वैज्ञानिक नाम 'मकाका मुलाटा' हो । त्यसलाई बोलीचालीको भाषामा रातो बाँदर भनेर चिनिन्छ ।

राष्ट्रिय तथ्याङ्क कार्यालयले प्रकाशन गरेको राष्ट्रिय कृषि गणना २०७८ को 'सामुदायिक प्रतिवेदन'मा जङ्गली

जनावरले कृषि उत्पादनमा पुर्‍याएको हानीनोक्सानीबारे वडा तहमा गरिएको अध्ययनको नतिजा उल्लेख छ ।
सो नतिजाअनुसार देशभरिका करिब छ हजार वडामा गरिएको अध्ययनमा सबैभन्दा बढी झण्डै ४ हजार वडामा बाँदरले कृषिजन्य उत्पादनमा हानीनोक्सानी पुर्‍याउने गरेको उल्लेख छ ।
बाँदरपछि धेरै नोक्सानी पुर्‍याउने जङ्गली जनावरमा दुम्सी, स्याल र बँदेल रहेका थिए । उक्त सर्वेक्षणले खाद्यान्न बालीपछि तरकारी बालीमा सबैभन्दा धेरै क्षति यस्ता जनावरहरूले पुर्‍याएको देखाएको थियो ।
विज्ञ र किसानका कस्ता छन् प्रतिक्रिया ?
बाँदरले नखाए पनि हुर्किएका बाली नष्ट गरेर किसान आक्रान्त छन् ।
बाँदर विज्ञ मुकेश चालिसेले सबै बाँदरहरू उत्तिकै हानीकारक वा दुष्ट नहुने भन्दै सरकारी नीतिलाई व्यवस्थित बनाउनुपर्ने आवश्यकता औंल्याए ।
उनी भन्छन्, ‘आँकडा लिएर कुन समूहको बाँदर दुष्ट छ त्यसलाई पहिचान गर्नुपर्छ । मानव तथा वन्यजन्तुको हितमा बाँदरलाई सदुपयोग गर्नुपर्छ । बाँदर समाएर अरू देशलाई चाहिन्छ भने दिन पनि सकिन्छ र देशभित्रै प्रयोगशाला राखेर औषधिजन्य विज्ञानमा पनि प्रयोग गर्न सकिन्छ ।’
उनले बाँदरमा नयाँ थरीका औषधिहरूको परीक्षण गर्न सकिने बताउँदै नेपालको र ातो बाँदरको अन्तर्राष्ट्रिय बजारमा माग रहेको पनि उल्लेख गरे ।
त्यसबाहेक चिडियाघर लगायतमा पनि बाँदर राख्न सकिने उनको भनाइ छ ।
वन हेर्ने सरकारी निकायकै सहयोगमा ‘दुष्ट’ खालका बाँदरको आँकडा लिन सकिने बताउँदै चालिसेले ‘एकमुष्ट बाँदरलाई मार्न’ सकिने खालको नीति उपयुक्त नहुने बताए ।
बाँदरले हैरान पारेपछि किसानहरू गुलेली प्रयोग गरेर बाँदर धपाउँछन् ।
आफू बाँदरपीडित भएको बताउने पर्वत जिल्लाको पैयुँ गाउँपालिकाका किसान शोभाकान्त रिजालले सरकारले ल्याएको नयाँ नियमले आफूहरूका समस्या सम्वोधन गर्नेमा आशंका व्यक्त गरे ।
उनी भन्छन्, “यसबाट थोरै नियन्त्रण हुनसक्छ तर निमिट्यान्न हुने सम्भावना कम देखिन्छ । जबसम्म जङ्गल व्यवस्थित गर्न सकिँदैन, अनावश्यक ख र झाडी काट्न सकिँदैन, बाँसघारी फाड्न सकिँदैन, गाह्रो हुन्छ ।“
उनले बाँदरलाई धपाएर घना जङ्गल भएका ठाउँ र मानववस्ती नभएका ठाउँमा पुर्‍याइनुपर्ने भन्दै अहिले पनि विकराल समस्याका रूपमा बाँदरले आफूहरूलाई पिरोलिरहेको बताए ।
नेपालमा एक किसिमको जङ्गली रातो बाँदर , पहरे बाँदर र कालो मुख सेतो रङ्ग भएको लङ्गुर बाँदर पाइने गर्छन् । रातो बाँदरको उप(प्रजाति नभए पनि पहरे बाँदर का दुई उप(प्रजाति र लङ्गुर बाँदरका तीन उप(प्रजाति नेपालमा पाइने बाँदरविज्ञ चालिसेले जनाए ।
पहरे बाँदर संरक्षित वन्यजन्तुमा पर्ने भएपनि अन्य बाँदर त्यसमा नपर्ने उनले बताए ।
‘रातो बाँदर सबैभन्दा धेरै छ । मान्छेको खेतबालीमा नोक्सान गर्ने पनि यो हो । यसलाई खासै संरक्षण गरेर बढाउनु नपर्ने खालको जनावरका रूपमा हेरिन्छ ।’
बाँदरलाई पहिलो पटक नेपाल सरकारले कृषि हानिकारक वन्यजन्तुको सूचीमा राखेको हो । कतिपय स्थानीय निकायले बाँदर नियन्त्रणका लागि बजेट छुट्याएर नै समूहहरू परिचालन गरेका थिए ।
बाँदर नियन्त्रण प्रयासका अन्य नानाथर ी उपाय :
भोटे कुकुरले बाँदर धपाउन सहयोग गर्नेमा किसानहरू विश्वस्त छन् ।
ठूलो आवाज आउने बन्दुक पड्काउने, ढ्वाङ ठटाउने, शु-सुमा अनि एकै छिनका लागि काम गरे पनि स्थायी समाधान नभएको गन्ध आउने रसायन, ट्राइमिथाइलअमिन जस्ता कडा गन्ध आउने रसायन छर्कने । यसले पनि स्थायी समाधान नदिने, गुलेली, गुलेली लिएर लखेट्ने । एक छिनलाई राहत हुल बाँधेर लखेट्ने, एकातिर लखेट्दा अर्कातिर बाट फेरि आउने डर कायमै, कुकुर पाल्ने, कुकुरसँग पनि पछि नडराउने, रूख काट्ने, वातावरण संरक्षणको हिसाबले अमिल्दो । सही समाधान नभएको एक ठाउँमा थुनेर राख्ने, पक्राउ गर्न गाह्रो हुने र पछि फेरि व्यवस्थापन गर्न जटिलता जनावरका पुत्ला देखाउने, बाघजस्ता जनावरका पुत्लाबाट बाँदर केही समयका लागि डराए पनि पछि अभ्यस्त हुने गरेको देखिन्छ ।
साभार : बीबीसी न्यूज नेपाली लागि फणीन्द्र दाहालले तयार गरेको रिपोर्टको प्रस्तुत अंश : सम्पादक

वर्ग फ्लु गठन ....
गरिएकोछ ।
-देशका बिभिन्न जिल्लाहलाई उच्च जोखिम, मध्य जोखिम, न्युन जोखिम क्षेत्रका पमा वर्गीकरण गरी सो वमोजिम कार्यक्रमह संचालन गरिएका छन् ।
-बढी संवेदनशील क्षेत्र जस्तै पंक्षी पालनको संलग्नता भएको क्षेत्र, सीमा क्षेत्रका नाकाह, हाटबजार, कुखुरा तथा मासु बजार, सिमसार क्षेत्रहमा बढी निगरानी र सतर्कता अपनाइएकोछ ।
-बर्डफ्लुसूग मिल्दोजुल्दा लक्षण पंक्षीका अन्य रोगमा पनि हुने भएतापनि कुनै क्षेत्रमा पंक्षीको मृत्यु हुने र जनमानसमा भ्रम र त्रास फैलन सक्ने अवस्था देखिएमा तुन्त त्यसलाई केन्द्रीय, क्षेत्रीय र स्थानीय तहबाट समन्वयत्मक पमा तुन्त उच्च सरोकार राखी भ्रम निवारण गरिएकोछ ।
-रोग भित्रन सक्ने र त्यसलाई तुरुन्त नियन्त्रणमा लिनको लागि रोग नियन्त्रण र क्षतिपुर्ति कार्यविधि ९क्इए० तयार गरिएकोछ साथै आवश्यक श्रोत, साधन र जनशक्ति व्यस्थापनको योजना तयार गरी पुर्व तयारीको अवस्थामा सम्बन्धित निकाय रहेकोछ ।
-रोग देशभित्र भित्रन नदिन र भित्रेको खण्डमा अन्यत्र सार्न नदिन पोल्ट्री व्यवसायीहले अपनाउनु पर्ने जैविक सूचनाका उपायह बारे जोड दिइएको छ । ग्रामीण कुखुरा पालक कृषकहले ध्यान दिनु पर्ने सावधानीका उपायह बारे स्थानीय स्तरमा जनचेतनामूलक कार्यक्रमह संचालन गरिएकोछ । -केन्दीय स्तरका देखि स्थानीय स्तरसम्म बिभिन्न सरोकारवाला निकायहलाई रोगको जानकारी गराई सर्तक अवस्था र ाख्ने, संरचना निर्माण, सुदृढीकरण र समन्वय गर्ने कार्य जारीछ ।
-हालै विश्व बैंकको सहयोगमा बर्ड फ्लु रोग तथा रोकथाम र नियन्त्रणको तयारीका कार्यह संचालन गर्न एभिएन इन्फ्लुएन्जा नियन्त्रण आयोजना संचालनमा छ । यो आयोजना विश्व बैंकको सहयोगमा कृषि तथा सहकारी मन्त्रालय, पशु सेवा विभाग तथा स्वाथ्य तथा जनसंख्या मन्त्रालय, स्वास्थ्य सेवा विभाग मार्फत संचालित छ ।
-बर्डफ्लु रोगको रोकथाम तथा नियन्त्रणको कार्य अन्य पशुपंक्षीका रोग भन्दा भिन्न प्रकृतिको भएको र माथि उल्लेखित निकायहको मात्र प्रयासले यो कार्य सम्भव नहुने भएकाले गृह मन्त्रालय, स्थानीय विकास मन्त्रालय, सूचना तथा सञ्चार मन्त्रालय, यूनिसेफ, एफ ए ओ जस्तो बिभिन्न निकायह यस कार्यक्रममा प्रत्यक्ष पमा संलग्न छन् ।

वायोचार कृषिको लागि उपयुक्त प्रविधि

तेस्रो, यो प्रविधिले रसायनिक मललाई जैविक फोहोर प्रयोगमा नआउने तरल पदार्थ (गाईवस्तुको मल मुत्र)ले प्रतिस्थापन गर्दछ । जुन वस्तु नदी र भूमिगत पानीमा यस्तै मिसिरहेकोछ ।

मलमुत्र थपिएको बायोचारले कृषि उत्पादन नघटाई अझ उत्पादनमा थप वृद्धि सहित पूर्णतया आंशिक पमा रसायनिक मललाई प्रतिस्थापन गर्न सक्छ ।

ज्वालाको पर्दायुक्त भट्टीको पाइरोलाइसिस् तापमान (७००) डिग्री सेन्टीग्रेडबाट बनेकोबायोचार परम्परागत वा रिटोर्ट प्रविधिहरूको(४००(५००)डिग्री सेन्टीग्रेड तापमानमा बनाएको बायाचार भन्दा धेरैसतही क्षेत्रफल युक्त र अधिकार कार्वन संचित क्षमता भएको वायोचार बन्छ । जसमा उच्च पोषक तत्व धारण गर्नेक्षमता धेरै हुन्छ । कच्चा पदार्थकम अन्तर्निहित तत्व कणको आकार र पानीको मात्रा आदिको आधार वायोचारको निर्माण अनुपात निभर्र गर्दछ । सामान्यतया, वायोचारको परिमाण सुख्खा बायोमासको १५ प्रतिशत र ३० प्रतिशतको बीचमा पर्दछ । समग्रमा, उच्च तापमान भएको ज्वालालाई पर्दाको पमा प्रयोग गरी बनाइएको बायोचार कम तापमान भएको परम्परागत प्रविधिहरू भन्दा पनि उच्च गुणस्तरको भएको अपैक्षा गर्न सकिन्छ ।

बाली उत्पादनमा बायोचारको प्रयोग :

बायोचारमा आधारित मल माटोको उर्वरा शक्ति वा बालीको उत्पादन क्षमता वृद्धि गर्ने एक वस्तुहो । यसले बालीलाई जलवायु परिवर्तनको नकारात्मक प्रभावहरूको सामना गर्न मद्दत गर्दछ । र महँगो रसायनिक मलको आवश्यकतालाई समेत कम गर्छ । हुनत बायोचार आफैमा मल होइन, योएक घिरौंलाको जालो जस्तै स्पन्ज आकारको वस्तुहो । जसले जैविक पोषक तत्व (उदाहरणका लागि पशुमुत्र र पानी) समातेर राख्छ । बिवाहरूलाई उपलब्ध गराउँछ । कोन(टिकी बायोचारको सतही क्षेत्रफल ४०० वर्गमिटर प्रति ग्राम जति रहनेगर्दछ । जसलेआफ्नो तौल भन्दा ६ गुणा बढी पानीको तौल धारणा गर्न सक्ने क्षमता राख्दछ । र विस्तारैजरालाईउपलब्ध गराउने कौषलता समेत राख्दछ । यी बायोचारमा आधारित वृद्धिका चरणमा आवश्यक भएजति पोषक मल बालीको जरा नजिक लगाएपछि बोटहरूले आवश्यक पौष्टिक तत्व लिन सक्छन् । बायोचारले पौष्टिक तत्वलाई जराकै वरि परि पकडेर राख्दछ । र ठूलो पानीमा पनि यसलाई बगेर जान दिँदैन । जरामा बायोचार र तरल जैविक पोषकको संयोजन गराउँदा अर्गानिक बायोचार मलले रसायनिक मलले जस्तै कृषि उत्पादनमा वृद्धि गर्दछ । र यसको सही प्रयोग ले अझ उपज बढाउँछ । बायोचारलाई पशुको मलमुत्र सोस्न मलखादमा राखिए पछि बनेको बायोचार (मलमुत्रको मिश्रण) पोषक तत्व सहितको बायोचार) बन्छ । जसमा नाइट्रोजन १० केजी र पोटासियम १० केजी प्रति घन मिटर बायोचार हँदछ । दुई गाईका भएकोएक किसान परिवारले वर्षमा ७ देखि १० घन मिटर अर्गानिक बायोचार उत्पादन गर्नसक्छ । यति मात्रको अर्गानिक मलमा १२० केजी नाइट्रोजन हुन्छ । जसकोबजार मूल्य .१० हजार भन्दा बढी हुन्छ । यो आधा हेक्टर खेतबारीलाई आवश्यक पर्ने वार्षिक मलको लागि पर्याप्त हुन्छ ।

यो बायोचार बनाउने विधिले मलमा पोषक तत्व को दक्षता बढाउँछ । र सुख्खा वातावरणमा बालीलाई थप मजबुत बनाउँछ । एडीबी परियोजना अन्तर्गत १४ गाउँमा गरिएको परिक्षणबाट बायोचार र गाईको पिसाब संयाजनले बालीको उत्पादन बढेको पाइएकोछ । गोलभेडामा २०० प्रतिशत र फर्सिमा ३०० प्रतिशत सम्म उत्पादन बढेको पाइएकोछ । यसले खेतीबाट हुने खुद मुनाफामा वृद्धि गराउँदछ ।

हरित गृह ग्याँसको मात्रा कम :

बायोचारले तीन तरिकाबाट हरित गृह ग्याँस कम गर्नयोगदान पुऱ्याउँछ । पहिले बायोचार को उत्पादनको अर्थ किसानले बालीको खेरजाने जैविक अवशेषलाई तह मात्र लगाउन भनि पोल्दैनन्, जसले कार्वन उत्सर्जन पनि कम हुन्छ । दोस्रो बायोचार माटोमा सजिलै विघटित हुँदैन र यो लामो समय सम्म कार्वन सन्चित गर्ने तत्वको पमा रहन्छ । तेस्रो, यो प्रविधिले रसायनिक मललाई जैविक फोहोर प्रयोगमा नआउने तरल पदार्थ (गाईवस्तुको मल मुत्र)ले प्रतिस्थापन गर्दछ । जुन वस्तु नदी र भूमिगत पानीमा यस्तै मिसिरहेकोछ । गाईवस्तुको पिसाबलाई मलको पमा प्रयोग गर्नाले वातावरणमा नाइट्रस् अक्साइडकोमात्रा कम गर्छ । जुन एक हरित गृह ग्याँस हो जसलेजलवायु परिवर्तनमा कार्वन डाइअक्साइड भन्दा ३०० गुणा बढी असर पार्छ । जम्मा जम्मी एक टन जैविक बायोचार मलको उत्पादन र प्रयोगले कार्वन डाइअक्साइड कम्तिमा तीन टन बराबरको कम गर्न सक्छ ।

निष्कर्ष :

पशु(मुत्रमिश्रण गरिएको बायोचारले महँगो रसायनिक मललाई पूर्ण वा आंशिक पमा कुनै पनि बालीको उत्पादनमा कमी आउन नदिई र अझ प्रष्ट भन्दा पर्याप्त उत्पाद बढाएर प्रतिस्थापन गर्नसक्छ । यसले हरित गृह ग्याँस उत्सर्जन कम गर्न, माटोको गुणस्तर सुधार गर्नर खेतीबाट हुने आयमा मनग्य वृद्धि गराउँदछ ।

बाली उत्पादनमा सुधार ल्याउन बायोचारको प्रयोग :

बायोचार मुलतः कोइला हो, तर यसलाई जलाउनुको सट्टा कृषि लगायत अन्य प्रयोजनको लागि प्रयोग गरिन्छ । कृषि क्षेत्रमा यो एक माटो संशोधनको लागि प्रयोग गरिनेर बोट बिवालाई आवश्यक पर्ने पौष्टिक पर्दा बोक्ने जैविक पदार्थहो। यसका

साथै यसलाई पौष्टिक पदार्थयुक्त पशु-आहारा निर्माण, तरल र ठोस मल व्यवस्थापन र लामो समय सम्म माटोमा कार्वन सन्चित गरिने प्रयोजन कोलागि समेत प्रयोग गर्न सकिन्छ । बायोमास जस्तै(मकै या अन्य बालीको अवशेष धानको ठुटा, वनमारा जस्तो झाडीयुक्त झारपातहरू पशुको खानाको अवशेष आदिलाई सीमित वा अक्सिजन नभएको वातावरणमा ४०० डिग्री सेन्टीग्रेड भन्दा बढी तापक्रममा तताएर बायोचार उत्पादन गर्न सकिन्छ ।

पछिल्लो बीस वर्ष देखि बायोचारको उत्पादनलाई यसको उत्पादन मूल्य बढी भएको कारणले विकासोन्मुख देशहरूमा औद्योगिकीकरण गर्न एउटा चुनौतीपूर्ण अवस्थामा रहेको थियो। तर कोन-टिकी किल्न९प्यल(तष्पष ्पलि० जस्तोकम लागतमा बायोचार उत्पादन गर्न सकिने उपकरण र प्रविधिले किसानहरूलाई सानो परिमाणमा बायोचार उत्पादन गर्नसम्भव बनाएकोछ । एडीबी ९बम्द्य० परियोजना अन्तर्गत (कोन-टिकी प्रकारको भट्टी सफलतापूर्वक नेपालमा परिक्षण गरिएकोछ । र २०१६ कोप्रारम्भमा १५० भन्दा बढी किसानले आफै निर्माण समेत गरेका छन् । र उक्त भट्टीमा बायोचार उत्पादन पनि शु गरिसकेका छन् ।

कृषक स्तरीय बायोचार उत्पादन कोन-टिकी भट्टीको सिद्धान्त भनेको सोली आकार को धात अथवा माटोको खाल्टोका भट्टीमा जैविक पदार्थलाई तहतह गर्दैबालेर निकालेको आगोको ज्वालालाई पर्दाको पमा प्रयोग गरि बाँकी जैविक पदार्थ टुक्र्याउने विधि नैहो ।

भट्टीमा आगो शु गरेपछि जलेको स(साना टुक्राहरूलाई फैलाएर भट्टीको तल्लो पिँधमा छरेर एक पातलो तह बनाइन्छ । त्यसपछि बायोमासको स(साना टुक्राहलाई तह(तह गरी थप्दै बालिन्छ । यसरी निस्कको आगोले थिचिएको बायोमासको टुक्राबाट निस्कदैगर को ग्याँस माथि बढ्दैगर्दा भट्टीमा पस्न खाज्दैगरेको हावामा रहेको अक्सिजनसँग बल्दै अक्सिजनलाई छिर्ननदिनेगरि रोक्दछ । जब कारवोनाइजिङ बायोमासको बाहिरी भागमा केही खरानी जस्तो वस्तुदेखिन थाल्छ ।, तब बायोमासको अकोपत्र त्यसमाथि थप्दैजानु पर्दछ । माथि रहेकोआगोर तल्लोतहमा रहेको पाइरोलाइसिस् हुँदै गरेको तातो तहबाट निस्केको संवाहित एवं उज्जवलित उर्जा (Convected en_ rgy and radiant energy) लेताजा बायोमासलाई तताउँछ । आगोको क्षेत्रमा बनेको ज्वालाले पर्दाबनि तल रहेको बायोचार लाई भष्म हुनबाट बचाउँछ । र सबै धुँवा र ग्याँसलाई सफेद हुनेगरि बाल्दछ । मेटल भट्टी अथवा माटोको खाल्टोमा बायोचार ननिभिउनजेल सम्म घसेटा (वायोमास) बाल्ने प्रकृया दोहोइरहनु पर्दछ । यो पाइरोलाइसिस् प्रक्रियलाई पानी वा गाइवस्तुको पिसाब हाली वा पानी सजिलै उपलब्ध नभएको ठाउँमा माटोले छोपेर पनि अन्त र्गन सकिन्छ ।

साना एरेटरह प्रयोग गर्न सकिन्छ एरेटरको मद्दतले पानीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढ्दछ ।

बायोचारको गुणस्तर :

आगाको ज्वालाको पर्दापी भट्टीबाट बनेको बायोचारको गुणस्तर यूरोपेली बायोचार प्रमाणपत्र (EBC) मा साथै अमेरिका अन्तराष्ट्रिय बायोचार इनिसिएटिभ (IBI) हरूलेपनि प्रमाणित गरेका छन्। यसमा शक्ति शाली हरितगृह ग्याँस (GHG) र अन्य विषाक्त पदार्थको उत्सर्जन धेरै कम हुन्छ ।

अक्वारियम व्यवस्थापन .....

उत्पादन हुन सक्छन् र तिबाट माछालाइ बचाउन ०.१-०.२५ पि.पि.एम.पोटास वा ०.०५ पि.पि एम मालाकाइट ग्राम प्राविधिकको सहयोगमा समय(समयमा प्रयोग गर्नु पर्दछ ।

एक्वारियममा पानीका तापक्रम व्यवस्थापन :

चिसो (शीतोष्ण) ठाउँमा एक्वारियममा विवा र माछासूगै राखेको हुन्छ त्यसमा पानीको तातो राख्न दुःख उठाउनु पर्दैन । गर्मी ठाउमा समशितोष्ण ठाउँमा वर्षको हरेक मासमा हावापानी फरक-फरक हुने भएकोले एक्वारियममा वातावरण पनि परिवर्तन भै राखेको हुन्छ । तसर्थ ती स्थानहमा कृतिम तरिकाले पानीको तापक्रम व्यवस्थापन गनु पर्ने अवस्था आउँदछ । एक्वारियममा पानीको तापक्रम सामन्यतया २२-२८ डिग्री सेन्टीग्रेडको हाराहारीमा राख्नु पर्दछ । सामन्यतया एक वाटको हिटर प्रयोग गर्दा २ लिटर सम्म पानी आवश्यकता अनुपको तापक्रममा राख्न सकिन्छ । यस हिसाबले १०० लिटर क्षमताको एक्वारियमको लागि ५० वाटको हिटर राख्नु पर्दछ ।

एक्वारियमलाई सफा गर्ने क्रममा माछा बाहिर निकाल्दा माछालाई एक्वारियममा पुरा पानीमा बाहिर कुनै भाँडोमा राख्नु पर्दछ । यसरी बाहिर निकाल्दा एक्वारियममा माछालाई एक्वारियमको पानीको तापक्रमको तुलनामा ५ डिग्री सेन्टीग्रेड भन्दा कम तापक्रममा राख्नु हुदैन नत्र एक्वारियमका सबै माछा मर्दछ ।

पानीमा अक्सिजन :

एक्वारियमको पानीमा अक्सिजनको कमी हुन दिनुहुँदैन । अक्सिजन आपुर्तिको लागि बजारमा उपलब्ध हुने साना एरेटरह प्रयोग गर्न सकिन्छ एरेटरको मद्दतले पानीमा घुलित अक्सिजनको मात्रा बढ्दछ । पानीमा घुलित अक्सिजन ५-८ पि.पि.एम हुनु पर्दछ । ५ पि.पि.एम भन्दा कम अक्सिजनमा माछाले आहार खादैन र माछा पानीको सतहको माथि आई मर्न थाल्दछ । एक्वारियममा र ातीको बेला अनिवार्य पले एरेटर चलाउनु पर्दछ । किनकी रातमा एक्वारियम राखिएको हरियो बिवाले पानी अक्सिजन सोस्दछ र माछाले पनि अक्सिजन शोषण गर्दछ । यदि एक्वारियममा धेरै संख्यामा माछा राखिएको छ भने घुलित अक्सिजनको मात्रमा धेरै विचार पुऱ्याउनु पर्दछ ।

एक्वारियममा पालिने माछाका किसिम :

एकवारियममा पाल्न उपयुक्त उष्ण तथा उपोष्ण स्थानमा हुने विदेशी जातका माछा हाल बजारमा उपलब्ध छन् । त्यस्तै केही उपयुक्त स्वदेशी एक्वारियम माछाह समेत उपलब्ध छन् । स्वास्थ एक्वारियमका माछाहका लागि एक्वारियमको तामक्रम बढाउने झन्झट उठाई रहुन पर्दैन । एक्वारियममा राखिने माछा र विवा एक अर्काको परिपुरक हुन् । विवाहमा खनिज लवणबाट कार्वनिक पदार्थमा परिवर्तन गर्ने शक्ति हुन्छ त्यस्तै माछाद्धारा विसर्जित मल ब्वाक्टोरिया तथा अन्य सुक्ष्म जीवहबाट खनिज लवणमा परिवर्तित भई विवाको खाद्य पदार्थमा वदलिन्छन् । विवा माछाको लागि आहारको पमा पनि प्रयुक्त हुन्छ विवाहले माछाको लागि आवश्यक पर्ने अक्सिजन उत्पादन गर्दछन् भने । माछाबाट उत्पादित कार्वनडाई अक्साइड विवाद्धारा आफ्नो खाना बनाउन प्रकाश संश्लेषणमा प्रयोग हुन्छ ।

सामन्यतया रोग प्रतिरोधी रंगी माछा एक्वारियमको लागि उपयुक्त हुन्छ । एक्वारियम माछाको लागि पोषण निम्ति विशेष ध्यान पुऱ्याउनु पर्दछ । तर माछाको आहार व्यवस्थापन गर्दा एक्वारियमको वातावरणलाई ध्यानमा राख्नु पर्ने हुन्छ ।

स्रोतः कृषि सुचना तथा सन्चार केन्द्र ।

New UN Report: Climate crisis affects food security of three in four Latin American and Caribbean countries

Press release | 29 January 2025
Latin America and the Caribbean Resilience
Climate change Food Security

Hunger and Food Insecurity Declined for the Second Consecutive Year

Santiago de Chile, 27 January 2025 - JOINT PRESS RELEASE BY FAO, IFAD, PAHO/WHO, WFP and UNICEF. Changing patterns of climate variability and extreme weather events are negatively affecting all dimensions of

food security and exacerbating other underlying causes of malnutrition in all its forms in Latin America and the Caribbean, according to the 2024 Regional Overview of Food Security and Nutrition. The report, published today, states that Latin America and the Caribbean is the second-most exposed region in the world to extreme weather events, following Asia.

In this region, at least 20 countries (74 percent of analyzed countries) face a high frequency of such events, indicating significant exposure, and 14 (52 percent) are considered vulnerable, as they are more likely to experience increased undernourishment due to these phenomena. The impact of extreme weather events is further worsened by persistent structural challenge, including conflicts, economic slowdowns, crises, and underlying factors such as high levels of inequality, lack of access to affordable healthy diets, and unhealthy food environments.

According to the report, between 2019 and 2023, the prevalence of undernourishment increased by 1.5 percentage points in countries affected by climate variability and extremes. The situation is worse in countries experiencing economic recessions. The most vulnerable populations are disproportionately affected, as they have fewer resources to adapt.

The report underscores the urgent need to accelerate action to build resilience within agrifood systems, which are critical for the region's progress toward eradicating hunger and malnutrition in all its forms.

The report emphasizes that ensuring the long-term sustainability of agrifood systems is essential.

According to the report, hunger affected 41 million people in the region in 2023. This represents a decrease of 2.9 million people compared to 2022 and 4.3 million compared to 2021. However, despite regional progress, disparities persist among subregions. Hunger prevalence has increased over the last two years in the Caribbean, reaching 17.2 percent, while it has remained relatively stable in Mesoamerica, at 5.8 percent.

Regarding moderate or severe food insecurity, the region also showed progress for the second consecutive year, falling below the world average for the first time in 10 years. A total of 187.6 million people in the region experienced food insecurity, 19.7 million fewer than in 2022 and 37.3 million fewer than in 2021.

This reduction is attributed to the economic recovery of several South American countries, driven by social protection programs, post-pandemic economic efforts, and targeted policies to improve food access.

The report also highlights that food insecurity disproportionately affects certain population groups, such as rural communities and women. The gender gap in Latin America and the Caribbean remains higher than the global average.

The Challenge of Malnutrition Amid Climate Variability

FAO Assistant Director-General and Regional Representative for Latin America and the Caribbean, Mario Lubetkin highlighted the relevance of the Regional Overview 2024 considering that: "Climate variability and extremes are a threat for the stability of food security and nutrition. He added: "the importance of implementing a comprehensive response, based on policies and actions designed to

strengthen the capacity of agri-food systems. This resilience allows us to anticipate, prevent, absorb, adapt, and transform in a positive, efficient and effective way against various risks, including the challenges associated with climate change and extreme events."

Regarding malnutrition, the report states that in 2022, stunting affected 22.3 percent of children under five globally. In Latin America and the Caribbean, the prevalence was estimated at 11.5 percent, significantly below the global average. While the region has made notable progress since the turn of the millennium, progress has slowed in recent years.

"In Latin America and the Caribbean, one in ten children under five lives with stunting. Undernourishment and overweight coexist in the region, exacerbated by high exposure and vulnerability to climate events in the most affected communities. This double burden of malnutrition daily threatens the full development of children," said Karin Hulshof, UNICEF Regional Director a.i. for Latin America and the Caribbean. "Any decision on climate action must prioritize the right to food and nutrition for children, women, and families."

In 2022, 5.6 percent of children under five globally were overweight, compared to 8.6 percent in Latin America and the Caribbean-3.0 percentage points above the global estimate. The regional prevalence has also grown faster than the global rate, increasing by 1.2 percentage points between 2012 and 2022, compared to only 0.1 percentage points globally. The region's trends vary significantly, with South America mainly driving the increase, while Mesoamerica and the Caribbean have shown greater stability in recent years.

The report also identifies economic barriers to accessing healthy diets as a critical issue. In 2022, 182.9 million people in Latin America and the Caribbean could not afford a healthy diet. This marks an improvement of 2.4 percentage points compared to 2021, meaning 14.3 million more people can now afford a healthy diet.

"Overweight and obesity are growing challenges in the region and key risk factors for non-communicable diseases. A healthy diet is the foundation for health, well-being, and optimal growth and development. PAHO positions health as a cornerstone for transforming food systems, promoting fiscal policies such as taxes, public food procurement policies, regulations on advertising (including breast milk substitutes), food safety, product reformulation, and front-of-pack labeling," said Jarbas Barbosa, Director of the Pan American Health Organization. Disparities also persist among subregions in access to healthy diets. In the Caribbean, 50 percent of the population (22.2 million people) could not afford a healthy diet, followed by Mesoamerica at 26.3 percent (47.1 million people) and South America at 26 percent (113.6 million people). This highlights the need to focus on vulnerable populations exposed to extreme climate events.

"Climate shocks are making it increasingly difficult for families across Latin America and the Caribbean to produce, transport, and access food. Frequent storms and floods are destroying homes and farmland, while drought and erratic rainfall are wiping out crops before they can grow," said Lola Castro, WFP's Regional Director for Latin America and the Caribbean. "As extreme weather events intensify, WFP is working with communities and governments to strengthen food security, protect the most vulnerable and build resilient food systems that can withstand the climate crisis", she added.

The agencies emphasized the need to further accelerate investments and actions to create long-term capacities to address climate variability and extreme weather events.

Rossana Polastri, Regional Director for Latin America and the Caribbean at IFAD, stated: "We are making progress in the fight against hunger, but the numbers still exceed pre-pandemic levels, showing there is much work to be done. We must redouble efforts to adapt food systems to the effects of climate change, whose negative impacts exacerbate food insecurity. To achieve this, we need to invest more in rural areas, ensuring that small-scale producers have access to basic infrastructure, climate information systems, sustainable agricultural practices, and financial products to cope with extreme events and climate variability. Additionally, we must invest in women and the most vulnerable groups to ensure that progress in reducing hunger leaves no one behind."

The 2024 Regional Overview of Food Security and Nutrition is a joint publication by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO), the International Fund for Agricultural Development (IFAD), the Pan American Health Organization/World Health Organization (PAHO/WHO), the World Food Programme (WFP), and the United Nations Children's Fund (UNICEF).

Press release No.: IFAD/07/2025

IFAD is an international financial institution and a United Nations specialized agency. Based in Rome - the United Nations food and agriculture hub - IFAD invests in rural people, empowering them to reduce poverty, increase food security, improve nutrition and strengthen resilience. Since 1978, we have provided more than US$24 billion in grants and low-interest loans to fund projects in developing countries.

Gaza: Immediate action must combine emergency relief with the restoration of local food production

Latest geospatial assessment from FAO and UNOSAT highlights devastating impact of conflict on agrifood systems infrastructure

A geospatial assessment carried out by FAO and UNOSAT between October and December 2024 reveals that the extent of the damage to Gaza's agricultural land has reached unprecedented levels.

28/01/2025

Rome - The ceasefire is the first step in delivering emergency relief and rebuilding local food production in the Gaza Strip, where more than 2 million people urgently need assistance due to the collapse of agricultural output, according to the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO).

"The ceasefire provides a critical opportunity to address the catastrophic food crisis in Gaza by enabling emergency aid delivery and initiating early recovery efforts. But this is just the beginning of a long journey to recover from the devastation. We will need sustained peace and access to meet the immense needs and ensure no one in Gaza is left behind," said FAO Deputy Director-General Beth Bechdol.

Bechdol said FAO is committed to ensuring long-term food security. In the meantime, immediate recovery efforts will prioritize rebuilding agrifood infrastructure, such as greenhouses, wells and solar systems, and scaling up the delivery of critical agricultural inputs to restore local food production.

"These complementary actions to strengthen resilience represent a bridge between short-term activities and longer-term development interventions to help communities rebuild and recover from crises, restore hope, and uphold the Right to Food," Bechdol said.

The 15-month conflict has led to severe food insecurity for the entire population of the Gaza Strip, with communities on the brink of starvation.

The latest geospatial assessment carried out by FAO and the United Nations Satellite Centre (UNOSAT) between October and December 2024 reveals that the extent of the damage to Gaza's agricultural land has reached unprecedented levels.

According to the assessment, 75 percent of fields once used to grow crops, as well as olive tree orchards, have been damaged or destroyed. Over two-thirds of agricultural wells (1,531 in total) are no longer functional, crippling irrigation. Cattle losses are at 96 percent, milk production has nearly halted, and only 1 percent of poultry remains alive. The fishing sector is also on the brink of collapse, further worsening food insecurity.

"Agriculture must be at the heart of emergency and recovery efforts," Bechdol said. "Immediate action must combine emergency relief - food, water, and medical aid - but at the same time, restore local food production. Supporting farmers, herders and fishers now ensures fresh, nutritious food tomorrow," Bechdol said.

Before the start of the conflict, agriculture accounted for approximately 10 percent of Gaza's economy, with more than 560,000 people relying entirely or partially on cropping, herding, or fishing for their livelihoods. Gaza's agriculture and fisheries exports amounted to $67.3 million in 2022, primarily fresh crops such as strawberries, tomatoes, cucumbers, eggplants, sweet peppers and fresh fish.

According to FAO, rebuilding Gaza's agricultural sector will be extremely expensive and will take years, if not decades.

In the immediate future, FAO is seeking $74.5 million to assist 154,100 farmers, herders, and fisher men and women with emergency agricultural inputs and technical support, assuming continued stability provided by the ceasefire and improved access and delivery conditions. Investing in agriculture will restore dignity, ensure nutritious food, and lay the foundation for a resilient, self-reliant agrifood system in Gaza.

Lifting the ban on private imports is also crucial for scaling up humanitarian efforts, reactivating local food production, and ensuring a diversified food supply to complement humanitarian aid. The resumption of commercial imports at scale is indispensable to allow rehabilitation efforts to begin.

FAO's emergency response

To date, FAO has distributed

Continue ...... 36 page

The skills that saved one Georgian woman's life

Innovative cheesemaking provided the income for medical treatment and forged a community leader

Nino Kavtaradze's skills and experience processing fruits and making cheeses provided her with income for vital cancer treatment and equipped her to act as Lead Farmer in an FAO initiative.

12/02/2025

For Nino Kavtaradze, the income which she makes using her skills and decades of experience producing dried fruits, jams and distinctive Georgian cheeses has literally meant the difference between sickness and health.

Nearly 20 years ago, she explains, "I was diagnosed with a severe disease - cancer," Nino says. "The sales of dried fruits and tklapi [sheets of dried fruit puree which roll up like leather] was one of the key income sources which supported my health, covering my medical fees."

She spent years undergoing multiple rounds of chemotherapy. All the while, she says that she concentrated on running her home-based business in the country's northwestern mountains to keep her mind busy on the day-to-day.

This focus and honing her expertise allowed her to play a key role as a Lead Farmer in a project which aims to improve the resilience and economic empowerment of smallholder women dairy farmers.

That came about when she met a fellow cheese producer who was running a Farmer Field School, as part of an initiative implemented by the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) in partnership with the United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women (UN Women) and funded by the Swiss Agency for Development and Cooperation. She asked Nino if she would be interested in doing the same - and if so, could she find 15 women to take part

The determination that had helped her overcome cancer kicked in and she did more than that. Nino found 30 local women dairy farmers who were interested in participating in the FAO Farmer Field School, where farmers learn from each other, with the technical guidance of FAO food technologists, agronomists and veterinarians. The school covers a range of subjects from food safety, animal care and vaccinations to the production of new types of dairy and processed fruit and vegetables, as well as business management and gender equality.

Although she has worked as dairy farmer for 30 years, Nino still gained new knowledge from the FAO Farmer Field School, which she hosted in her home for 30 women farmers. ©FAO/Guram Saqvarelidze

Based on the knowledge shared by FAO, the women exchanged experiences on animal management, milk and dairy production, hygiene and modern food safety practices.

Nino says that even though she has worked as a dairy farmer for 30 years, she still gained useful new knowledge from the trainings. The basic equipment provided to her by FAO has also boosted production, safety and competitiveness.

Nino is especially happy with the FAO-provided grinding mill, which saves her money as she no longer has to buy processed animal feed. "We will not have to buy corn since we have corn fields, and I will somehow manage to purchase wheat and barley. When we grind the grains, feeding our livestock will not be as costly and our profits will increase."

FAO also provided Nino with small dairy production equipment such as a milk pasteurizer, a vacuum sealer and specialized containers. With these, she has taken her cheese production to a whole new level, offering her own brand of Ninoseuli (which translates as "Ninoian") innovative cheese varieties.

"I wanted my cheeses to stand out," Nino highlights, "This is why I added dried fruits to my products and started creating cheese with dried figs, plums and kiwi."

By partnering with Nino and her fellow Lead Farmers, FAO has helped more than 600 smallholder women dairy farmers to produce a range of cheese varieties ©FAO/ Guram Saqvarelidze

Another "Ninoian" experiment was making sweet jams with spicy peppers.

Continue ...... 36 page

FAO ensures transparency and quality in measuring SDG 2 (Zero Hunger) Indicators

Statement of the Food and Agriculture Organization of the United Nations FAO Report: The State of Food Security and Nutrition in the World 2024

06/02/2025 Rome - The current era is marked by escalating conflicts, increasing frequency and intensity of extreme weather events and disasters, and profound economic shocks that drive migration as people seek to escape harsh conditions.

Against this backdrop, the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) reaffirms its unwavering commitment, enshrined in its Constitution, to collect, analyze, interpret, and disseminate information on nutrition, food security, and agriculture.

FAO's work in this domain has since been acknowledged by governments and many other stakeholders for its neutrality, reliability, and rigor.

This work began in 1946 with the First World Food Survey and continued through 1996, when 192 countries at the World Food Summit recognized FAO's hunger statistics as a global benchmark.

From 1999 to 2015, FAO's Prevalence of Undernourishment (PoU) indicator served as the global standard for tracking progress toward the first Millennium Development Goal - eradicating hunger.

Also in 1999, FAO was tasked by its member countries to publish the annual State of Food Insecurity in the World (SOFI) report.

In 2015, with the adoption of the 2030 Agenda for Sustainable Development, FAO was once again recognized as a neutral, reputable, and trusted organization responsible for monitoring key aspects of the Agenda, including food security. In response, FAO has collaborated with four other UN agencies - WFP, UNICEF, WHO, and IFAD - to continue producing timely, reliable, and relevant data through the annual SOFI, which has been renamed as State of Food Security and Nutrition in the World report.

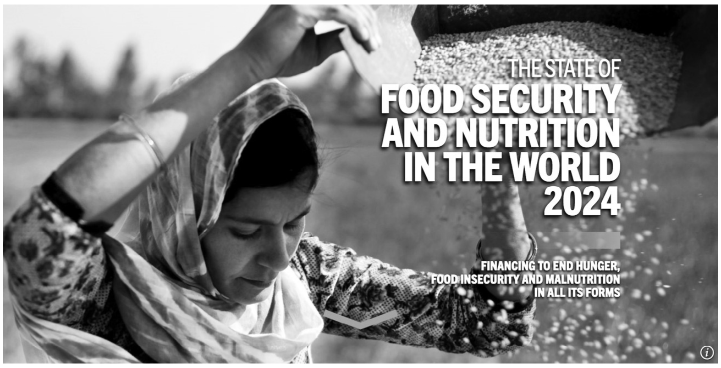

FAO employs rigorous statistical methods to generate food security data, particularly the Prevalence of Undernourishment (PoU) indicator. These methods have undergone extensive scrutiny, peer review, and evaluation by leading global experts. The PoU methodology was formally approved by member countries at the United Nations Statistical Commission in March 2017, endorsed by the Economic and Social Council (ECOSOC) in June 2017, and ultimately adopted by the UN General Assembly in July 2017 as part of the SDG indicator framework.

The data used in these estimations, particularly on food availability, are requested and received from national authorities in each member country. When national data are unavailable, FAO employs rigorous, transparent statistical processes to derive estimates using the best available sources.

FAO ensures that its data sources and methodologies are extensively documented and publicly accessible. Furthermore, the Organization collaborates closely with national authorities to clarify statistical processes and methodologies in a highly transparent manner. FAO also conducts extensive capacity-building programs to strengthen institutional and technical competencies in member countries, encouraging the computation of national-level indicators and relevant statistics on agriculture and food security.

FAO adheres to the highest professional standards in data collection, analysis, and dissemination, aligning with the Principles Governing International Statistical Activities. The Organization follows strategies and priorities set by member countries, in line with the Paris Declaration on Aid Effectiveness, the Accra Agenda for Action, and the Dakar and Busan Declarations. Additionally, FAO promotes the adoption of international statistical standards developed in close consultation with national statistical authorities.

FAO has a proven track record of collaboration, transparency, accountability, and mutual respect in its relationships with national authorities. The Organization welcomes open, transparent, and documented dialogue with member countries regarding its work, always assuring the highest standards of technical expertise, transparency, and neutrality.

Benchmark for world food commodity prices down in January

Maize storage in Kazakhstan.

07/02/2025

Rome - The FAO Food Price Index, the benchmark for world food commodity prices, declined in January, averaging 124.9 points during the month, down 1.6 percent from its December level. The drop was driven by significant decreases in the international quotations for vegetable oils and sugar, the Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO) reported Friday.

The index, which tracks monthly changes in the international prices of a set of globally-traded food commodities, was 6.2 percent higher than its corresponding level

one year ago but remained 22.0 percent below its peak reached in March 2022.

The FAO Sugar Price Index was down 6.8 percent from December and 18.5 percent from its year-earlier level, mainly due to improved global supply prospects as a result of generally favourable weather in Brazil and the Indian Government's decision to resume sugar exports.

The FAO Vegetable Oil Price Index decreased by 5.6 percent from the previous month, reversing a recent increase, though it remained 24.9 percent higher than a year ago. The decline in January was mainly driven by lower world prices of palm and rapeseed oils, while those for soy and sunflower oils remained stable.

The FAO Meat Price Index also dropped, falling by 1.4 percent in January, as lower international ovine, pig and poultry meat prices outweighed an increase in bovine meat quotations.

Meanwhile, the FAO Cereal Price Index increased by 0.3 percent from December but remained 6.9 percent below its January 2024 level. Wheat export prices dropped only slightly, while maize prices increased, partly due to lower production and stock forecasts for the United States of America. The FAO All Rice Price Index declined by 4.7 percent in January amid ample exportable supplies.

The FAO Dairy Price Index increased by 2.4 percent from December and was up 20.4 percent from its January 2024 level. The rise was driven by a 7.6 percent monthly surge in international cheese quotations, which outweighed declines in butter and milk powder prices.

New forecasts for major cereal crops in the year ahead FAO also released a new Cereal Supply and Demand Brief on Friday, with fresh insights on cropping trends in 2025.

The winter wheat planting season in the northern hemisphere concluded in January, with early indications pointing to increased sowings in France, Germany and the United Kingdom and a reduction in the Russian Federation, all influenced by weather conditions.

Maize harvests in the southern hemisphere will begin in the second quarter of 2025, with early indications suggesting improved yields in Argentina and Brazil, while record-high maize prices have driven an increase in plantings in South Africa.

FAO has raised its forecast for world cereal utilization in 2024/25, now estimated to rise by 0.9 percent to 2 869 million tonnes, primarily driven by higher expected use of maize for animal feed.

World cereal stocks are now predicted to decline by 2.2 percent by the close of seasons in 2025, mostly due to an anticipated significant contraction in maize stocks in the United States of America. The global cereal stocks-to-use ratio in 2024/25 is expected to fall but to still remain at a "comfortable level" of 29.8 percent.

International trade in cereals in 2024/25 is forecast to contract by 5.6 percent compared to the previous year to 483.5 million tonnes, largely due to lower demand from China for barley, maize and wheat.

FAO has also revised its forecast for global production in 2024, lowering it to just under 2 841 million tonnes, a 0.6 percent drop from 2023. The new forecast reflects a significant reduction in maize output in the United States of America, where late-season moisture stress curbed yields. At the same time, official production estimates for rice in China, Mali, Nepal and Viet Nam have come in higher than anticipated, resulting in a new global rice output forecast of 539.4 million tonnes in 2024/25, a 0.9 percent annual increase and an all-time high.

IFAD and India reinforce commitment towards inclusive agricultural growth

Press release | 27 January 2025

New Delhi, 25 January 2025: Donal Brown, Associate Vice-President for Department of Country Operations at the UN's International Fund for Agriculture Development (IFAD) concluded today a four-day visit to India to meet with authorities, visit successful IFAD-supported projects and reinforce the commitment of the UN's international financial institution to promote inclusive and sustainable agricultural growth in the country.

"IFAD is dedicated to helping develop India's rural communities by supporting small-scale farmers to sustainably increase their production," said Brown. "IFAD's partnership with India, a global leader in rural innovation, is a powerful example of how collaboration can empower rural communities and create sustainable pathways out of poverty," he added.

During his visit, Brown met with Devesh Chaturvedi, Secretary, Ministry of Agriculture, Government of India, and Manisha Sinha, Additional Secretary, Department of Economic Affairs, as well as senior officials in the Maharashtra government.

Over the past 30 years, India has made considerable progress in reducing poverty with a multidimensional approach that takes into account deprivations in health, education and living standards. Yet, 11 per cent of the population remains multidimensionally poor. Given that over 40 per cent of India's workforce is still engaged in farming and related activities, investing in rural areas is critical to reduce poverty and improve livelihoods.

Led by Brown, the IFAD delegation include Pieternel Boogard, Managing Director for Office of Technical Delivery, and Abde–lkarim Sma, India Country Director a.i. and Lead Regional Economist for Asia and the Pacific at IFAD, saw first-hand the impact of such investment.

In the western state of Maharashtra, the delegation visited participants of Nav Tejaswini, an IFAD-supported project working with rural women and their families. This initiative aims to provide access to finance to at least 1 million rural women. The project encourages participants to start or grow their businesses and provides access to specific training.

The delegation met with female community managers in Nagpur and visited a processing unit for lentils to learn how they work with farmers. They also visited a Centre for Excellence, which is a collaboration between the nodal agency for women empowerment programs MAVIM (Maharashtra Arthik Vikas Mahamandal), IFAD and the Gates Foundation as part of a Gender Transformative Mechanism (GTM) grant to expand the scope of work of Nav Tejaswini to gender equality and women empowerment.

The delegation met Sujata Saunik, Chief Secretary, Maharashtra, and Vanadana Krishna, Secretary, Women and Child Development, Maharashtra, to discuss the impact and progress of the partnership.

"Meeting with the women of Nav Tejaswini was special. I admire their drive to find jobs, start businesses and build better lives for themselves and their families. Their success is obvious. They prove how investing in people can transform their lives. This is what empowerment is all about," said Boogard.

India is a founding member of IFAD and the partnership spans over 45 years. India is not only among the largest recipients of IFAD's investments, but also a significant contributor in terms of both financial support and corporate and policy engagement as a member of IFAD's Executive Board.

IFAD's strategy for India is aligned with the government's policy framework, aiming to ensure that smallholder food and agricultural production systems are remunerative and sustainable.

IFAD has supported 36 rural projects worth US$1,521.58 million directly impacting over 6.3 million households in India. Major achievements of IFAD in India include helping organize grassroots institutions to enable rural communities to manage their own development, supporting the commercialization of smallholder agriculture, women empowerment and improving livelihoods in tribal areas.

IFAD and Lao PDR renew longstanding commitment to improving rural farmers' lives

Lao People's Democratic Republic Asia and the Pacific

Vientiane, 05 February 2025. Officials of the UN's International Fund for Agricultural Development (IFAD) in Lao People's Democratic Republic (Lao PDR) met with government stakeholders and development partners on Tuesday to jointly review IFAD's current strategy for the country and lay down the basis for future programs. The Country Portfolio Review (CPR) meeting was led by Ambrosio Barros, IFAD Country Director, Lao PDR, Deputy Minister of Agriculture and Forestry Chanthakhone Boualaphanh, and Bakhodir Burkhanov, UN Resident Coordinator, Lao PDR, along with IFAD staff, development partners, senior government officials and project stakeholders. IFAD has partnered with the government of Lao PDR since 1978 and co-funded 17 projects worth a total of about US$590 million.

The Deputy Minister thanked IFAD for providing financial assistance and technical support to Lao PDR, contributing to the goal and objectives of the 9th NSEDP (National Socio-Economic Development Plan) (2021-2025) as well as the UN's Sustainable Development Goal (SDG) targets.

"IFAD has been an important and trusted partner for the Government of Lao PDR to achieve our rural development goals. Discussions such as these are vital to enable IFAD and Lao PDR to gain a deeper understanding of how we can work better together to face the challenges that lie ahead, taking into account all achievements and lessons learnt in the past," she said.

small-scale irrigation systems and farmer nutrition centres reaching about 360,000 rural poor and near poor small-scale farmers

At the meeting, partners evaluated the impact of IFAD's Country Strategic Opportunities Programme (COSOP) for Lao PDR, which lays out IFAD's strategic objectives and expected development results in the country over the medium term. IFAD is among those funding the Partnerships for Irrigation and Commercialization of Smallholder Agriculture (PICSA), which optimizes investments in irrigation infrastructure and catchment management by building market linkages in over 350 villages. IFAD also contributes to the Agriculture for Nutrition- Phase 2 (AFN II) project which builds on the success of a previous programme to encourage sustainable climate-resilient agriculture practices for higher incomes and better nutrition for rural families.

"IFAD is proud to partner with Lao PDR, investing in rural people to build a more prosperous nation. Through collaborative programmes, we are empowering communities to develop sustainable livelihoods and adapt to evolving challenges," said Ambrosio Barros. "We look forward to continuing our work with the Government of Lao PDR to channel innovative rural finance and climate-smart agriculture for a brighter future for the Lao people," he added.

Over 60 per cent of people in Lao PDR live in rural areas, and many depend on agriculture for their livelihoods. Most farmers use traditional farming methods and lack access to functional irrigation and good roads. Many struggle to meet household food requirements, making malnutrition a critical issue. Malnutrition levels remain high, with a third of children under five years of age stunted, and 40 per cent of women found to be anaemic.

In the last 45 years, IFAD and the government have built social and economic infrastructure, such as rural access roads, small-scale irrigation systems and farmer nutrition centres reaching about 360,000 rural poor and near poor small-scale farmers at risk of food insecurity and malnutrition. Together, IFAD and the government have provided access to production inputs, rural finance, technical support, new technologies and farming practices. IFAD-funded projects have focused on creating jobs for young rural men and women, leading to increased incomes.

Communities power up their food security across Africa

Energy projects are fighting hunger - and much more

23 January 2025, Elizabeth Bryant, Emanuel Fokou and Gabriela Vivacqua

Mary Valesoa (L), pictured with her mother, believes the WFP rural transformation project will make her community self-sufficient. WFP Mary Valesoa has seen cycles of fierce drought grip her village of Fenoaivo, in southern Madagascar. Leaves turning brown and shrivelling. May-June sweet potato harvests that never arrive. Children showing signs of acute malnutrition - and some even dying, during one particularly harsh and unrelenting dry spell - in a country on the front lines of climate change.

"Our life is summed up by drought," says Valesoa, a local health care agent who also heads a women's farming association.

But today, Fenoaivo and other vulnerable communities across southern Africa and beyond have found an antidote: a multipronged rural development initiative spearheaded by the World Food Programme (WFP) that delivers water, energy, connectivity and new income sources, among many other benefits.

Known as the Rapid Rural Transformation initiative, it is being rolled out in six southern African countries and elsewhere on the continent. The aim is to kickstart rural development and promote food security through solar-powered pumps and irrigation systems, skills training and digital platforms that deliver education and health care to extremely remote rural areas.

WFP and partners are delivering clean, sustainable water solutions, like this solar-powered irrigation scheme, to rural communities in Madagascar and beyond.

The initiative triggers other spin-offs: from women's empowerment to fighting deforestation and enriching depleted soils. It counts among the many ways WFP is supporting sustainable energy projects across Africa that are fighting hunger and powering development.

"Through the access to electricity and water, we are empowering communities by providing them with all the tools and the resources they need to face future climate shocks in a more independent and sustainable way," says WFP Madagascar Resilience Officer Federico Remonda.

Supercharging affordable power solutions across Africa is the focus of a key energy summit next week in Tanzania. Gathering heads of state, the private sector, civil society and humanitarian partners like WFP, it aims to tackle the sizeable energy deficit on the continent, where 600 million Africans live without power - a key roadblock in achieving sustainable food security and reducing hunger across the continent.

Men set up irrigation pipes in southern Madagascar thanks to the WFP rural initiative, which helps smallholder farmers irrigate their crops even during dry spells. WFP/Gabriela Vivacqua

But in Madagascar - an island nation off the coast of East Africa where roughly 7 in 10 people have no electricity and 1.3 million face acute hunger - WFP and our partners are helping to change the energy and food security landscape. Working with the Government in Androy and Anosy - two of the country's most climate-vulnerable regions where hunger and child malnutrition are rife - we are establishing solar hubs, internet connectivity and sustainable clean water sources for thousands of people.

"These projects benefit the whole community," says WFP technician Mikendrema Avimaro, describing a raft of other paybacks, from digital classrooms, clean energy for cooking and online health services, to creating jobs in welding, hairdressing, hydroponic farming and meat processing. "They all help."

Meeting food needs

In the Anosy region, Valesoa describes how the WFP project has brought her community drip irrigation, business training, and new know-how in areas ranging from raising chickens and goats, to money management and the importance of healthy diets.

Thanks to training, "I now teach farming in my own village and have learned where to sell our harvests,"

she says. "So with proper training, we will be able to meet our food needs, even if WFP withdraws from the project."

She describes more difficult days: a searing 2021 drought that brought intense hunger and malnutrition to her village. "Children under 5 years old died," Valesoa remembers of the worst drought to hit southern Madagascar in 40 years. "There were six of them."

When we still kids, we had rains, and we used only rainwater," says another farmer, 70-year-old Jeanette Famba. But the rains have dried up, and "right now we use the water fountain" or irrigation, under the WFP initiative.

The rural transformation project is powering up other communities elsewhere in Africa, while also helping them cope with a rapidly changing climate.

In Namibia, WFP has rolled out similar a rapid rural development initiative in two regions, which is delivering banking, educational, training and job opportunities.

In Niger, WFP is tapping the sun and sustainable biogas to establish solar-powered pumps for farming and drinking, and clean stoves for home and school cooking, for populations affected by conflict.

A farmer in Tillaberi, Niger, where WFP is supporting solar-powered pumps and clean stoves.

"In the past, we had to draw water from wells, a tiring and labour-intensive task," says farmer Zibo Hamidou, from Niger's southwestern Tillaberi region. "Today, thanks to solar panels and motorized pumps, we simply wait for sunrise to start our activities."

With water available through the year, farmers enrolled in the WFP projects can water their crops, even if rains are scarce. "The transformation is undeniable," Hamidou adds.

Empowering women :

In the Democratic Republic of the Congo, where WFP is piloting seven rapid transformation schemes, farmer Faustina describes the projects' multiple paybacks for her community in Nsele, an impoverished rural area outside the capital, Kinshasa.

"I have solar panels so I can read at night," says Faustina, who heads a women's association. "Thanks to water taps WFP has installed, I have a well that does not dry up."

In Nsele, DRC, WFP's rural transformation initiative trains women like Faustina in areas like literacy, accounting and business skills.

She and other farmers also received training on ways to improve their farming practices - including enriching depleted soils - as well as literacy and accounting classes.

Along with building women's businesses, Faustina says, the skills are changing their standing in communities. "Men have started to consider that women have a place," she says, "and that's what's good in our eyes."

The initiative is also teaching communities how to regenerate soils, plant fast-growing trees and find clean and sustainable fuel sources that do not contribute to cutting down forest - in a country with the world's second-biggest rainforest.

Gaza :immediate ....

fodder to approximately 4,800 livestock holders from all governorates of the Gaza Strip and veterinary kits to about 2,400 herder families. On 23 January, two trucks carrying a total of 30 tonnes of barley fodder were loaded in Egypt and en route to enter Gaza. A remaining 70 tonnes of barley are prepositioned in Egypt, while around 2,200 tonnes of fodder concentrate are set to enter Gaza via Israel.

FAO is also procuring greenhouse plastic sheets, vaccines, energy blocks, and plastic sheds for animals. These supplies are critical to restore food production, protect animals and restore livelihoods.

In preparation for a smooth transition from emergency to rehabilitation, early recovery and reconstruction, FAO is also prepared to reactivate the field implementation of projects put on hold due to the conflict. This will inject around $20 million into the local economy to support the rehabilitation efforts of farmers, livestock herders and fisher men and women.

The Skills ....

Nino has taken her cheeses and pepper jams to various exhibitions, where consumers have shown great interest in these new products.

"The pepper jam and cheese go well with each other," says Nino as she recalls her experience at the Unique Georgian Taste. This agromarket, which FAO organizes in Tbilisi and other cities in Georgia through assistance from the European Union and Sweden, supports producers of niche and terroir products.

Once Nino's customers tried the combination, "they liked it and this is how I sold cheese in greater quantities, while those who bought the pepper jam once, returned to buy more."

By partnering with Nino and her fellow Lead Farmers, FAO has helped more than 600 women dairy farmers to produce a range of cheese varieties, from caciotta to halloumi. Many of them have started producing these cheeses commercially.

"When a person sets a goal," says Nino, they must try their best to achieve it. I did not give up for a single second or think about dying when I had cancer. I am here now because I battled my way through with work, determination and motivation.

सबैलाई शिक्षा प्राप्त गर्ने अवसर प्रदान गरौं ।

- ☐ शिक्षा प्रत्यक बालबालिकाको अभिकार हो यसलाई सुनिस्चत गरौं,
- ☐ सबै बालबालिकालाई विद्यालय पठाऔं,
- ☐ प्रौढ शिक्षा, अनौंपचारिक शिक्षा, सबैलाई साक्षर बनाऔं,
- ☐ शिक्षामा आधुनिक प्रविधिको प्रयोग गरौं,
- ☐ शिक्षामा लैंङ्गिक समानता सुनिश्चित गरौं,
- ☐ प्राविधिक र व्यवसायिक शिक्षालाई जोडदिऔं,
- ☐ शिक्षामा सबैको सहभागीता सुनिश्चित गरि सभ्य समाजको निर्मौण गरौं,
- ☐ साक्षरता कार्यक्रम सञ्चालन गरौं, साक्षर निर्माण गरौं ।

नेपाल सरकार
विज्ञापन बोर्ड